

VOORWOORD deel III

Ds. van der Zee, Secretaris van de Nederlandse Raad van Kerken, citeerde bij zijn verslag van een vergadering van de Wereldraad van Kerken, een Theoloog uit de z.g. 'Derde Wereld'. Deze zei:

'Onze Regering vindt het prachtig als wij
God's Koninkrijk zoeken,
maar buitengewoon vervelend, wanneer wij
Zijn Gerechtigheid zoeken!'

In die zin gold dit eveneens voor ons werk in 'Nederlandsch Nieuw-Guinea'.

Een Controleur, die een verlofganger opvolgde, stelde mij de vraag of ik er prijs op stelde, indien hij een rondschrijven aan zijn assistenten zond, inhoudende dat zij -namens hem- de Kerkgang op zondag zouden bevorderen. Op zijn vorige standplaats werd dit door de Geestelijkheid zeer op prijs gesteld. Ik heb hem uitgelegd, dat dit niet strookte met mijn beginselen. Bovendien had ik bij mijn studie van de geschiedenis van Zending en Missie de nare gevolgen van deze 'Staatskerkelijke' constructies kunnen bestuderen, zowel in Europa als in de koloniaal bestuurd gebieden.

Meerdere malen veroorzaakten onze voorstellen en door mij getroffen maatregelen en protesten tegen 'voor-oorlogse' praktijken van BB en Politie, wrijving met sommige ambtenaren.

Zelden kreeg ik daarbij 'ruggesteun' van de Zendingsinstanties in Nederland; het tegendeel was meestal het geval.

Ik schikte mij in deze situatie, totdat ik in 1954 genaturaliseerd was. Ook vóór de Tweede Wereldoorlog moest een vreemdeling, in Nederland wonend, zich onthouden van politieke activiteiten.

De Nürnberger Processen éerzijds, en de activiteiten van de verzetsbeweging 'Die Weisse Rose' en de groepen om Graf von Moltke en Graf Stauffenberg anderzijds, hebben mijn overtuiging versterkt dat een burger medeschuldig is, aan schending van de mensenrechten door zijn regering begaan, indien hij niet tegen dergelijke praktijken protesteert.

7 Op 1 Mei wordt de Synode van de Gemeenten in de Bergdistricten gehouden. Ook de Evangelisten zijn aanwezig. De lijst van onderwerpen betreft de strategie en de daarvoor benodigde middelen.

De plannen van de Missie zijn duidelijk. Als 1e wordt besloten, dat dorpen waarmee huwelijksrelaties bestaan, een Evangelist en een school moeten krijgen, dit, om verbroekeling tegen te gaan in de Clanstructuren. Het betreft de Dorpen, welke ook de Pastoor begeert.

De B.A. van Aitinyo -Ouderling in die plaats- stelt voor in elk dorp waar gemeenten of kringen zijn tuinen aan te leggen, waar Arachis (Aardnoten) worden geteeld. Die zijn goed verkoopbaar in Sorong. De opbrengst komt dan de Evangelisatiekas ten goede.

Daarna komt de Catechese aan de orde, een minimum leeftijd voor de doopbediening (ten minste 3 jaar L.O.) en de zorg voor de arbeiders van de NNGPM uit deze streek afkomstig. Zij krijgen een attestatie mee wanneer zij een contract aangaan.

De jonge Guru Tipawael vindt dat de Classis moet protesteren tegen de Dooppraktijk van sommige Voorgangers van de Moluks Prot.Kerk, die tegen betaling iedereen doppen, waarbij zij niet vragen naar het volgen van catechisatie.

Guru Parera en ik hebben de Citaten, die Christus en de Apostelen gebruikt hebben, op stencil gezet als hulp bij de uitleg van de Bijbel. Velen zijn er blij mee, evenals met de preekschetsen.

219

3 Dagen later vindt de vergadering plaats over de modernisering van de Adat, uitgeschreven door het H.P.B. Ze duurde 5 uur en er werd een grote mate van overeenstemming bereikt.

Nieuwe regels werden opgesteld voor de 'Bruidsgift', de boeten, verschuldigd bij Overspel en de inlevering van vroeger gebruikte doeken.

Eén dag later komen de 'machtigen' uit de kust waar ook Kain Timur gebruikt wordt. Zij zijn vierkant tegen. Daar de economische macht van de Bergdistricten echter veel groter is, en ook de bevolking zeer veel talrijker, leggen zij zich makkend neer.

De toelatingsexamens voor de diverse vormen van vervolg onderwijs zijn een groot succes. Ondanks onze 'export' van scholieren naar Fak-Fak, Sorong en Manokwari hebben wij nog te weinig plaatsen voor de geslaagden. Wij zullen binnenkort méér scholen moeten hebben.

Daarover wordt op 20 Mei nog eens vergaderd onder leiding van het H.P.B. Verbonden aan een uitbreiding van Onderwijsinstellingen in Teminabuan is werkgelegenheid in de bouw en vergroting van de verbouw van levensmiddelen.

221

De kustbevolking heeft er echter géén zin in!

8 De Doopdienst in Sasenek werd een bijzondere belevenis voor alle betrokkenen. Bij de gesprekken vooraf vertelden de geestelijke en wereldlijke Leiders mij de Oorsprongs Mythe en de Sagen over de herkomst van de 'Sa' Clans. Ook kon de wereldlijke Leider mij het aantal generaties, welke hier gewoond hebben opnoemen, compleet met zijn mannelijke en vrouwelijke voorouders.

De ochtend na de bediening van Doop en Avondmaal, kwam de nieuwe Gemeente opnieuw bijeen. Zij zonden een echtpaar uit naar een dorp waarmee hun Clan huwelijksrelaties heeft, om daar te evangeliseren. Zij garandeerden ook hun levensonderhoud.

Op de terugweg overnachtten wij weer in Eles. Het Clanhoofd (N.B.:3.pg.203) verhaalde mij het Initiatieritueel voor jongens, welke in de Clan werden opgenomen.

Na nog wat 'los' werk op de kantoren van het BB en de Classis, gaan wij opnieuw op tournee in de dorpen ten Noorden van de meren.

Overnachtend in Karettumpun heb ik een langdurend gesprek met de Guru, een Seruier. Hij pleit voor het oude beleid, zoals dat de laatste 100 jaar onveranderd door de ZNHK is gebruikt. (Massaal dopen en scheiding der Sacramenten). Ik geef hem uitleg over de dooppraktijk in de Oude Kerk van vóór 300 AD. en breng de verwoestende werking van de Koreri-beweging, welke hij als jongen méébeleefd heeft, in herinnering, en won een medestrijder.

Ten Noorden van de meren zijn nog weinig mensen geïnteresseerd in modernisering, vooral bij de Bobots en de vrouwen. Anderen gaan op zoek naar werk.

De Evangelist in Rinis komt eveneens uit Serui; zijn vrouw bevalt het hier niet. Haar denkpatroon is nog sterk Totemistisch en daardoor maakt zij zichzelf en haar man het leven zuur. Ook hier moet ik veel uitleggen.

Pas in Sea hadden wij het weer makkelijk. Het Clanhoofd van de Nau is een zeer intelligente man. Ook bij de grote vergaderingen, georganiseerd door het HPB, staat hij open voor nieuwe dingen.

Mieneke heeft druk werk, zij had al vanaf de eerste ontmoetingen het vertrouwen van de vrouwen.

De Hoofd-Evangelist begeleidt ons de rest van dit Tournee. Hij is gezien bij de bevolking. Waar nodig is hij tolk en 'hulp-verpleger', en een informatiebron van belang. Ook de Majoor van Sea begeleidt ons en wil mee naar Teminabuan. Sedert onze eerste kennismaking hebben wij een goede verstandhouding met hem. (N.B.pg.169)

9 Zulke gesprekken onderweg met Medewerkers en Hoofden zijn waardevol, mits op voet van gelijkheid met hen gesproken wordt. De onderlinge band wordt versterkt en in zo'n vertrouwelijke sfeer hoor ik veel meer dan welke andere Europeaan ook. Er heeft hier nooit een hiërarchie bestaan, en waar een vreemdeling die probeert in te voeren, verliest hij zijn gezag. Ik ken voorbeelden te over.

Wij lopen door tot Fuog om met hem de situatie te bespreken. Hij is vergramd door de werkwijze van de Pastoor.

De Bestuursassistent kan ik één moord en één doodslag rapporteren. Hij bedankt mij, want hij had het moeten weten!

Berichten uit Teminabuan maakt dat wij terug moeten zijn op 1.7.!

- XXIV 1 Thuis aangekomen moet er heel wat geregeld worden. De salarissen voor de scholen aan de kust moeten uitgeteld en verzendklaar gemaakt worden, een prauw gehuurd en victualiën en drinkwater ingeladen. De roeiers hebben er geen zin in, maar de jongens lenen pagaaïen om te helpen want zij zijn blij met deze kans. Wij varen dus naar Klamono, 3-4 dagen varen, maar wij hebben geluk. Halverwege kunnen wij overnachten bij een huisboot van de NNGPM en worden de dag daarop met een barkas van die Maatschappij in enkele uren naar Klamono gebracht en vandaar met één van hun '3-Tonners' naar Sorong. 232
- Ik logeer bij de MVVS waar Mieneke 10 Meisjes afgeleverd heeft. Daar zijn zij in hun nopjes, want de 'onzen' zijn veel beter dan de doorsnee leerling uit andere Resorten.
- In Sorong tref ik ook Dr.G.Locher, welke de vergadering in Serui zal leiden. Ook de Alg. Schoolbeheerder -terug van Europ.Verlof- is aanwezig, zodat ik tot zaken kom.
- Allereerst moet ik echter met de Voorganger van de Maleis sprekende Gemeente spreken over de zorg voor de vele arbeiders uit ons Ressorst, o.a. over de Dooppraktijk op de buitenposten van de NNGPM. 233
- De volgende 4 dagen flits ik kriskras door Sorong. Wij hebben Evangelisten nodig, maar ik moet wel met iedere Candidaat een goed gesprek hebben vóór ik hem kan aanstellen.
- Intussen is er geld gestort voor de Terreinkosten, genoeg om de door ons gegeven voorschotten terug te ontvangen. Ik kan weer even vooruit.
- Met de Cargadoor van de 'Arfak' kan ik bindende afspraken maken over het vervoer van goederen voor de bouw van de JVVS, etc. Hij krijgt machtigingen voor de Douane. 234
- Dr.Locher en de ASB vragen nog om een gesprek over het functioneren van mijn Coll. m.b.tot het onderwijs. Zij hebben de indruk, dat hij nog steeds geen inzicht heeft van zijn taak in deze.
- Ons plan, om Guru Rumbiak een reis naar Nederland mogelijk te maken, achten zij niet juist. Hij zou méér baat hebben bij een predikantsopleiding, welke ná de Synode zal beginnen.
- Daarna zijn er nog genoeg zaken te regelen o.a. het vervoer van de nieuwe medewerkers. Dat kan met de Patrouilleboot van de Residentie, maar de zee is ruw en aan de Zuidkust staat veel landwind en veel passagiers zijn zeeziek. In Teminabuan is de stemming kil; men wil voor de nieuwe Medewerkers niets doen. 235
- Nu moet het vervoer geregeld worden voor 22 jongens en meisjes naar Fak-Fak (Onderwijzers Opleiding en MVVS.) Zij moeten er 1 Augustus zijn. Ook nú komt het HPB mij te hulp. 236
- In Biak vind ik de tijd om de laatste evenementen te berichten aan de DVtE. Mieneke begeleidt de Meisjes naar Fak-Fak. Ik inspecteer de Motorboot, die nu nóg slechter blijkt te zijn, dan enkele maanden geleden. Ik vertrek te voet naar Saga en constateer nieuwe klachten tegen de Guru van Puragi; varende en lopende ben ik op tijd in Teminabuan, 120 KM van Inanwatan verwijderd. 237
- Na alle benodigdheden verzameld te hebben lopen wij naar Mefkhajim, waar de Resident en de Familie Rumbiak ons opwacht met de Catalina.

- 2 Vóór en tijdens de vlucht naar Biak, hebben wij gelegenheid om rustig met de Resident te praten over ónze inzichten en plannen; in het voorwoord van Deel III. Hij zal op de vergadering in Hollandia met de Gouverneur en de Diensthoofden over onze plannen spreken. 240
- Wat ik niet aan de DVtE kan schrijven, krijgen onze ouders wel te horen, óók over de ergernissen met mijn 'Meerdereren' en Collegae. 243
- 3 De 'PROTO SYNODE' vergt van de Predikanten welke in de Vogelkop werken zeer veel lankmoedigheid. Wij worden niet eens toegelaten, hoewel wij door de Ressortsvergaderingen gekozen zijn, net als de Papuse en Ambonese Guru's en de door de ZNHK benoemde Voorgangers. 245
- Door de steun van de Gereformeerde Predikanten en Ouderlingen werd de Doop op belijdenis, met aansluitend de Avondmaalsbediening gesanctioneerd naast de Kinderdoop. Voorwaarde is wel een goede Catechese.
- Pas begin October zijn wij terug in Sorong. 246
- Daar wordt door goede bekenden geprobeerd op het gebied van sociaal werk op te zetten. Voor Mieneke worden Medicijnen geregeld door de Gouvernementsarts, en de SIMAVI stuurt eveneens medicijnen.
- Het HPB is er ook voor dienstzaken en verblijdt ons met een bericht dat mijn naturalisatie haar beslag heeft gekregen. Er wordt meteen voor een Nederlandse pas gezorgd in een gezellig onderhoud met de Resident.
- De Catalina vliegt levensmiddelen etc. naar Mefkhajim en ik krijg een 'lift'. Mieneke krijgt vervoer voor zichzelf, haar Medicijnen en andere inkopen én voor 8 Nieuwe Evangelisten. Ik heb dus werk te over om alles te regelen. Guru Parera helpt, en ik kan naar Inanwatan, voor de Overname van Coll. M.'s werk, en het noodzakelijkste onderhoud aan de motorboot, die naar Sorong gesleept wordt. 247
- Daar ik in Inanwatan de zaken moet regelen, gaat Mieneke met de Schoolopziener tezamen op tournee. 248
- Onfris commentaar van bepaalde zijde komt mij ter ore; de onderwijzers in Inanwatan zijn bang dat de komende inspectie minder gunstig voor hen zal uitpakken. De door hen belasterde Guru Aipassa wordt door de Schoolopziener en Mieneke geprezen. Ik zal hem na de Jaarwisseling recht doen. Volgens getuigen behoort hij tot de 'Loyalen'.
- 4 De Motorboot is in 'redelijke staat' terug, dat biedt mij de gelegenheid om in het terrein tussen Kaibus en Seremuk orde op zaken te stellen; sedert de overdracht aan mijn Coll. (N.B. Pag. 182 & 199) is hier niet meer getourneerd. 251
- Mijn gezag is echter niet aangetast, een paar vermanende brieven, en aangekondigde inspectie, hebben effect gesorteerd. Natuurlijk zijn er niet alleen goede resultaten. De inmenging van de oude Guru van Konda en de Best.Ass. zullen maanden nawerken.
- De beste school, welke wij inspecteerden, werd geleid door de Evangelist van Haha. Hij heeft slechts 3 jaar lager onderwijs gehad.

5 Thuis wacht mij de rest van het kantoorwerk,
en daarna de voorbereiding voor het tournee naar
ELES.

255

Er zijn bemoedigende berichten uit de jonge Gemeenten; het aantal productie-tuinen ten bate van de Evangelisatiekas, neemt toe. En eveneens de kerk-collecten; ze worden nu in natura gegeven voor zover men in de buurt van Overheidsinstellingen of internaten een markt heeft.

21.12. lopen wij naar Eles. Het blijft een zwaar traject en Mieneke en ik zijn niet fit. Ik moet er van af zien naar Sederofoyo en Sasenek te gaan. Het verslag van de kerstvieringen in Eles en Fuog vindt u op respectievelijk pg. 258 & 260.

In de dagen dat wij in Eles moeten blijven, corrigeer ik de fouten in de Administratie van de school. De dagen na Kerstmis worden gebruikt voor vergaderingen ten behoeve van vraagstukken de ethiek betreffende.

De 28.12. proberen wij naar de posten ten N. van de meren te gaan, maar worden daarin gehinderd, door malaria. Wij stranden in Sauf en blijven de laatste dagen in Mefkhajim.

---- JAARVERSLAG VAN DE D.V.t.E. de Pagina's 263-267 ----

Anno Domine 1955.

XXV

1 Ook in 1955 moesten wij nog bij de Familie Parera logeren, nú wegens ziekte.

268

De verslagen werden voltooid en verzonden.

Medio Januari werd er een Classikale vergadering belegd, waarna ik weer naar de kust moest.

De Algemene Schoolbeheerder droeg mij op 10 Meisjes te 'leveren' ten behoeve van de MVVS in Sorong.

Van die gelegenheid maakten wij gebruik om onze reis naar Nederland te regelen, te weten een medische keuring welke óndanks de laatste Malaria goed uitviel. Alleen Mieneke bleek Hepatitis te hebben en moest in Sorong achterblijven.

Zelf vind ik nog de tijd om Inanwatan te inspecteren. De stemming was ijzig; ik kondig maatregelen aan.

2 De Zendingsconferentie van de DVtE.
De lezing welke ik er hield.

270

Een brief van het Moderamen van de Classis
der Bergdistricten.

273

N.B. Een 'Indiëkenner' verzorgde de vertaling.

3 Een summier verslag van de laatste maanden van 't Jaar is samengevat in de pagina's 274 tot 277, en van het ons opgelegde bezoek in Hollandia (278-284)

XXIII 1

Nieuwjaarsdag begint voor ons met een kerkdienst, waarin ik zelf voorga. Meestal laat ik het aan de Guru's of de Evangelist over. Na de dienst neem ik dan de teksten nog eens door. Indien nodig corrigeer ik dan hun uitleg. Dat lukt mij in Susemuch niet; de Guru houdt zich aan de praktijk van veel oude en slecht opgeleide Ambonse Guru's. Ook bij het Adat onderzoek is hij niet behulpzaam. Ik moet het van volwassen, geïnitieerde mannen en vrouwen hebben, die laatste groep als gesprekspartner voor Mieneke. Veel durven zo'n gesprek niet aan. Zij zijn bevreesd voor de wraak van de Woflé's; zij zien het als verraad en dreigen met 'magische' moord.

02.01.'54 Te voet naar Ainod. De afstand is niet groot, maar vergt veel van onze krachten. 't Is bijna 8 uur zwoegen. Dat geeft mij tijd om mij te bezinnen op de mogelijkheden welke de magie biedt en op functie van de Mythen als basis voor de overgeleverde gebruiken en denkpatronen. Daar is bij onze studie niet op gewezen. Gelukkig is één van mijn voorvaders op dit onderwerp gepromoveerd. Zijn dissertatie kocht ik bij toeval in Leiden op een veiling in 'Templum Salomonis'. In sprookjes en sagen vind je veel Germaans heidendom in onze Folklore terug. Ook bij andere volken is dit het geval. De vraag is dus: 'Waarom zou het hier anders zijn dan elders in deze wereld?' Ik besluit te trachten zo veel mogelijk van de Mythen in ons werkgebied te weten te komen.

Moe, en bijna schoongeduscht door de regen komen wij in Ainod aan. Daar is kort geleden de woning van de Evangelist ingestort. Wij moeten in de hut voor tournerende ambtenaren en politieagenten slapen. Baden doen wij in de ondiepe, maar brede beek. Met de hulp van een paar jonge mannen leg ik een boomstam schuin over de beek; de schoolkinderen slepen stenen aan zodat er een primitieve stuw ontstaat, waar het goed baden is.

De Evangelist heeft het hier niet gemakkelijk gehad. De kinderen komen graag, maar slechts weinig van de volwassenen steunen hem, uitgezonderd het Clanhoofd van de Clan Asem. Alleen al deswege mag deze post niet worden opgeheven. De kinderen bezoeken de school regelmatig en het peil van onderwijs en de resultaten zijn bevredigend. Ik zie er wel kandidaten voor het vervolgonderwijs in. Ook is er duidelijk belangstelling voor de verhalen uit de Bijbel. De Evangelist is een bescheiden, rustige man; hij kan een beetje lof en bemoediging best gebruiken.

Ik houd een dienst over Lukas 11:33-36. Bij de uitleg en de aanwijzing voor de toepassing, ontstaat er spontaan een levendige discussie, onder andere met het Hoofd van de Clan. Ik had gezegd, dat er ouders waren welke hun kinderen, die het onderwijs volgden, niet moesten beletten om naar school te gaan, ook al werkten zij niet altijd mee in de tuinen. Zij moesten hen goed te eten geven. Zo'n discussie is een onverhoopte gelegenheid tot voorlichting! Daarna zette ik mijn onderzoek naar de religieuze denkbeelden voort. Het gaat mij daarbij niet om een 'aanknopingspunt', dat wil zeggen: een soepele overgang van heidense voorstellingen en gebruiken naar Bijbelse verhalen en Christelijke gebruiken. Dat werd, en wordt, nog al eens toegepast. Het werkt echter synkretisme in de hand. In ontwikkelingslanden zijn er voorbeelden te over van een onjuiste wijze van Evangelieverkondiging.

Al enige maanden werkt in de Ayamaru streek ook een Zweedse Ethnoloog, drs. J.E. Elmberg. Hij heeft mij al aan het verstand gebracht, dat ik niet zal slagen in mijn opzet. Als belijdend Christen kan ik niet objectief zijn ten aanzien van het Heidendom. Hij zelf is een overtuigd aanhanger van het 'Historisch Materialisme, een 'Pseudo religie', en ik zie niet in, dat hij wèl objectief kan zijn'. Ook zijn denkpatroon berust op een geloof, al is dat niet Christelijk. Hij vraagt wèl hulp aan Mieneke over de denk- en leefwereld van de vrouwen. Henzelf kan hij niet benaderen, want zij vertellen hem niets 'omdat hij een mán is'. Daarbij is Mieneke even overtuigd Christen als mijn medewerkers en ik.

Na aanmoediging van het Clanhoofd komt een wat verlegen man, en hij vertelt mij het navolgende verhaal.

Een jonge man, Abumafam genaamd, was op jacht met zijn hondje. Ook na een lange tocht hadden zij nog niets eetbaars gezien. Het hondje verdween op eens in een holle boom. Zijn baas vermoedde, dat daar misschien een Koeskoes, een boomkangeroe, een schuilplaats had. Hij ging zijn hond achterna en in de boom gekomen zag hij een lange, steile weg de diepte in. Het hondje liep voorop, en Abumafam volgde in zijn voetspoor.

Toen zij al een heel eind gelopen hadden, kwam Abumafam in een gewelf, hël verlicht door duizenden en nóg eens duizenden vuurvliegjes.

Het hondje zat stil voor een blinde man, die hem aansprak met de woorden: 'Ben je vermoord? Dan moet je in dat rode huis wonen'. Abumafam zei: 'Nee'. Hierop vroeg de blinde: 'Ben je aan een ziekte gestorven? Dan moet je in dat gele huis gaan wonen'. Opnieuw zei Abumafam: 'Nee'. Daarop vroeg de blinde: 'Wat kom je hier dan doen?' Toen vertelde Abumafam, dat hij op jacht was en dat hij zijn hondje was gevolgd.

De blinde zei toen dat dit hem bekend was en hij heette Abumafam welkom. Hij zei hem dat hij maar bij hem moest blijven, omdat hij zich wat eenzaam voelde'.

En zo bleef Abumafam bij de blinde. Eten was er altijd genoeg; hout haalde hij uit de bossen, die eveneens in de onderwereld groeiden.

Zo leefden zij lang en gelukkig met elkaar, totdat Abumafam behoefte voelde om de zon weer eens te zien, en met de mensen te praten. Hij vertelde dit aan de blinde, maar deze wilde er éérst niets van weten.

Toen de blinde echter merkte, dat Abumafam niet te houden was, maakte hij met hem een afspraak.

'Als je niet meer bóven wenst te blijven en je oud begint te worden, dan moet je precies op het midden van de dag bij de boom komen. Dan zal ik je helpen, zodat je niet hoeft te sterven', zei de oude.

Abumafam ging terug door de lange gang en door de holle boom naar de 'bovenwereld', de wereld van de mensen.

Hij nam een vrouw in zijn eigen dorp, maar al snel voelde hij zich ouder worden. Daar hij echter niet wilde sterven, ging hij midden op de dag naar de holle boom terug.

Hij wachtte lang, en ook vergeefs! En tegen de avond stierf hij. De oude man, Kabes Senin, was niet gekomen.

Abumafam had zich misrekend; Kabes Senin had gezegd:

'midden op de dag'. In de onderwereld betekent dat echter te middernacht, wanneer de glimwormpjes spelen in de kruin van de boom, in welks schaduw Kabes Senin woont.

05.01. Wij gaan op weg naar Kostuer, begeleid door de Evangelist en zijn vrouw. De eerste Kilometers zijn erg moeilijk en zij beiden steunen Mieneke als levende wandelstokken. Daarna komt een stuk vlak terrein en wij gaan zonder hen verder. Halverwege de volgende kampong is een nieuw Samu Won gebouwd. Wij mogen het niet zien want wij, onze huisjongen en de dragers zijn niet geïnitieerd. Het kost ons weer een extra kwartier omlopen over een pas open gekapt 'jalan tikus', d.w.z. een 'muizen paadje'.

Aan het einde daarvan is een nieuw dorp, Kmurkek. De grond is hier van een betere kwaliteit. Het is ook een rijk dorp. De Clan beschikt over een vrij groot areaal van Damar producerend bos. Tot voor kort werd deze hars voor de fabricage van dure lakken geëxporteerd. Er zijn veel Aren palmen, zodat aan palmwijn geen gebrek is. Wanneer de nieuwe tuinen nog niet voldoende kladi produceren, kan men elders voedsel ruilen.

Er zijn bijna 2 x zoveel mensen als door het BB zijn geregistreerd. Dat kan echter het gevolg zijn van het nieuwe Samu Won en dus voor een deel bestaan uit familieleden van de jonge mannen, die geïnitieerd worden.

Door het ruime aanbod van voedsel lukt het ons een paar oude kralen te kopen, voedsel voor onze dragers en beker-tjes uit Bambu, mooi versierd met ingeritste patronen, een kannetje voor de Palmwijn en een grote houten kom. Wij proberen namelijk stukken te verwerven voor het Museum van Volkenkunde, dat in het oude Academisch Ziekenhuis in Leiden is ondergebracht.

Ik houd een toespraak voor de dorpsbewoners, welke óók wordt bijgewoond door het jonge Dorpshoofd en zijn vader, die Clanhoofd is. Men zal er over nadenken of men een school wil oprichten.

De laatste uren naar Kostuer zijn minder vermoeiend. In het dorp worden wij met gejuich ontvangen; het is hartverwarmend voor ons. Wij moeten overnachten in een gastenhuis, dat alle comfort mist, want het huis van de Evangelist is ingestort. Gelukkig had het een ruime keuken, die nu tijdelijk als woning dient, terwijl een afdakje van takken en bladeren gemaakt, als kookgelegenheid gebruikt wordt. Hij bouwt voor zich en zijn gezin een huis. Zelf is hij een bekwaam timmerman en jonge mannen helpen hem daarbij. Hij kapt met behulp van een Amerikaans kapmes uit WO II balken en planken en leert jonge mannen hoe je zo iets doet. Hij is werkelijk een 'schaap met 5 poten' want hij komt uit de kust, maar heeft de streektaal zó goed onder de knie, dat hij begrijpelijke preken in die taal kan houden. Door zijn goede contacten en zijn takt, heeft hij bovendien een goede kennis van de Adat, en hij is een prima onderwijzer. Zoals veel ouderen heeft hij slechts 3 jaar dorpsschool gehad, bij doorgaans slechte onderwijzers. Van één van mijn voorgangers (vermoedelijk Ds.Kieft) heeft hij een cursusje liturgiek gehad. Door vlijtige bijbelstudie is hij menige oude Ambonnees de baas wat exegetische en ethiek betreft.

Hij heeft ook een schooltje gebouwd, geholpen door enkele jonge mannen. De banken zijn van gespleten dunne Dra-caenas; een aantal schoolborden maakte hij van boomschors, dat hij zwart maakte met roet en Damarhars.

Nijpend is het tekort aan leien. Hij vangt het op door de aangestampte vloer goed vlak te maken en zijn leerlingen daarop te laten schrijven. Er is nog geen telraam, maar de leerlingen gebruiken vingers en tenen, net als hun ouders, die ook een 20-talig telsysteem gebruiken.

Voor het getal '20' heeft men echter geen telwoord.

Men zegt: 'Ra sau yekhai', dat is te vertalen met 'één dood mens'. Het doet je vermoeden, dat het om een gesneuvelde gaat waarvoor een forse boete of bloedwraak nodig is.

Hier in Kostuer bereikt ons het bericht, dat tegen Guru Parera bij het BB een klacht is ingediend.

Wij besluiten dat Mieneke en Soleman, onze huisjongen, zo vlug mogelijk naar Seribau terug zullen gaan.

Onderweg kan zij dan nog een gesprek hebben met de Guru van Jitmau.

Bovendien is het traject via As en Mosun naar Sea te moeilijk voor haar. Het is evenwel belangrijk dat men beseft, dat zij op mij kunnen rekenen. Anders kan ik het gebied ten Noorden van de meren wel afschrijven, en misschien nog veel meer. Daarmee speel ik de Missie in de kaart. Daar ik verder fit ben, ga ik verder mijn programma afwerken, al moet dat dan op blote voeten. Ik kom niet eens zo veel minder vooruit dan de Politie en ambtenaren, voorzover zij niet zelf uit de bergstreken komen. Mijn tempo is gemiddeld ± 3 km per uur.

In de volgende twee dagen loop ik van Kostuer via As en Mosun naar Sea. 'Ergens' in een tuin moet ik overnacht hebben. Ik heb dat echter niet genoteerd. Wèl vind ik in mijn Fotoarchief het 'portret' van de vader van 't Clanhoofd van As. Dat zat zó. Hij had mij zien fotograferen in Kmurgek, waar ik de èchte machthebber en zijn vrouw geportretteerd heb. Hij had mij vergezeld naar Kostuer en vroeg mij ook van zijn vader een foto te maken. Hij had in zijn Clan geen gezag, om de simpele reden dat hijzelf een onbe-nullige vent was. Hij hoopte door dat ik hem en zijn vader sámen op de foto te zetten, daarmee zijn recht op de functie van Clanhoofd te consolideren. Ik was hem vanzelfsprekend ter wille, èn, bij zijn huis aangekomen, ging hij achter een paal staan waarop de schedel van vader prijkte; Hij was dik tevreden.

Eigenlijk kennen wij dit verschijnsel óók; niet zelden wordt er naarstig gespeurd naar ouders, of vóórouders om eigen onbelangrijkheid te compenseren.

Deze dia heb ik wel vaker gebruikt, om de vóórouders verering toe te lichten en de bijbehorende sociale structuur.

07.01. In Sea viel de Evangelist in de smaak; dat moet u niet letterlijk opvatten. Het ging om zijn persoonlijkheid, welke het Clanhoofd van de Nau beviel.

Van hem heb ik op pagina 169 al iets verteld. Ook de andere mensen mogen de Evangelist wel. Hij zoekt zijn voordeel niet, en veel van wat men hem schenkt, speelt hij door naar diegenen, welke minder hebben dan hij zelf.

Het BB heeft hier 130 zielen geregistreerd; daarvan zitten er de dag na mijn aankomst 249 in de Kerk. Ze is ruim gebouwd en dient -als overal elders in de Bergdistricten- in de week als school. Ruim 100 mensen wonen nog niet in het dorp, waarschijnlijk omdat hun tuinen te ver weg zijn.

Sea kan dus onder goede leiding een belangrijke post worden. Niet voor niets pogen de Franciscanen hier contacten te leggen.

09.01. Na de kerkdienst liep ik naar Sawo, een nieuw dorp, halverwege Sea en Rinis, even voorbij de plaats, waar vroeger het centrale Samu Won van deze streek stond.

Het is een wandeling van ruim een uur, tenminste voor mijn ongeschoeide voeten; ze verdragen de kalkrotsen nog niet zo goed. Ik spreek met het Dorpshoofd, een jonge man, die een wat onbenullige indruk maakt. Ik beloof hem mijn best te doen, maar eigenlijk is de Afstand tot Sea niet groot genoeg voor de norm welke de Onderwijsdienst stelt.

Maar als ik hier niets onderneem, dan doet de Pastoor het. Hij heeft aan het H.P.B. een 'gentlemans agreement' voorgesteld. De 'grens' zou dan voorlopig moeten lopen ten zuiden van de lijn Mare-Rinis-Fuog. Dat is dan wel zónder mijn voorkennis geschied, maar ik kreeg er tóch lucht van.

Voor mij zou dat betekenen, het opgeven van het volkrijkste gebied ten Noorden en Oosten van de meren. Maar er is méér. Het zou óók betekenen, dat allerlei familierelaties belast zouden worden en huwelijken met 'Moeders broers dochters' op moeilijkheden zouden stuiten.

Ook onze Zendingen in de pas bezochte dorpen zou ik moeten ontruimen zonder éenige compensatie.

Ten Oosten van de Wiriagar wonen vrijwel geen mensen; het zoeken daarnaar heeft de Amerikaanse collegae het leven gekost (N.B. XXII 3). In het Westen en Noorden is het gebied van de Moi, waar sedert 1933, onder de bekwame leiding van Ds.Dr.F.C.Kamma gewerkt is door de ZNHK.

Alleen op uitdrukkelijk bevel van de DZR zal ik hiertoe overgaan, en dan ook nog mijn Ned.Herv., Gereformeerde en Lutherse Collegae inlichten; wij werken in Oecumenisch verband!

10.01. Gelopen naar Rinis. Het gaat met deze kampong niet slecht, wél met de Evangelist. Hij heeft mij al in september voor een 'fait accompli' gesteld door met zijn hele hebben en houden naar Mefkhajim te komen en mij te vertellen, dat hij het vertikte nog langer in de bergen te werken. Ik ontsloeg hem, maar een dag later verzocht hij om toch terug te mogen gaan naar Rinis. Nu is het wéér mis. Zijn vrouw wil er niet blijven. Ze vindt de afstand naar Mefkhajim te groot en ze kan geen vis vangen, geen Sago kopen. Bovendien doen haar voeten pijn bij het lopen over de rotsen!

Dat vind ik reëel: ik moet het ook zonder schoenen doen. Dat heeft mij bovendien nog een klacht opgeleverd van een 'Bestuursdame' bij de DZR gedeponeed. Maar in mijn maat zijn er in NEDERLANDSCH NIEUW-GUINEA geen schoenen te koop.

11.01. Na de kerkdienst vertrek ik naar Karettumpun, dat ik echter niet bereiken kan vóór het donker. Via een omweg dalen wij af in een kloof, waar wij droogvoets de gezwollen rivier kunnen oversteken. Het water heeft via grotten een ondergrondse afvoer uitgesleten. Volgens mijn gids heeft SIWA dit gedaan ten behoeve van zijn mensen; deze kunnen daardoor veilig naar het Ayamaru-bekken komen. Ik maak een aantal foto's. De USA Airforce laat deze rivier afwateren op de Kais. SIWA wist het gelukkig beter en liet deze rivier -gedeeltelijk ondergronds dus- afwateren op de Kladuk. In Saron kregen wij een onderdak voor de nacht.

12.1. Zodra het licht is lopen wij door de Meervlakte Jubiach, waar ik polikliniek houd voor 34 mensen, alles niet meer dan EHBO-gevallen.

In een gesprek met de Hoofdelingen verzoeken deze om een school en een onderwijzer, zonder echter aan de basisvoorwaarden te voldoen. De Franciscanen zijn hier ook al bezig geweest; later hoor ik, dat de Pastoor ook al 0 op het request heeft gekregen. Daar zij mij óók niet willen overzetten naar Jitmau, blijf ik er overnachten.

13.01. Wij lopen door de vlakte in de richting van Kambuaya. Ik reken er op, dat ik in die buurt wel iemand vind, die mij helpen wil. 't Is trouwens een druk belopen pad.

Wij moeten ons door ± 500 meter moeras worstelen. Karu Nau, de jongste broer van het Clanhoofd van Sea, is mijn gids en hij kent de doorwaadbare plaatsen. Op één plaats is een waterloop, waar men onder water een loopbrug gemaakt heeft. Mijn evenwicht houdend met een lange stok lukt het mij en natuurlijk vind ik een paar vissers bij de grote afvoer van de twee éérste meren, die mij en mijn mannen -3 in getal naar het begin van het voetpad naar Kambuaya brengen. Onderweg komen wij over een honderden meters brede strook vaste grond, vermoedelijk aangeslibde kalk, waarop je eventueel een landingsbaan zou kunnen aanleggen, indien je de waterstand zou kunnen reguleren.

Vies en stinkend kom ik halverwege de middag in Kambuaya aan. De door mij opgeroepen Guru van Fuog is nog niet aangekomen; ik stuur hem per 'schooljongens estafette' een duidelijke brief. Ik wil hem spreken.

Laat in de middag heb ik nog een gesprek met de vader en de oom van de jonge vrouw, welke samenleeft met de Guru van Jitmau. Van hun kant is er geen tegenwerking.

Ook het bericht van Mieneke over haar gesprek bevestigt dat hier alleen discriminatie in het spel is. Dat kan ik niet toelaten, niet als Christen en evenmin in mijn semi-officiële functie als diensthoofd voor onderwijs.

Een dergelijk geval stimuleert de negatieve kanten van 't Papuse nationalisme en dus de haat. En dat kunnen wij in ons werk niet hebben. Mijn hele streven is er op gericht om één Kerk, ongescheiden door rassentegenstellingen, op te bouwen. In Sorong is al de heilloze toestand dat er meerdere groepen zijn, met elk een eigen kerkelijke organisatie, op de basis van de 3 Formulieren van Enigheid, maar onderscheiden naar ras! Dat wil ik trachten hier te voorkomen. Velen, Europeanen en Indoëuropeanen gebruiken dezelfde argumenten als de Malan in Zuid Afrika!

Ook theologisch gebruiken zij dezelfde argumenten. Men stoot er zich aan, dat wij met Papua's samen eten, dat zij bij ons logeren en als gelijken behandeld worden, met evenveel égards als alle andere bezoekers, ongeacht hun rang en stand.

Géén van de oudere Ambonnezen biedt in deze hulp en in de kern van de zaak is de Guru alleen bang, dat andere Ambonnezen hem links zullen laten liggen en hij in zijn eigen groep als een Paria behandeld zal worden.

14.01. De schoolinspectie in Kambuaya bezorgt mij geen moeilijkheden; alles is tot in de puntjes verzorgd en het peil van het onderwijs is navenant. Deze school behoort tot de beste van mijn ressort. Na 2 jaar zijn er al leerlingen afgeleverd voor de Jongensvervolg-school.

Dat heeft kwaad bloed gezet bij een paar ouderen. Zij hanteren tegen mij het argument: 'Dit is tegen de regels!'

Zelf hebben zij 2 of 3 jaar nodig om hetzelfde te bereiken als deze Onderwijzer in één jaar.
Dat moet vóór WO II óók al zo geweest zijn, want er is een rapport van de Controleur BB Botgering, uitgebracht aan de Resident te Ambon, over de slechte toestand van het onderwijs. Dat wreekt zich nú in het gebrek aan bekwaamheid van mijn medewerkers èn noodzaakt mij om hier attent op te blijven. Als dit volk binnenkort zelfstandig zal moeten worden, dan is dat niet mogelijk zonder goed onderwijs voor toekomstige ambtenaren en andere leiding gevende mensen.

XXIII 2

22.01. Ik werd afgehaald door de Motorboot voor een onderhoud met mijn jonge Collega. Onderwerp van gesprek zijn de klachten van de oude Guru's in Inanwatan en de Metamani. Ik heb er geen aantekeningen van gemaakt; daarom kan ik dit onplezierige onderhoud niet letterlijk weergeven. In het kort komt het hierop neer, dat de opgezette Coöperatie misnoegen heeft veroorzaakt bij enkele Guru's in het District Inanwatan, welke hun eigen Coöperatie te gronde hebben zien gaan in 1951.

Noch ik zelf, noch 't H.P.B. hebben ooit weet gehad van een bestaan van deze Coöperatie, terwijl zo iets aangemeld moet worden bij het BB. Ook mijn voorganger heeft mij daarvan niets verteld. Trouwens, uit de correspondentie kan de DZR weten dat ik niet meer dan enkele weken in 1951 in Inanwatan ben geweest. (N.B. pag. 114 vv.)

'Men' had echter de indruk gekregen, (van wie, of dóór wien, kon mij niet worden verteld) dat ik er zèlf een winkel op na hield. 'Men' is dus op geruchten - en niet op feiten afgegaan.

Natuurlijk werd mij een ethisch doel toegedacht: ik zou het geld gebruiken voor de Evangelisatie.

Voorts waren de Guru's in Inanwatan boos dat de Motorboot geëxploiteerd werd en er passage moest worden betaald. (N.B. de met de DZR gevoerde correspondentie van oktober tot medio december 1953.)

De klacht wegens nog niet uitbetaalde geblokkeerde gelden had ik reeds ontkracht, door te verwijzen naar het H.P.B. en de overhandiging van de acten. Deze gaf tevens zijn visie op de Coöperatie T.O.B., welke naar wettelijke voorschriften geregistreerd was.

Na de gevraagde ophelderingen gegeven te hebben, kon ik weer naar ons tijdelijk onderkomen in Seribau vertrekken, omdat ik aldaar de volgende ochtend moest voorgaan in de kerkdienst.

24.02. Na de dienst hield ik een opinie onderzoek. Bij vrije en geheime stemming bleken er geen mensen te zijn, die Guru Parera uit het dorp wilden verwijderen. Er is namelijk bij het BB een klacht tegen hem ingediend, door een Dorpshoofd, inhoudende dat de oudste dochter van Guru Parera zijn schoondochter zou hebben geslagen en Guru Parera's echtgenote haar zou hebben uitgescholden. Het dorpshoofd beweerde, dat alle hoofden en de héle bevolking Guru Parera weg willen hebben uit het dorp. Van alle volwassenen blijken 2/3 vóór en géén tegen te zijn.

De kern is een vijandige houding van enkele 'notabelen' en hun aanhang, welke geweerd zijn van deelneming aan het Avondmaal, vanwege hun onzedelijk gedrag en negeren van de geldende Kerkorde.

Na het onderzoek heeft het HPB geen redenen meer om op overplaatsing van Parera aan te dringen. Hem is niets te verwijten, hetzij dan een strenge moraal.

Na de dienst is er een openhartig gesprek met de Guru van Fuog. Hij heeft in de nacht van vrijdag op zaterdag, al opheldering gekregen over mijn vermeende 'wandaden', hem ingefluisterd door de Guru van Aitinyo, welke ik moest overplaatsen wegens vermoeden van incest. Deze heeft mijn brieven aan hem onderschept, vermoedelijk om zo twist uit te lokken. Hij kon terecht de gevolgtrekking maken, dat ik het niet zou nemen, wanneer hij mijn oproep zou negeren.

Terwijl ik in Teminabuan met mijn Collega een onderhoud had, was hij 'vuurspuwend' in Seribau aangekomen; hij had zelfs zijn geweer meegenomen. Guru Parera had hem al één en ander verduidelijkt. Er was immers geen sprake van, dat ik hem ergens over wilde kapittelen! Mijn vanuit Susemukh gedaan verzoek, gold opheldering over de situatie in Fuog en niets meer. Hij was echter een Adathuwelijk aangegaan met de mooie dochter van het Adathoofd van Fuog. Mijn 'tegenspeler' had hem wijs gemaakt, dat zowel hij als de Guru van Jitmau ontslagen zouden worden. Ik kon hem door getuigen en de doorslagen van mijn brieven, welke achtergehouden, c.q. vernietigd waren, gemakkelijk overtuigen.

Een beetje beschaamd vertelde hij mij, dat zijn vrouw hem al had gezegd, dat er van kwade bedoelingen mijnerzijds geen sprake kon zijn. Ik had haar al éérder ontmoet bij ons eerste bezoek aan Fuog en nog eens bij het zoeken naar de lijken van de vermoorde Amerikanen. Zij vermaande hem, dat hij het rustig aan moest doen. Ons inziens heeft hij een goede vrouw aan haar, anders zou hij dít niet verteld hebben. Maar de zwager van mijn tegenspeler had hem opnieuw opgestookt.

Wij kwamen overeen dat hij, zo nodig door Guru Parera en ons financieel gesteund, in Fuog zou blijven werken voor het geval, dat het de pastoor zou gelukken voor zijn -nog niet bestaande, en door het Adathoofd óngewenste- school, subsidie te krijgen. Hij, van zijn kant zou een voedseltuin moeten aanleggen, zodat de schoolkinderen voldoende te eten zouden krijgen. Veel moeilijkheden levert dit niet op, omdat zijn vrouw rechten op landbouwgrond kan doen gelden en van haar clangenoten hulp mag verwachten. De D.Z.R. blijft bij de door haar gestelde limiet van f 13.500,-- per jaar voor de terreinkosten, óndanks de bereikte uitbreiding.

Later op de ochtend nemen mijn Collega en het Hoofd van de JVVS deel aan het gesprek over de situatie in Aifat, en in het bijzonder in Fuog. Zij zijn het principieel oneens met Guru Parera, Guru Tanamal (van Fuog), Mieneke en mij. Zij zijn echter pas sedert korte tijd in het land en hebben geen kennis van zaken, wat de Bergdistricten betreft. Trouwens, dat deel van het werk is mij toegewezen. Wij zelf bepalen onze strategie. Fuog is een belangrijk centrum van BB en Adat, en óók nog wat de handel van het achterland met de kust betreft.

N.B. Ook de Apostel Paulus zocht de bestuurlijke en economische centra op! Daar is verkeer, en dus Contact met de buitenwereld. De kleinere vestigingen zijn nog zeer geïsoleerd, als gevolg van hun primitieve landbouwmethoden, waardoor ze om de paar jaar elders gebouwd moeten worden. De niet aanwezigen kunnen gedeeltelijk als tegenstemmers gerekend worden. Later méér hierover. De stemming was geheim.

Aangezien het Gouvernement het niet nodig vindt, dat er weer een Landbouwvoorlichter komt, moet er ook op dat gebied iets gebeuren. Dat kan het beste via het onderwijs, en ik zal het aanleggen van een schooltuin verplichten. Dat heb ik gezien in Susemukh, het was het beste wat de Guru daar gedaan heeft.

Hij leert de kinderen hóe zij een voedseltuin kunnen aanleggen, óók van producten welke bewaard kunnen worden, met name Aardnoten en Maïs.

19.01. Mijn collega vertrekt weer naar Inanwatan. Hij wil de motorboot aldaar niet stationeren, gezien de hoge kosten van onderhoud en het -bescheiden- loon van de Motorist. Hij zou voor hem een huis moeten laten bouwen en ziet geen kans om de onkosten enigszins te dekken.

Tot **06.02** ben ik aan het papier gekluisterd: het jaarverslag moet de deur uit en er is andere dringende correspondentie, in totaal 49 brieven.

08.02. Met de motorboot naar Konda, waar een schip van de NNGPM met motorschade afgemeerd ligt. Men zal de post meenemen. Met de Kapitein heb ik een herderlijk gesprek over diens moeilijkheden. Wij worden onderbroken door de komst van het HPB. Het wordt een gezellige avond, omdat ieder van ons zijn eigen moeilijkheden heeft en de behoefte heeft aan een beetje gezelligheid, beiden hebben geen partner!

09.02. Met het HPB naar Seribau gevaren vanwege de klacht tegen Parera. Het HPB onderneemt nog een poging om mij te bewegen Guru Parera toch over te plaatsen naar de Bergdistricten, 'omdat hij toch wel fôut zou zijn'. Er is voor mij geen aanleiding mijn standpunt te wijzigen, trouwens Guru Parera eist zèlf een onderzoek.

Hij weet, dat het valse aanklachten betreft. Dat wijst het onderzoek ook uit! Ook de klacht van de Hoofd Bestuurs Assistent, als zou Guru Parera het werk van het Binnenlands Bestuur saboteren, blijkt ongegrond te zijn. Deze belediging wordt niet ingetrokken. Blijkbaar is solidariteit bij bestuursambtenaren groter dan onder de Guru's.

De klachten met betrekking tot de echtgenote en de dochter van G.P. zijn reeds een jaar éérder door het vórige HPB onderzocht; zij bleken ongegrond. De bewering dat juf-frouw Parera zwanger zou zijn als gevolg van ongeregeld geslachtsverkeer met de zoon van het Dorpshoofd, blijken te berusten op een -door Mieneke reeds maanden eerder- geconstateerde zeer vergrote milt. Deze laster wordt verspreid door de vrouw van de motorist en een dochter van de Guru van Konda! Voorts heeft 'iemand' een brief aan haar verloofde achtergehouden en heel knap aangevuld met overduidelijke toespelingen met betrekking tot de zoon van het Dorpshoofd. Geconstateerd wordt, dat het handschrift van Mej.Parera vervalst is. De gehele aanklacht is gebaseerd op het getuigenis van de schoondochter van het Dorpshoofd! Zij is reeds meerdere malen voor soortgelijke lastercampagnes berispt en haar schoonvader heeft al vaak boete voor haar moeten betalen.

10.02. 's Morgens worden alle belanghebbenden per Motorboot vervoerd naar Teminabuan. Naast een 2e Zitting inzake de lastercampagne tegen Guru Parera varen ook de initiatiefnemers van de Coöperatie mee, d.w.z. enkele Guru's en Evangelisten en bestuur van de Jongerenvereniging van Seribau, Mieneke en ik. In Teminabuan aangekomen wordt er gezocht naar een geschikte plek voor de Coöperatie om er een Winkel te bouwen.

Het H.P.B. heeft -na overleg met de Ambtenaar, belast met het toezicht op de Coöperaties- besloten om de T.O.B. over te nemen. In Nederland exegetiseerde men: TOB als 'Tot Ons Belang' waarbij er voor de invulling van dat 'Ons' vélerlei mogelijkheden zijn. Indien men er een brief aan gewijd was had men kunnen lezen: T.O.B. zijn de beginletters van de namen der verschillende bevolkingsgroepen die de bovenloop van de Kaiboës bewonen, te weten Tehit, Ogit en Berat.

Daar de Gouverneur besloten heeft -wegens de moeilijke vervoerssituatie- de Bestuursvestiging van Ayamaru te verplaatsen naar Teminabuan, voorts de aanwezigheid van de JVVS en -in de toekomst voorzien een dito instituut voor meisjes- is een betere voorziening met gebruiksgoederen en opkoop, c.q. vervoer naar Sorong van bevolkingsproducten, het beste te realiseren in Coöperatief verband. De Clan, die eigenaar is van de grond, stelt die gratis ter beschikking.

Er wordt een goede plaats gevonden en mij wordt verzocht bouwtekeningen te maken. Er is namelijk ook geen technisch bekwame ambtenaar voor deze Onderafdeling beschikbaar.

Dat vergt de rest van mijn dag.

Het HPB herhaalt het onderzoek, wat betreft de familie Parera, nu in het bijzijn van de HBA van Konda.

Dezelfde klachten worden naar voren gebracht, nu met méér klem door het plaatsvervangende Dorpshoofd van Teminabuan en de Hoofden aldaar, op één na! Op de vraag wat zij er eigenlijk mee te maken hebben, wordt geantwoord dat 'men' zich beledigd voelt door het optreden van de Familie Parera. De zitting duurt van 10 tot 18 uur. Eindelijk wordt de eis gesteld, dat indien Guru Parera niet fout is, hij toch maar in het openbaar een vermaning moet hebben over het gedrag van zijn echtgenote en dochter. Ondanks mijn protest is dit gebeurd, uit 'bestuurstechnische' overwegingen. Men kon zich dan wel neerleggen, dat de Familie Parera in Seribau bleef. Dat wil zeggen: men is gezwicht voor de epauletten van de beide Ambtenaren, welke de opdracht hebben 'het Recht te handhaven'.

Toch blijven de acties tegen de Familie Parera doorgaan. Aanstokers zijn mijns inziens de fel 'anti alle vreemdelingen' agerende Papuse onderwijzer van de JVVS en de 'loco burgemeester' van Teminabuan. Hij is de échte plaatselijke machthebber. Beiden koesteren een felle haat tegen allen die geen Papua zijn: Europeanen en Indonesiërs. Zij worden min of meer openlijk gesteund door enkele Ambonezen, die 'Hollanders' haten en de HBA van Konda, een afstammeling van één der oude, door de Sultan van Ternate benoemde Raja's van Onin. Men wil, dat ik Guru Parera het recht ontnem om de Sacramenten te bedienen, omdat hij in het bijzijn van mijzelf en 2 Guru's heeft toegelaten, dat op de dag dat er in Sgendi gedoopt werd, diezelfde dopelingen toegelaten werden tot het Avondmaal!

XXIII 3

Enige dagen later komt er een verzoek van de Evangelist van Sasenek. Hij werkt daar nu 3 jaar, en is van mening dat zijn catechisanten kunnen worden gedoopt. Dat kan ik hem niet weigeren. Bovendien komt er uit Sisir bericht, dat daar al weer een geval van Amoebendysenterie is. Wij gaan dus opnieuw op stap. Wij besluiten na de Kerkdienst te vertrekken. Guru Parera zal ons begeleiden, want de nieuwe motorist is naar Mefkhajim voor zijn huwelijksinzegening. Guru Parera zal dan de boot terug brengen naar Seribau.

14.02. Kerkdienst gehouden in Seribau en daarna meteen vertrokken om de nieuwe vaargeul naar Sisir te kunnen gebruiken, vóór het aflopend tij ons 6 uur ophoudt. Bij Konda kan je door de krekken doorsteken naar de Seremuk en dan met oplopend tij Sisir bereiken. Je hebt dan wel een uurtje oponthoud. Wij vinden een oude boring, welke alleen heet water geeft in plaats van Ruwe Olie.

15.02. Schoolinspectie, daarna meteen door naar Kla Mbot. Hier is de grens met het werkkerrein van mijn Collega in Sorong. Ik maak even kennis met de Evangelist en nodig hem uit voor de Gemeentemiddag van 6.03 in Teminabuan. Daarna varen wij meteen door naar Waloin. Daar staan de belijdenis Catechisanten al klaar. Met enige moeite breng ik hen aan het verstand, dat zij voor ons geen stoelen behoeven mee te brengen. Dat schijnt gebruik te zijn geweest onder mijn voorgangers. Men wilde ze bij de Evangelist in Waloin lenen voor de duur van ons verblijf. Het pad naar Sasenek is slechts 8 km, maar doet niet onder voor de paden in de Aifat wat moeilijkheden betreft. Nog voor wij het dorp bereiken krijgen wij een zware regenbui, die ons zweet wegspoelt en ons, iets meer dan prettig is, afkoelt.

Het dorp ziet er goed uit. Er zijn 24 huizen, een grote school en een goed woonhuis voor de Evangelist. Alles is schoon en goed onderhouden, en er is een goed voetbalveld.

16.02. Terwijl Mieneke bezig is met de hygiënische inspectie en demografische gegevens verzamelt, vraag ik naar legenden over afstamming en mythen. Ook hier is oorspronkelijk een zoonanbidding geweest: men vloekt n.l. bij de zon! De helft van de bevolking behoort, volgens zeggen, bij de oorspronkelijke bevolking. De rest is deels gevlucht uit noordelijker streken, maar de werkelijke machthebbers zijn uit Onin afkomstig.

's Middags is er Catechisatie, en de resultaten zijn hoopgevend. Met de Catechisanten en de Evangelist stel ik een rooster op van bijbelgedeelten uit de Evangelien, welke nog bestudeerd moeten worden. Mijn voorgangers prefereerden het O.T., zonder verschil te maken tussen de Thora en Profeten en Ketubim. Vooral de 'Wijsheids Literatuur' werd veel gebruikt.

In hun gedragspatroon is onderlinge hulp, weinig ruzie en de jongeren verzetten zich tegen regeling van hun relaties door de ouders. Het schijnt dat de belangrijke Hoofden hen daarin steunen tegen conservatieve ouders. Wij spreken af, dat wij met Pinksteren komen voor de Doop, met aansluitend het Avondmaal.

17.02. Schoolinspectie. De Evangelist heeft 80 leerlingen, verdeeld over 3 klassen; er zijn 2 leerlingen, die in juli een gereede kans maken om te slagen voor het toelatingsexamen voor de JVVS. Dat zal wel weer ongenoegen geven met de oude Ambonnezen, want deze Evangelist heeft niet meer dan 3 jaar lagere school gehad.

De Evangelist krijgt van mij de opdracht om elke maandag in Sederofoyo zich vertrouwd te maken met nieuwe leermiddelen en de administratie.

Het zou aanbeveling verdienen een groter aantal Guru's ten behoeve van deze school aan te stellen. Het dorp ± 400 zielen en één vierde daarvan zijn kinderen.

Na de inspectie lopen wij in 3 uur naar Sederofoyo. Het terrein is iets minder geaccidenteed en de weg meer dan 7,5 km. De Amoeben-patiënt wordt verder meegenomen, tot dat hij genezen is.

18.02. Schoolinspectie. De nieuwe Guru is nu een half jaar in functie. De school is ver beneden peil. Hij is één van de weinige gediplomeerden. Zijn voorganger was ijverig en een goede herder, maar als onderwijzer onbekwaam. De school is in 1949 opgezet door de nu in Sgendi werkzame Evangelist. Daarna plaatste mijn voorganger er een Keiëse Guru, die korte tijd later, wegens onzedelijk gedrag door hem ontslagen werd.

Daarna kwam vanaf **01.01.'51** tot **aug.'53** een goedgehartige, maar eveneens onbekwame onderwijzer. In die 2½ jaar is nauwelijks een 2e klas peil bereikt, terwijl de Evangelisten -Papua's met niet méér dan 3e klas lager onderwijsveel meer bereikt hebben.

Ook geestelijk is er niet veel bereikt. De volwassen catechisanten weigeren om een zieke naar het Ziekenhuis in Mefkhajim te begeleiden. Wij kunnen echter niet 2 maanden hier in Sederofoyo blijven om de zieke te verplegen, want nóch de Guru, nóch zijn vrouw hebben enig benul van ziekenzorg. Daar komt nog bij dat onze voorraad Neo-Salversan (gebruikt tegen Framboesia) óók op is. Die is gebruikt toen de DVG weer eens geen geld voteerde voor een aanvulling! Zelf zijn wij ook kort bij kas omdat wij Kinine moeten kopen; dat is voor de moeders nóg belangrijker. En van de terreinkosten houd ik ook geen rode cent over, omdat de Evangelisten hun hongerloon moeten hebben.

Tenslotte verknippen wij mijn slaapzak en de vrouw van de Guru leent één van haar sarongs, zodat wij met onze dragers de zieke op weg kunnen helpen.

Ik peins er dan ook niet over om hier te dopen!

19.02. Met veel moeite charter ik 4 mannen om de zieke te vervoeren. Hij is nog maar vel over been.

Correspondentie afgewerkt tot brief no. 54/87.

Daarna tijd voor studie: Fischer en Kittel, de Afl. Deel V 'Xenos', dat bijzonder actueel is voor ons, nu er zoveel vreemdelingenhaat en discriminatie aan het licht komt.

Van de Mythen wil men ons niets vertellen, alleen de naam van de Zonnegod wil men wel kwijt, want die is 'verleden tijd'. Remmend is de 'Kapitan' (een door een Raja van de Noordkust verleende titel).

Hij poogt erachter te komen hoeveel ik weet en wat hij dus kan toegeven. Het is een vermoeiend 'Kat en Muisspel'.

20.02. Vroeg in de morgen komen de jongeren van Sasenek al. Van Eles is nog niemand op komen dagen.

Die komen pas laat in de middag. Dan worden de Guru's en Evangelisten het eens, dat wij pas de volgende dag een gesprek over de kerngedeelten van de Bijbel zullen hebben.

21.02. Kerkdienst in Sederofoyo. Onderwerp: 'De Wapenrusting' Efese 6:10-17; Lukas 11:22-23!

Na de dienst vertrekken de gasten uit Sasenek en Eles.

Ik heb nog een gesprek met de Guru over de doop. Hij is nog behept met een magische opvatting (Gratia Infusa), die ik bij meer Guru's uit Ambon, maar óók bij de nieuwe Cursisten uit Serui ben tegengekomen. Daar worden de Papuse guru's voorbereid op hun werk als gemeentevorganger. Hij wijst mijn uitleg vollédig af.

22.02. Wij gaan op weg naar Eles en komen weer langs de grot, waar ik eerder al gezwommen heb om insecten te verzamelen. Ook hier is weer druk werk voor de dokter. Tot laat in de nacht college gekregen van de Kapitan van Eles over de opleiding en geneeskunst van de Woflé's. Hij stelt dat Eles één van de oorspronkelijke centra is, hetgeen ook door Elmberg bevestigd wordt. Deze heeft echter geen belangstelling voor de Mey Sawit, die hun beheerskring hebben tussen de Moy en de Mey Brat. De mensen zijn weer naar hun tuinen en wij bezoeken de Hoofdelingen en bestuderen de gegevens, welke wij gekregen hebben.

Van één van de gedoopten krijg ik een zéér gewaardeerd geschenk: zijn Neusfluit. Ik krijg er natuurlijk geen geluid uit, maar ik hoop dat het Museum in Leiden er prijs op zal stellen. Later leren wij aan de foto, die ik van hem maak, dat hij vermoedelijk Lepra heeft. Ook hoor ik dat ^{door}geïnitiëerde mannen hun Zonnegod (= de Scheppergod) met de Christus wordt geïdentificeerd. De Guru zal ik hier attent op maken, met name op het gevaar van syncretisme. Hij hoort tot dezelfde lichtung als de Guru's van Sederofoyo en Mefkhajim; alle drie weten zij het bétér en zijn zowel op schoolgebied als op hun kerkelijke taak enorm eigenwijs. Daardoor bereiken zij ook de mensen niet. Wat de ouderen weten van het Evangelie hebben zij onthouden van de prediking van de Hoofd-Evangelist Adriaan Dahar, een goede leerling van de voor-oorlogse Collega Kieft; deze heeft het Japanse kamp niet overleefd.

24.02. Gelezen in Kittel (odos), correspondentie afgedaan en daarna met de Guru gesproken over Johannes 1 en 3.

25.02. Gelopen naar Mefkhajim om met het HPB de subsidie zaken af te doen. Elmberg is net weg, zodat ik hem mijn laatste gegevens niet kan overhandigen en toelichten. Gesprek met het HPB over vormgeving aan, en zin van het leven.

26.02. Financiën op het HPB-Kantoor; huisbezoeken bij de Nederlandstaligen.

27.02. Schoolinspectie. 's Middags een onderhoud met de Guru van Kambuaya en tezamen met het HPB met de Guru van Jitmau. De laatste wil ontslag hebben, hoewel hij met plezier èn goed werkt. Liever ontslag dan met een 'zwarte' trouwen! Nota bene: de betrokken vrouw is net zo donker als hijzelf!

28.02. Geluisterd naar de nieuwe Guru van Mefkhajim. Daarna met hem de tekst doorgenomen. Hij behoort tot dezelfde groep als die van Sederofoyo en Eles, en hij is even onvoldoende voorbereid voor zijn geestelijke taak. Gesprek over Doop en bekering tot laat in de nacht.

01.03. Gelopen naar Wehali en de volgende morgen via Teminabuan naar Seribau. Dáár vond ik bij de binnengekomen post een brief van één der leden van de DZR met de vraag: 'Wat doet U eigenlijk de hele dag?'

03.03 tot 05.03 Correspondentie over schoolzaken; Voorbereidingen voor de gemeentedag in Teminabuan op 06.03 tot 07.03; 08.03 tot 13.03 Correspondentie Geestelijke aangelegenheden: de nummers 99-144 in het brievenboek. Het lid van de DZR dat vraagt hoe ik mijn dag gebruik, heeft recht op een uitvoerig antwoord. Voor de duidelijkheid voeg ik er een lijst bij van in december en de daarop volgende twee maanden bestudeerde literatuur.

Hij zal er niet veel van opsteken want hij is Jurist en ik Theoloog en ik oriënteer mij in de Ethnologie.

Ik kreeg dan ook geen antwoord!

15.03 tot 17.03 Verslagen gemaakt en mijn kaarten bijgewerkt. Privé correspondentie en het uitwerken van demografische en ethnografische gegevens. De week daarop zullen wij naar Sgendi gaan en er tot 2 april blijven, in verband met de verhuizing, omdat ons huis toch nog niet klaar is. Sommigen staken, omdat wij hen niet meer betalen kunnen. Mieneke en ik hebben de Zendingraad nu ruim f 2.500,-- voorgeschoten en wij zijn blut.

Tussendoor een brief aan mijn moeder.

Seribau, 04.03.'54.

Lieve Moeder,

Hartelijk dank voor je brief. Je hoeft je echt niet te verontschuldigen wegens 'weinig' schrijven. Doe dat maar wanneer je er zin in hebt. Ik kon zelf ook wel wat vaker schrijven, maar ben vaak te gespannen om rustig een brief op te stellen. Er zijn nog al wat moeilijkheden; als het mij al te gortig wordt, zal ik een onderzoek door de Zendingraad eisen! Ik heb wel begrip voor de positie waarin het Bestuur verkeert; zij krijgen klachten over mij van mensen, die ik de pin op de neus zet en die zich verdedigen met laster. Ik ben een aantal oude Guru's een doorn in het oog, want ik eis -en daar kan ik niet onder uit- dat zij niet alleen in naam Christen zijn, maar ook met de daad. Het is de oude strijd tussen 'zondagschristenen' en ethische radicalen.

Aan de andere kant valt te bedenken, dat de Zending steeds personeel had met weinig wetenschappelijke opleiding en onderworpen aan een koloniale traditie, dat wil zeggen: opgevoed in de 'vreeze des Heeren' en in onderdanigheid aan de HH. leden van de zendingsbesturen en alle HH. Ambtenaren. Het valt hen allen moeilijk, dat ik mijn mening en werkmethoden verdedig met wetenschappelijke argumenten. Ik schiet daarbij niet te kort in beleefdheid en respect, óók dan nog wanneer het niet blanken betreft. Dat hebben Vader en jij ons goed ingeprent!

Gelukkig krijg ik hoe langer hoe meer mensen op mijn hand. Het betreft loyale ouderen welke door mijn voorganger niet correct, dan wel wegens onbewezen aanklachten onjuist behandeld werden. Ook onder hen zijn er die het oneens zijn met mijn beleid op kerkelijk gebied, maar zij verspreiden geen laster, en steunen elke eerlijke poging verbetering te bewerken in de toestand in de gemeenten.

De ervaring vlak vóór de oorlog opgedaan, en de uitwerking er van gedurende de Japanse bezetting en de jaren daarna, heeft hen de ogen geopend voor het dopen op belijdenis, als voorwaarde voor actieve Christelijke gemeenten.

Daarnaast vormt zich een 'Gideonsbende' van jonge Ambonnezen en Papuse Evangelisten.

XXIII 4 Uit een schrijven aan de Algemeen Schoolbeheerder en de Doopsgezinde Zending.

Het is aan te nemen dat de moeilijkheden, die er nú zijn, allengs kleiner zullen worden. Het werk zal zich verder uitbreiden. Vanaf 1 augustus 1954 zullen wij jaarlijks 5 tot 6 nieuwe leerkrachten kunnen verwachten. Indien het bestuur van de DZR er in slaagt een vervanger voor de heer Kobus te vinden en twee Europese onderwijzers, dan krijgen wij voor het komende schooljaar zelfs 7 nieuwe leerkrachten. Voor de administratie wordt dat een extra belasting, want er moeten dan 2 woningen voor de JVV's bijgebouwd worden.

Voorts kunnen dan een aantal ouderen met pensioen gaan, te weten Guru Loupatty van Saga, Guru Dias van Puragi en Guru Izaak van Techach, allen onvoldoende opgeleid; en - op Guru Loupatty na - immoreel, wat hun gedrag betreft.

Er is nog steeds geen bevredigende regeling voor de salariëring van de door mijn voorganger en mij aangestelde 'Nood-Gurus'.

De meerderheid van hen werkt goed -soms als hulp bij een ervaren Schoolhoofd, al wil dat nog niet zeggen dat deze meest oude Ambonnezen, hen de kennis bijbrengen, die zij nodig hebben. Ik laat dus materiaal komen om hen bij te scholen. Enkeligen weigeren dat echter, en ik zal hen ontslaan. Ze vinden wel elders werk, bij het BB en andere Overheidsdiensten als Schrijver of ordonnans. Dat geldt vooral voor Indonesische immigranten. Wanneer ik echter een lui en onbekwaam, of -erger nog- een sexueel 'losbandig' individu ontsla, dan regent het klachten. Ze worden zelfs gemeld bij de Zendingsraad. Ik heet dan 'hard' en 'tactloos' in de omgang met medewerkers.

Degenen onder de Nood-Guru's, die de kans aangrijpen om bijscholing door een bekwaam schoolhoofd te aanvaarden, ongeacht diens afstamming, zijn meestal ook gewaardeerde krachten op school en in de gemeente.

Die gemeenten zijn echter nog niet in staat, een ge-regelde bijdrage in hun onderhoud te betalen. Ze zijn zelf nog hulpbehoevend, maar helpen meestal met levensmiddelen.

Op de ressorts begroting heb ik er eveneens geen ruimte voor, daar ik van de Zending slechts f 13.500,-- krijg voor alle uitgaven, inclusief mijn tourneekosten. En enkele leden hebben opnieuw laten weten, dat ik te weinig op tournee ben, naar hun smaak, dan. Tot mijn spijt heb ik slechts 2 benen, terwijl ik er 4 nodig heb.

Aan mijn jonge Collega heb ik niets! Hij is duidelijk teleurgesteld, over hetgeen hij in Inanwatan gehoord en gezien heeft. Toen de beschuldigingen van misbruik van de geblokkeerde fondsen ter tafel kwam, spatte hij uit: 'Ik acht je daar wel toe in staat!' Het kostte Mieneke, die uit haar eigen inkomen vaak de tekorten op de begroting dekt, en mijzelf, nog al wat moeite om beleefd te blijven.

In Oegstgeest is hij waarschijnlijk verkeerd voorgelicht. In ieder geval heeft men hem alles mooier voorgesteld, dan ik heb laten weten. Hij geeft toe, dat hij de opdracht heeft mij te controleren, maar weigert getuigen à décharge te beluisteren; alleen dat HPB móet hij wel ernstig nemen; hij is de ambtelijke magistraat.

Als voorbereiding op de komende vergaderingen heb ik mijn gedachten over onderwijs en opvoedingen op papier gezet, waarbij de situatie waarin wij moeten werken, niet buiten beschouwing blijven kan.

Bij alle volken is de opvoeding gericht op vorming van een persoonlijkheid, die lijkt op het 'ideaal-type' van de Cultuur waarin men leeft. Een eenvoudig voorbeeld kan dit verhelderen. Voor Amerikanen van Europeesche afstamming is dit de 'Selfmade business man'. Voor de Indiaan echter Sioux, Apache of Comanche, was de dappere strijder die veel scalpen verzamelde, het ideaaltype.

In het gebied waar wij moeten werken, is er van beide typen een voorbeeld. Voor zover de invloed van de Kain Timur reikt, is het ideaal type de 'BOBOT', de man die veel doeken verwerft. In het gebied tussen de Kamundan en Inanwatan was dat de succesvolle KOPPENSNELLER.

't Is dan ook voor ons van belang deze Ideaaltypen te kennen. Je moet daarvoor luisteren naar de vertellingen van de oude mannen en vrouwen, en naar de scheldwoorden die men gebruikt, óók bij echtelijke ruzies. Soms vind je equivalenten voor het ons bekende 'armoedzaaier', 'vrek', 'slampamper', of 'vent van niets'.

De opvoeding van de opgroeiende generatie is dus gericht op de aanpassing van het individu aan de massa, aan de ouden, voor wie de voorouders als belichaming van het ideaaltype gelden.

Weigering van de jonge mens om zich te onderwerpen aan de ontvangen richtlijnen, heeft dan sancties van de opvoeders en ook van de groep tot gevolg. Deze sancties zijn zelden te verstaan als lichaamsstraffen: een lid van je eigen clan moet je ontzien, en opgelegde boeten worden gemeenschappelijk door de leden van de Clan betaald.

(N.B. pg. 200). Het wordt de 'boosdoeners' dan wel onder de neus gewreven. Betreft het echter jongens en mannen, dan werd zo'n dwarsligger aan Indonesische handelaars als slaaf verkocht, wanneer het recidivisten betrof. Voor meisjes en vrouwen is men niet zo streng! Een huwelijksgift of boete bij overspel met een lid van een andere Clan, brengt 'geld', c.q. harta-goederen in 't laadje.

Vrijwel overal rust de verplichting tot opvoeding van de kinderen op hun ouders. Die worden in een agrarische samenleving veelal geholpen door de grootouders, vooral door de grootmoeders. De moeder heeft dan eerder de handen vrij voor andere -economische- bezigheden. Daar bijna overal in hoog gelegen gebieden, de voorziening van het gezin met levensmiddelen, moeilijk en arbeidsintensief is, worden zelfs kleuters ingeschakeld en hen arbeidsdiscipline geleerd. Maar het doel is, en blijft, de integratie in de Clan van één der ouders, afhankelijk van patrilineale of matrilineale vererving van de grond.

Het is illusoir te veronderstellen dat er geen generatie conflicten zijn. In een zeer lezenswaardig boek analyseert Dr.M.Mead, dit soort conflicten bij een drietal volkes, welke wonen in de Noord-Westelijke uithoek van Papua-Nieuw-Guinea.

In het berggebied van de Onderafdeling Teminabuan wordt de kinderen verteld, dat bij niet naleven van de regels de geesten van de voorouders, henzelf en hun ouders zullen straffen.

Die straffen omvatten dan ziekte en misoogst, d.w.z. honger voor het hele gezin. Tegen ziekte is men echter vrijwel machteloos, en een moeder die haar kind ziet sterven is dan dubbel gestraft; zij verliest het liefste dat zij heeft, en tevens een deel van haar aanzien in de Clan en een deel van haar 'oudedagsvoorziening'.

Zo lang het geloof in de macht der Voorouders in stand blijft, is de door hen geïnstitueerde orde, redelijk stabiel.

Het is dus te verwachten dat juist de vrouwen zich krachtig verzetten tegen elke verandering, die hun positie bedreigt. De nieuwkomer, Vogeljager, handelaar of bestuursambtenaar heeft dus te maken met een monolitische samenleving.

Toch zijn er in het begin van deze eeuw, barsten gekomen in deze structuur. Ten éérste door de inlijving van dit gebied bij de Molukken, gevolgd door de toenemende controle over Vogelkop, en het streven het 'Koppensnellen' te elimineren als onrust verwekkende factor. (N.B. Daarbij werkten de Zending samen met Het Binnenlands Bestuur, vanaf 1918)

Een tweede factor was Militaire exploratie in de jaren '20 tot 1931 (?). Toen al bleek een bestuurspost in Mefkhajim niet te permaniseren wegens de transportmoeilijkheden. Daarom werden toen al stenen plateau's gemaakt in Teminabuan voor een toekomstige definitieve vestiging.

Een derde factor was de bezetting van Inanwatan en de dorpen langs de Kaiboës, door de Japanners. Vooral de noodlanding van een Amerikaanse Catalina in de buurt van Kampong Baru a/d Kais maakte diepe indruk. Dit vliegtuig was vermoedelijk ingezet bij de luchtkartering, waarvan ik later een exemplaar mocht gebruiken om de oude schetskaart te vervangen, c.g. corrigeren. Groot was ook de vreugde bij de 'loyalen', toen het lukte de Japanse sectie te liquideren, door de moed en het beleid van de Raja Frans Ginuny van Jahadian. Daar zijn invloed reikte tot aan de verwante groepen aan de Seremuk, kreeg deze geslaagde actie een grote ruchtbaarheid en het Japanse prestige een grote deuk.

De beslissende factor is wel geweest de Exploitatie van de NNGPM naar olie in de Vogelkop. Al spoedig was deze afhankelijk van loonarbeiders uit de Bergdistricten van Ayamaru, Aitinyo en Aifat. De goede arbeidsdiscipline, tijdens de opvoeding verworven, maakte hen tot goed bruikbare werkkrachten; die men zelfs in accoordloon onder eigen leiders kon laten werken.

Zij wenden gemakkelijk aan medische hulp (door de NNGPM uitstekend geregeld) en aan de omgang met geld. Na afloop van een contract werden zij naar Teminabuan vervoerd en werden gerespecteerd om hun verworven bezittingen.

Verstandige Hoofdelingen, voorop Raja Abraham Kambuya, kregen van de NNGPM vrij vervoer, soms per vliegtuig, wanneer zij hun Clangenoten wilden bezoeken, waar deze aan het werk waren.

Als laatste moet nog vermeld worden de herinrichting van Bestuur en Gezondheidszorg, Landbouwvoorlichting en Zending met schoolbeheer. In 1950 werd dit geconcentreerd in Mefkhajim.

Daaraan gepaard was de bestemming van Mieneke als Gouvernements-arts en de bouwplannen voor een hospitaal en mijn aanwezigheid als Ressortschoolbeheerder.

Steun kregen wij van mensen, welke positief stonden tegenover de meerdere contacten met de westerse wereld, zoals wij die vertegenwoordigden. Wij maakten er dankbaar gebruik van en stimuleerden deze ontwikkeling.

Niet iedereen was daar blij mee, om te beginnen de ouden van dagen, bovenal de vrouwen. Maar ook de Woflé's en de geestelijke leiders, welke het initiatie ritueel beheersten.

Ook in onze 'achterban' waren er bezwaren. De niet-Nederlandse Doopsgezinden in Zwitserland, Zuid-Duitsland en Frankrijk hadden bezwaar tegen de 'Kultur-Mission'. Zij vonden elementaire kennis van lezen, schrijven en rekenen voldoende voor de bevolking. Eén oude vrouw in Zuid Duitsland achtte alles wat daar boven uitging 'éten van de boom der kennis' (Genesis 3:2v). Zijzelf en velen, die dezelfde mening hadden, steunden ons niet.

Culturele ontwikkelingen in de 20e eeuw, beïnvloed door de filosofie van J.J.Rousseau, en de groep 'kunstenaars' die de primitieve Culturen en archaische structuren verheerlijkten. Van de ellende, de armoede en de honger, welke inhaerent zijn aan de ontwikkelingslanden in de 3e wereld, en de economische oorzaken hadden zij geen benul. Net als de Marxisten zagen zij in zending een 'wegbereider' van het Imperialisme. En dus waren ze ook tegen de Evangelisatie, want het Christendom stimuleerde de uitbuiting en was niet in staat gebleken de 2e Wereldoorlog te verhinderen.

Zelfs onder onze Collegae, artsen en predikanten waren er, die niets zagen in een socio-economische opbouw en evenmin in het daarvoor noodzakelijke onderwijs.

Eén Collega vond ons schoolsysteem, waarbij de leerlingen 'onderworpen' waren aan de Evangelisatie, een oneerlijke methode! Hij saboteerde dan ook, zo veel mogelijk het onderwijs. Anderen wezen de economische opbouw af en pleitten voor neutraal onderwijs. Toen ik die laatste suggestie doorvertelde aan de Hoofdschoolopziener, schoot die in de lach. Hij vroeg zich af welke onderwijzer in Nederland 'neutraal' genoemd kan worden en wie, onder de in Nieuw-Guinea vigerende omstandigheden, dáár zou willen werken, tourneren inbegrepen!

Indien de regering daartoe zou besluiten, had zij 2-3 ambtenaren nodig voor iedere schoolbeheerder van Missie of Zending, en dat tegen een salaris, dat in het gunstigste geval, slechts weinig méér zou bedragen, dan een Onderwijzer met Hoofdacte ontvangt. Daar komen dan alle kosten bij, welke er voor ambtenaren moeten worden gemaakt: pensioenpremie op hoog niveau, verlofkosten om de 3 jaar, etc. Zijn commentaar: 'Borrelpraat uit anti-kerkelijke kringen. Hijzelf is enthousiast Rooms-Katholiek.

XXIII 5

In de afgelopen 45 maanden welke wij hier doorgebracht hebben, is ons wel zó duidelijk geworden, dat wij niet terug willen naar het oude patroon van de Zending zoals dit van 1880 tot 1945 gebruikt is. Wat wij gezien en gehoord hebben van de resultaten dáárvan, sterkt ons in de overtuiging, dat wij op de juiste weg zijn. Hetgeen wij doen, en als beleid propageren, strookt met de discussies, gevoerd in Jerusalem en Tambaram op de internationale Zendingsconferenties; ze zijn te lezen in 'The International Review of Missions'. Kennelijk is dit de Regenten in Nederland ontgaan.

Ook de beste van onze inheemse medewerkers kunnen zich met deze visie verenigen.

Eén gegeven is daarbij duidelijk geworden: van mijn Collega in Inanwatan heb ik géén medewerking te verwachten. Hij is duidelijk teleurgesteld. Tijdens zijn 'opleiding' in het Zendingshuis in Oegstgeest heeft hij van mijn voorganger een geïdealiseerd beeld gekregen, dat schril afsteekt bij de realiteit, zoals hij ze in de laatste maanden heeft ervaren. Mijn verslagen, voor zover de kust-dorpen betreft, heeft hij niet gelezen of niet geloofd. Bovendien is inmiddels wel duidelijk dat de klachten die mij betreffen, via hem de Doopsgezinde Zending bereikt hebben. 't Is voor ons niet meer van belang. De gesprekken met het HPB hebben hem van zijn laatste illusies beroofd.

Van een oudere collega, opgeleid op een Christelijke kweekschool met wat aanvullende cursussen, kreeg ik een onheuse brief. Hij vroeg zich af hoe ik het in mijn hoofd haalde, om een 'ontwerp Kerkorde' te maken.

Ik heb hem vriendelijk laten weten, dat ik niet alleen Calvijs Institutie en enkele andere hervormde kerkordes had bestudeerd, maar dat ik óók voor mijn docent Dogmatiek en Kerkgeschiedenis, prof. Dr. Berkhof, de nieuwe Kerkorde van Berlijn-Brandenburg in het Nederlands had vertaald.

Indien hij kennis genomen heeft van de teneur van deze nieuwe kerkorde, zal hem dat niet gerustgesteld hebben. Immers, deze kerkorde is in de nood der tijden uitgewerkt, méér nog: onder het juk van de Russische bezetting, en verschilt grotelijks van de oude Lutherse, die van een staatskerk uit ging en strak hiërarchisch opgezet was.

Overigens werken wij nu 3 jaar met mijn ontwerp, met een grote mate van instemming, en tot volle tevredenheid van de goedwillende Guru's en Evangelisten. Zij kunnen -éindelijk- mee denken en mee praten, althans in het gebied van de DOOPSGEZINDE Zending. Bij de overdracht werd namelijk overeengekomen tussen de Doopsgezinde en Ned. Hervormde zendende organen, dat wij een ZELFSTANDIG en zelfbesturend onderdeel van een eventueel te stichten Protestantse Kerk zouden zijn.

Dat éérste ontwerp is in de zestiger jaren teloor gegaan, toen door een fel anti-Nederlandse Collega de archieven van de kerkelijke gemeente Teminabuan, het archief van het schoolbeheer, en mijn persoonlijk archief zijn verbrand; een auto da fé, georganiseerd door een Papuse nationalist.

Later in het jaar zal ik nog een Nota schrijven over de te verwachten bevolkingsgroei en de gevolgen daarvan voor het Onderwijs. Op grond van de herhaalde belofte door de Overheid, dat men in de toekomst op een zelfstandig 'West Nieuw-Guinea' zou aansturen, zal dat onderwijs tragsgewijs uitgebreid moeten worden.

Die belofte zelfstandigheid wordt slechts een 'Fata morgana', indien men voor de meeste functies in het bestuur en de dienstensector, aangewezen is op 'ingehuurde' vakmensen uit de geïndustrialiseerde landen. Ze is bovendien onbetaalbaar en psychologisch een ramp.

Het onderwijs moet dan óók nog verbonden zijn met een geloof, dat uitzicht biedt op een eindtijd, een voltooiing, zoals Jodendom, Christendom en Islam die bieden. Zelfs het Marxisme belooft nog een ontkomen aan de 'Mythe van de éeuwige wederkeer' (Prof. Mircea Eliade en Dr. A. Th. van Leeuwen).

Op een bijeenkomst van Europees Overheids en zendings personeel, kreeg ik de wind danig van voren. Men bestreed ook mijn uitgangspunt: 'elke Cultuur heeft een religieus Fundament'. Dat fundament manifesteert zich in de socio-economische en culturele verschijningsvormen. **N.B.** Dit geldt ook voor 'Pseudo religies' (Dr. W. Banning), zoals Marxisme-Leninisme en 'moderne' -in wezen splintergroepen van het Hinduïsme, welke zich in 'filosofische' termen uitdrukken.

Ons werk zie ik dus -in ruimsten zin- als Cultuuroverdracht, waarbij de prediking van het Christendom te beschouwen is als het leggen van een nieuwe fundering. Die fundering zal zo veel mogelijk vrij moeten zijn van 'Christelijke' tradities, en de prediking zal zich moeten richten op de elementaire Bijbelse begrippen. Organisatorisch zullen de zich vormende gemeenten aansluiting moeten zoeken bij de oudste Christelijke groepen, door Petrus' en Paulus' prediking ontstaan. Daar vinden zij dan ook de richtlijnen voor hun functioneren in een heidense, on-, of anti-Christelijke samenleving.

Indien deze cultuuroverdracht ontbreekt, zien wij de gevolgen in de vrij geworden ex-koloniale staten in Amerika, Azië en Afrika. De Ambtenaren, welke deze gebieden moeten regeren, hebben veelal hun éigen ideaaltypen voor ogen. Daardoor kan de hen opgelegde democratie ook niet 'floreren' en vrucht dragen. Die is wel verankerd in grondwetten, maar niet in het denken van de regerenden en hun onderdanen. Ze zijn aangepast aan de verklaring van de rechten van de Mens, en zelfs dat staat slechts een minderheid van de Europese bevolking als ideaal voor ogen: De gebeurtenissen in- eertijds 'christelijke' staten in Oost- en Zuid-Europa, zijn er om dit te onderstrepen.

Wij, Zendingsorganisaties, en hun uitgezonden personeel, zullen eindelijk principieel stelling moeten nemen, ten aanzien van ons werk in NEDERLANDSCH NIEUW-GUINEA. De moeilijkheid daarbij is dat ook onder ons een ernstig generatie-conflict aanwezig is, net zo storend en remmend als het generatie-conflict tussen de bewoners van ons werkterrein. Hoe velen onder ons zijn zelf óók in de ban van tradities, die niet zelden als fundamenteel 'christelijk' aan ons worden overgeleverd.

Dat concludeer ik uit de ontvangen richtlijnen voor personeel in overheidsdiensten, voor personeel van de Zending: Collegae uit Europa en hulpkrachten uit Indonesia. Kritiek op de richtlijnen, en gedragingen van Overheid- en Collegae is ongewenst, want één van de ongeschreven gedragsregels luidt: Je moet elkaar ontzien! Uiten van een afwijkende mening leidt tot agressieve reacties, eventueel tot degradatie of zelfs ontslag.

In een koloniale samenleving, onverschillig of zij Engels of Nederlands is, is het oude devies van kracht: 'Honni' soit, qui mal y pense!' (Schande over hem, die er kwaad van denkt!)

Slechts enkele Koloniale machthebbers hebben zich ingezet voor de economische en sociale ontwikkeling van de door hen onderworpen gebieden. Voor zover het de door het V.O.C. eilanden en kusten betreft, zijn er al in de 17e eeuw kritische geluiden geweest. In de 18e eeuw nam de kritiek sterk toe, vooral tijdens de 'Verlichting'.

De Kerk was eveneens 'doof' voor de waarschuwingen van welmenende Europese personen in dienst bij de V.O.C.

De Staat der Nederlanden, die de failliete boedel van de V.O.C. overnam, liet alles bij het oude. Opstanden werden onderdrukt. De 'infrastructuur' werd wel verbeterd, voor zover de handel en de 'pacificatie' dat nodig maakte. De kritiek echter van Assistent Resident Eduard Douwes Dekker (Multatuli) werd genegeerd en juist voor de 'Inlander' werd vrijwel niets gedaan, behalve door enkele goedwillende particulieren. Pas na de publicatie in het tijdschrift 'De Gids' in 1899, van de hand van Mr.C.Th. van Deventer, is men zich gaan bezinnen, op hetgeen gedaan moest worden om het lot van de autochthone bevolking te verbeteren.

Wel probeerden de Kerken -via Evangelisatie en praktisch hulpwerk- iets voor de inheemschen te doen.

Wat de kritiek op ons werk betreft nog het volgende. Wij kunnen niet anders dan de progressieve krachten steunen. Daar is dan wel één voorwaarde aan verbonden, n.l. voortdurende studie van de basisvoorwaarden. En daarnaast: kijken over de grenzen heen naar andere, in ontwikkeling zijnde gebieden met vergelijkbare structuren en religieuze verschijningsvormen. Bijzondere aandacht verdienen dan de eilanden in de South Pacific en de door de UNESCO gepubliceerde leermiddelen.

Zover ik ze ter beschikking kreeg zie ik niet, dat men pogingen doet om de oude overleveringen als fundament voor nieuwe structuren te handhaven.

Wij sluiten ons daarbij aan, want het gaat om mensen die nog 100 en méér jaren zullen moeten leven in deze wereld, die op allerlei gebied technische ontwikkelingen zal moeten ondergaan. Isolatie leidt tot fossilisatie van een cultuur, d.w.z. tot de ondergang, óók van de daardoor getroffen mensen.

Wel is te hopen, dat méér Ambtenaren, technici en niet het minst de geestelijken, dit inzien. Waar mogelijk zullen wij de conservatieve krachten moeten tégenwerken, liefst samen werkend met elkaar, en diegenen ondersteunend, welke een visie op de toekomst hebben.

't Zal veel extra studie vergen en hoe veel vrije tijd er dan overblijft voor onze eigen ontspanning, voor muziek en belletri, is een zaak van fitnes. Vooralsnog zijn wij vol vertrouwen.

Wij bereiden ons met genoeg voor op een volgend tournee. Dat is zowel 'sport', vergroting van onze kennis en contact met mensen, die wij waarderen en ons raad geven voor ons beleid. Dat betreft de wijze van kritiseren van de oude machthebbers, mannen en vrouwen, de uitleg van onze visie en eventueel de verbale documentatie er van.

Wij gaan door in dezelfde lijn als tot dusver. onze critici ten spijt. Als wij bakzeil haalden, zouden zij zich gesterkt voelen in hun vóóroordelen. Indien zij niet gecorrigeerd worden, zal veel van de arbeid, die reeds gedaan is, veel van de gelden die reeds geïnvesteerd zijn, verspild blijken te zijn.

Maar de schade is eigenlijk nog groter, wanneer wij het hoofd in de schoot leggen.

Het geschokte vertrouwen is moeilijk te herstellen.

Het H.P.B., een vredelievend mens, heeft de Pastoor en ons beiden uitgenodigd tot een gesprek, juist hij zit met de brokken, welke het foute beleid van zijn twee voorgangers van 1950 tot 1953 hebben veroorzaakt.

Hij wil proberen om de sfeer van concurrentie tussen de pastoor en mij te verzachten. De pastoor is echter verantwoording verschuldigd aan zijn Overste en ik moet rekening houden met mijn medewerkers.

Wij beiden hebben niet veel speelruimte in de onderhandelingen.

Mijn partijgangsters en medewerkers, Mieneke en ik zien de noodzaak van een breuk in de traditie, zowel van de oude machthebbers en de vrouwen, als ook met de méér dan 100 jaar gepraktiseerde zendings methoden.

Na de vergadering zal ik mijn licht nog eens opsteken bij de Hoofdelingen en Guru Ruben Rumbiak en Guru Parera.

XXIII 6

Na onze thuiskomst op 17 maart waren wij 8 dagen bezig met de correspondentie en het maken en verzenden van verslagen. De 26e waren wij al weer onderweg om gevolg te geven aan een uitnodiging van het HPB voor een overleg met de Pastoor. In Wehali moesten wij overnachten vanwege een Malaria-aanval, die ik onderweg kreeg. (N.B. recidieven plagen je 't meest, wanneer je vermoeid raakt.) Doel van het HPB was een Gentlemans agreement tussen de Pastoor en de Zending.

De Pastoor heeft namelijk óók een school in Fuog gesticht. Zo iets had ik al in 1951 aangekaart, maar de Pastoor weigerde pertinent, en ik kon hem geen ongelijk geven. Wij delen hetzelfde standpunt: ik ben in zijn ogen een dwaalleraar en hij in mijn ogen iemand, die veel te veel gelooft, gezien de traditie van de R.K.K. Overigens is de Pastoor geen ongeschikte vent en diezelfde avond repareerde ik zijn schrijfmachine.

Natuurlijk kwam toen het gesprek op de Adat. Het H.P.B. was tot de ontdekking gekomen, dat een belangrijk deel van de bevolking van de Kain Timur af wil. Dat had ik al eerder geconstateerd, maar tot dusver werd dat altijd door andere Europeanen ontkend, voorop de Ethnologen en romantici. Er wordt op 3 mei een vergadering belegd voor àlle Bestuursambtenaren, Guru's, Evangelisten, de Pastoor en ons beiden.

Tot het einde van de maand hebben wij nog werk aan allerlei vervelende zaken. De H.B.A. van het District Teminabuan dient opnieuw een aanklacht in tegen Guru Perera. Hij had een politieagent naar Seribau gestuurd om het hout, dat op onze kosten dààr ter plaatse bewerkt werd ten behoeve van de bouw van mijn Dienstwoning, ten behoeve van de bouw van Overheids gebouwen, op te eisen! Parera had dit natuurlijk geweigerd. Het HPB heeft zijn ondergeschikte aan het verstand gebracht, dat ik 'Diensthoofd' was voor OKW en dat Guru Parera volkomen in zijn recht stond.

Voor wij weer op weg gaan, inspecteer ik nog de JVVS. Daar heeft de scheidende Hoofdonderwijzer recht op en zijn opvolger weet dan waar hij aan toe is. De resultaten bevestigen onze observaties bij de inspecties van de Dorpsscholen. Ik heb er al eerder op gewezen, dat in sommige gebieden van de Districten Inanwatan en Teminabuan veel inteelt is. De leerlingen, welke uit déze gebieden komen, behalen meestal slechts matige resultaten. Wie echter in de Bergdistricten leeft, haalt de beste resultaten: hun IQ is door de bank beter. Hun arbeidsdiscipline is bovendien veel beter, en dat doet hen betere resultaten verkrijgen, dan de verwende zoontjes van de Ambonnese onderwijzers, al hebben die in het begin een voorsprong.

De volgende 2 weken gaan heen met administratie en correspondentie. Het aantal poststukken is vaak meer dan 500 per jaar. Onplezierig was in deze weken een lastercampagne tegen één van Guru Gaspersz dochters; ook nú weer kletspraat van een paar vrouwen, die elkaar tegenspraken en dus al gauw door de mand vielen. Later kom ik er achter, dat veel van deze klachten pogingen zijn om diegenen, welke 'loyaal' waren tijdens de Japanse bezetting, alsnog een loer te draaien. De 'anti-Nederlandse maffia' deed alles wat in haar vermogen was om de 'loyalen', de getuigen van hun misdragingen, weg te werken.

Na overleg met het H.P.B. werden de 'loyalen' bij de éérstvolgende Koninginnedag gedecoreerd. Ook de overname van de JVVS door een andere hoofdonderwijzer nam tijd in beslag, want er moet dan van alles gebeuren: inventarislijsten moeten gecontroleerd, het meubilair van zijn voorganger geveild, etc.

Na dit soort activiteiten is een tournee een verademing, een vakantie! Daarvoor moeten er van te voren preek-schetsen gemaakt worden, dragers aangeworven, voorraden verzameld en materiaal voor een onverwachte overnachting. Dat laatste was deze keer het geval. Door de sabotage van een lagere Papuse ambtenaar -die in zijn beheerskring géén pottelijkker wilde- moesten wij een omweg maken. Toen het donker was, hadden wij nog geen dak boven ons hoofd en behielpen ons met een bivak en plastic folie over ons muskietennet. De folie was echter beschadigd, zodat we nat en huiverend de dag afwachtten. In Kami was het echt feest. De Guru heeft er vele jaren geduldig gewerkt. Nú konden 28 jonge mensen gedoopt worden. Ik laat de oude Guru, de éenige Papuse Guru in dit ressort, die vóór de oorlog gediplomeerd werd, zelf de Avondmaalsdienst houden. Door mijn voorganger werd hem géén 'sacraments bevoegdheid' verleend, om onduidelijke redenen, maar ik vermoed dat de 'oude Ambonnezen' een negatief advies uitgebracht hebben, zoals over alle 'loyalen'.

Adatonderzoek levert weer een gegeven op. Ook in Kami zag men Siwa als schepper en Mafif als zijn secondant. Veel hoofden houden er nog één of meer slaven op na, of misschien moet je hen classificeren als 'horigen'. Voorts bleek mij dat 'MBAUM' of identiek, of wel nauw verwant is aan het begrip 'Tabu' van de Pacific. (N.B. 'Die Religion in Geschichte und Gegenwart' 3e dr.1962). Totem van de heersende Clan is de 'Apan Gami' (of Kami?), een zwarte slang (Gami), vermoedelijk een giftige Colubride, welke wij een paar maal gevonden hebben.

Na een 'rondje' door het District Aitinyo heb ik nog een gesprek met de Bestuursassistent, zèlf ouderling in het dorp Aitinyo, over de bezetting van de dorpen en het afschaffen van de kerkelijke toelage voor de Guru's, waarvan Guru Woma in Kami trouwens uitgesloten was omdat er in Kami geen kerkelijke gemeente was, voordat ik er deze maand doopte.

De rest van deze maand inspectie langs de scholen ten Zuiden van de meren: Tehakh, Jitmau, Kambuaya en Mefkhajim. Overleg met de medewerkers, aldaar en met de Guru uit Fuog over de situatie in de Aifat. Een hele morgen op het kantoor van het H.P.B. (afrekening van de subsidies) en de preek ter gelegenheid van 'Koninginnedag', een verplicht nummer.

Voorts overleg met de Guru's Parera en Rumbiak over de bevestiging van lidmaten, en de eisen, welke aan een goede catechese gesteld mogen worden. De 'tegenstrevers' hebben al een actie ondernomen, die evenwel niet in overeenstemming is met de notulen van een vorige vergadering in Serui, georganiseerd door de Zendingsconferentie. Ik heb de notulen daarvan voorgelezen.

Allerlei onverkwikkelijke zaken komen dan op tafel waarbij ook het H.P.B. zijn hulp verleent. Sommige tegenstanders eisen, dat ik bepaalde personen bevestig tot lidmaat, o.a. de echtgenote van een Bestuursassistent, die zich met heidense bezweringen van Suanggi's (boze geesten) bezig houdt, vermoedelijk niet gratis. Daar de Guru van Jitmau in het bijzijn van het H.P.B. weigert om met zijn 'gundik' (bijzit) te trouwen en om ontslag vraagt, moet ik hem dat geven, met spijt, want hij is bekwaam en een vriendelijk mens.

De 'Koninginnedag' wordt op de gewone wijze gevierd met een feestelijk hijsen van de vlag door de Politie. Ik zie mij genoodzaakt te vragen, of er in Nederland een omwenteling heeft plaats gehad, want de vlag hangt onderste boven! Daarna de kerkdienst, waarin ik voor ga, kinderspelen en voetbalwedstrijden.

XXIII 7

Op 1 mei is dan de Synode van de Klassis Ayamaru-Aitinyo-Aifat. Na een Loflied en een korte inleiding over LUKAS 6:46-49: beginnen wij met het meest dringende punt: de evangelisatie. Een lijst wordt opgemaakt van plaatsen, die voorrang moeten hebben; wij komen tot 11 dorpen, waarvan enkelen voorrang moeten hebben, omdat zij eveneens op het verlanglijstje van de Pastoor staan.

Daarna komen de financiën aan de beurt. Er zal moeten worden gestreefd naar een verhoging van de inkomsten. De Bestuursassistent van Aitinyo, ouderling in dat dorp, stelt voor te streven naar een aantal productietuinen van ca. 10 HA, te beplanten met Arachis (Aardnoten) een vlinderbloemige, die de grond verbetert, ruller maakt en Stikstof uit de lucht bindt en opslaat in de wortels en de noten zelf. Ik kon dit uitleggen aan de hand van de biologie lessen van Dr.J.P.Thijsse. Gemeenteleden en Catechisanten zullen dit gezamenlijk doen.

In Sorong is er een goede prijs voor te maken. Wij hopen daardoor in staat te zijn het minimum loon voor een getrouwde Evangelist op f 30,-- per maand (= 30 Kilo Rijst) te verhogen. Dat is echter nog altijd f 4,-- minder dan een dagloner van de NNGPM ontvangt. Opvoering tot f 40,-- is echter voorlopig niet haalbaar.

Daarna de regelingen voor de catechese en het aannemen van lidmaten vastgesteld en voor de kerkelijke administratie en de werving van nieuwe Evangelisten, eventueel in Biak en Waropen.

De situatie waarin wij verkeren, is moeilijk. Kleine dorpen chanteren ons met de bedreiging: als jullie ons geen school geven, dan gaan wij naar de Missie! Wij hebben dus méér steun van de Zending in Nederland nodig. Die heeft het ook niet gemakkelijk, want de Zwitserse, Zuidduitse en Franse Doopsgezinden zijn huiverig voor een Oecumenische samenwerking; en daar zijn wij mee bezig.

De vergadering komt overeen, dat er een minimum moet komen met betrekking tot de leeftijd voor de doopbediening aan kinderen. Daar er geen Burgerlijke Registratie is, wordt er gesteld dat de kinderen ten minste 3 jaar, met goed gevolg, onderwijs genoten hebben. De wegens onzedelijk gedrag geschorste Guru van Aitinyo protesteert tegen alle, tegen hem genomen maatregelen; hij vindt echter geen steun.

De Guru van Erokwero, maakt bezwaar tegen de dooppraktijk van de Moluks Protestantse Kerk. Door hun voorgangers, meest Ambonnezen, wordt iedereen gedoopt die er om vraagt voor zichzelf en zijn kinderen, zonder dat zij zelf bevestigd zijn als lidmaat, en vaak niet, of zelden in de kerkdienst verschijnen. ('t lijkt op een verzekeringpolis tegen een veroordeling tot verblijf in de Hel!)

Besloten wordt, om elke man, die dienst neemt bij de NNGPN of de Dienst BOSWEZEN, een attestatie mee te geven en tegelijkertijd te protesteren tegen niet voldoen aan de richtlijnen inzake doop en bevestiging. Er zijn gevallen bekend, waar men tegen betaling van f 2,50 een doopbrief kon krijgen, zonder deelneming aan de kerkgang of de catechisatie. Dit lijkt op de praktijk van de z.g. Aflaathandel in de 16e eeuw! Er wordt gevraagd naar een goede Catechismus; de leiding zal zich hierover informeren.

Op de middagzitting wordt de taak van de kerkeraad besproken en in korte zinnen vastgelegd. Ons advies is om per Clan ouderlingen en diakenen te kiezen. Zij kunnen dan de herderlijke taak gedeeltelijk uitoefenen in eigen kring, omdat ze daar gezag hebben.

Opnieuw kwam het pensioenfonds voor de Evangelisten aan de orde. Door de oude Guru's dreigt dat te mislukken, maar de jongeren laten zich niet van de wijs brengen; de uitkeringen uit het Evangelisatiefonds aan de Voorgangers worden geschrapt, want de Guru's hebben goede salarissen en kerkelijke functies zijn een eer en geen bijverdiensite.

Na nog wat gekanker van de paar ouderen, sluit Guru Parera de vergadering, die hij als toekomstige Guru van Jitmau, ook notuleerde.

Guru Parera en ik konden in de tijd, toen wij in Seribau bij hem en zijn vrouw 'inwoonden', de belangrijkste aanhalingen van de Nestle uitgave van het Nieuwe Testament van hun gebuik in het Oude Testament op stencil zetten en uitdelen. De belangstelling hiervoor was groot. Guru Tanamal en Guru Perera bereiden de dienst van Woord en Tafel voor; Guru Parera leidt de dienst voortreffelijk.

Op 3 mei komen dan alle BB-ambtenaren, Guru's en Evangelisten, de Pastoor en wij bijeen, tezamen met de 'Bobots' d.w.z. degenen, welke veel Kain Timur's hebben. Alleen uit de dorpen aan de kust, die eveneens K.T. hebben, komt men niet opdagen en óók de Guru's van deze dorpen laten verstek gaan. Na 5 uur vergaderen is er een overeenkomst waar ook de 'Rijken' zich bij neerleggen, voorop de Raja van Kambuaya. Voor enkele van mijn lezers volgt hier de inhoud van deze belangrijke vergadering.

1. Vóór 30 april 1955 moeten alle doeken ingeleverd zijn bij de bestuurskantoren, of aldaar geregistreerd. (Er zijn doeken in omloop bij cliënten in de rest van de 'Vogelkop', welke onder andere Onderafdelingen ressorteren.)
Zij zullen worden onteigend, vernietigd of waardeloos verklaard tegen een nader te bepalen vergoeding.
2. Tot op die datum (30.04.'55) mogen huwelijken nog geregeld worden volgens de oude regelingen. Bij onderlinge overeenkomst kan dit echter ook al met textiel ter waarde van f 50,-- + f 50,-- in contanten.
3. Bij overspel en andere overtredingen, zal dit jaar de boete in 'Harta goederen' geheven worden door de ambtenaren van het BB.
4. De maximum prijs voor een vrouw mag f 100,-- zijn, waarvan de helft in goederen moet worden voldaan. (Vrijgezellen welke bij de NNGPM werken, kunnen dan uit de winkels in Sorong goederen kopen, die zeer welkom zijn.
(N.B. De dorpen Sea, Rinis en Sawo hebben onderling al een prijs afgesproken van f 60,--)

Eén dag later komen de hoofdelingen van de dorpen Teminabuan, Wersar, Konda en Seribau opdagen. Zij hebben een voorvergadering georganiseerd. Zij zijn het óneens met de overeenkomst, welke de vorige dag werd bereikt.

Zij vrezen -terecht- dat hun invloed minder zal worden. Zij komen nu met een aangepast -Bijbels- argument: De Kain Timur hebben zij al van Adam en Eva af, en die is dus 'on-aantastbaar!' Zij zien de gevolgen vooral sociaal: de vrouwen zullen dan niet meer hun geëerde positie innemen. Daar ze dan 'goedkoop' worden, zullen zij om de minste en geringste reden weggezonden worden.

Op de meeste van hun argumenten ging ik in met voorbeelden uit de praktijk, en die zijn er te over! Mieneke en ik horen veel meer dan de Ambtenaren, (hetgeen sommigen van hen ergert) door onze intensieve contacten met de bevolking.

Eén man oppert bezwaren: de vrouwen zouden dan te kort komen in éérbetoon! Hij is een hypokriet van formaat, want hij is wegens onzedelijk gedrag ontslagen als Evangelist en houdt er nu 4 vrouwen op na.

Na een hardnekkige woordenstrijd, welke uren duurde, legden zij toch het hoofd in de schoot; in macht en aantal is de Bergbevolking hen ver vooruit, óók binnenkort in ontwikkeling. (N.B. Deze trend heeft zich in de volgende jaren voortgezet, tot ergernis van de kustbewoners en ook van de Biakkers.)

Het argument: 'Indien de bruidsprijs in geld betaald moet worden, moeten óók de prijzen voor de bos- en landbouwproducten verhoogd worden'. Dit argument werd door het HPB ontkracht met de opmerking, dat de lokale prijzen -door de uitvoer van Indonesia en Maleisië- toch al 40-80% boven de prijzen op de Wereldmarkt liggen. Een verhoging zou hún producten onverkoopbaar maken. (Alleen zònder de kosten van het transport kunnen de lokale prijzen nog betaald worden.)

Door de lange duur van deze 'extra' vergadering kon ik Wehali niet meer bereiken en bleef in een dorpshuis in Kamak overnachten. De volgende middag inspectie van ons huis in aanbouw. Er zal heel hard gewerkt moeten worden, wil het op 19 mei bewoonbaar zijn. Guru de Fretes verleende mij onderdak. De 19e mei komt het HPB bij ons logeren.

De volgende week werk ik als 'uitvoerder' aan de bouw van ons huis.

De tekeningen zijn nog in Seribau. Daar ik het huis zelf ontworpen heb èn de tekeningen zelf gemaakt heb, is mijn visuele geheugen in staat om het zonder tekeningen te stellen. De leerlingen van de JVVS helpen mee en alleen de bijgebouwen zijn nog niet klaar, want er is GEEN ETEN IN DE KAMPONG. Ze zijn en blijven lui, zowel in Wersar als ook in Seribau en Teminabuan!

Vóór het Hoofd van de JVVS vertrekt, zijn er nog eind-en toelatingsexamens. Zoals ik al verwachtte, konden slechts de helft van de meisjes en een derde van de jongens geplaatst worden op scholen voor voortgezet onderwijs (Mulo, Kweekschool, Meisjes vervolgscholen). De Hoofdschoolbeheerder kan de Doopsgezinde Zending dan wel vertellen dat wij nog niet aan uitbreiding toe zijn, de bereikte resultaten logenstraffen zijn bewering. Zonder onze 'export' van jongens en meisjes is de handhaving van de scholen in Fak-Fak en Sorong alleen haalbaar met miniklassen en dan nog uit politieke overwegingen.

Om de knoeierijen van de oude Guru's tegen te gaan, nemen het nieuwe Schoolhoofd, mijn vrouw en ik, de examens af met de gewaardeerde medewerking van het HPB, die voorlopig bij ons logeert.

Op 20 mei is er dan nog een vergadering van een adviesorgaan, bijeengeroepen en voorgezeten door het HPB. De Bestuursassistenten, de Inspct.II van de Politie, een aantal Guru's, de Hoofdonderwijzer van de JVVVS. enige Hoofden uit de bevolking namen zitting op uitnodiging van het HPB. De aanwezige Hoofden verklaarden zich -schoorvoetend- accoord met de door de Bergbevolking genomen beslissing in zake het adatrecht voor huwelijken. Het nieuwe hoofd van de JVVVS bracht te berde, dat minstens 50 % van de subsidie voor de JVVVS door de bevolking verdiend kon worden, door de levering van levensmiddelen (knollen, sago, vis en fruit) ten bedrage van ± f 30.000,-- per jaar. (N.B. ook daar kwam niet veel van terecht, tenzij de vrouwen geld nodig hadden voor hun eigen behoeften! Je trouwt namelijk, omdat de vrouwen moeten zorgen voor voldoende voedsel.)

De Insp.v.Politie leverde een soortgelijke bijdrage en hierbij sloot zich ook het Kantoorhoofd van het Binnenlands Bestuur aan.

Alles bijeen genomen kon de bevolking van Teminabuan en omstreken ongeveer een half miljoen gulden verdienen voor de levering van levensmiddelen: groente, fruit, vis en sago.

Een nog groter bedrag was te verdienen aan de levering van bouwmaterialen ten behoeve van de nieuwe bestuursvestiging en de uitbouw van de JVVVS.

Ik had nog 2 weken nodig om de lopende zaken en de correspondentie af te doen. Daarna vertrokken wij opnieuw de bergen in.

Voor dag en dauw vertrekken wij naar Eles, dat wij ook voor de duisternis bereiken. Mieneke wordt ziek en ik moet haar achterlaten. Halverwege Sasenek ben ik eveneens uitgeschakeld, en blijf in Sederofoyo slapen.

De Malaria speelt ons parten!

Om het tijdverlies in te halen vertrek ik de volgende morgen vroeg naar Sasenek. Op de afgesproken tijd hield ik de Doopdienst voor 42 mensen. Door een misverstand was er in Sasenek geen brood en wijn aanwezig en moest de Avondmaalsdienst uitgesteld worden. Eén van de jonge mannen slaagde er in, in één dag heen en terug te lopen naar Seribau om het ontbrekende te bemachtigen; de afstand is 50 km, één en terug!

Eerder al was ik voor 'Doopgesprekken' in Sasenak geweest. Daarbij kreeg ik van de Natemakh van de Clan Sagesolo, die zich ook aangemeld had voor de doop, de waarschuwing bij het verzamelen van gegevens over de adat, geen geloof te hechten aan de verhalen van nog niet geïnitieerde jongeren. Zij weten het fijne er niet van. De taak van de Natemakh is geestelijk leidsman te zijn. Hij is betrokken bij feesten en ritën, leidt de Wolflé's op en heeft de leiding bij de initiatie van de jonge mannen. Hij heeft een aparte hoofdtooi, een kroon van veren van de Luri, de Witte Kakatua, de Jaarvogel en de pluimen van de Kasuaris. De laatste is de heilige vogel van de godin van de vruchtbaarheid.

Zijn erf is omgeven met de breedbladige, rode Draceanas, die eveneens een attribuut van de Vruchtbaarheidsgodin is. (Bij de Mey Brat: Ru Komeang). De Natemakh mag geen wapens dragen of gebruiken.

Aanvoerder in de strijd is een bloedverwant, Gustaf Sagesolo, eerder al in Sorong gedoopt. Hij bekleedt een erfelijke functie. 12 Generaties voorouders, zowel mannelijke als vrouwelijke, kan hij met naam en toename reciteren.

Het reciet is zijn legitimatie voor het uitoefenen van zijn functie, evenals de juiste grens van het landbezit van zijn Clan. Het is zijn taak, die te leren aan de opgroeiende jonge mannen. Daar de meeste jonge mannen van goeden huize trouwen op een leeftijd van ± 20 jaar, konden wij de tijd van de invasie van de Sagesolo's en hun verwante groepen in de Mey Sawit taxeren op ± 1720. Zij zijn óók afkomstig uit het schiereiland Onin. (N.B. Dr. P.H.W. Haenen kwam in zijn studie over de Moi tot soortgelijke tijdsbepalingen.)

Tot dezelfde groep Clans behoren ook de Saflafo's.

Eén van hen vertelt mij de oorsprongsmythe van deze groep. Op een dag vond een van de (oerbewoners?) van dit gebied een aangespoelde boomstam. Hij was afgegaan op het geluid, een sterk gezoem, en dacht dat er misschien wilde bijen een nest hadden. Tuk op de eventueel aanwezige honing, pakte hij zijn bijl stevig beet en spleet de boom. De Clan oudsten kwamen er uit te voorschijn, voorop de Clan oudste van de Saflafo's. De bijl had hem echter een hoofdwond bezorgd, en daarom zijn alle mannelijke nakomelingen op middelbare leeftijd al kaalhoofdig.

Een paar dagen later vertelt het jonge Clanhoofd van Eles over de initiatie. De jongens worden door een oudere ingewijde in een huis in het bos opgewacht. Ieder van hen heeft een eigen verzorger toegewezen gekregen. In die afzondering worden zij gescheiden gehouden van alle vrouwen, ook hun eigen moeders.

Maanden lang zitten zij overdag in dit huis en leren alles wat een volwaardig stamlid moet weten; alleen 's nachts mogen zij er uit en zij mogen zich niet wassen.

Na enige maanden moeten zij door een nauwe buis van gevlochten takken kruipen en komen dan in de verblijfplaats van hun mentoren. Deze dragen hen dan naar een plaats, waar zij door hen gebaad worden. Dan wordt hen overdag geleerd, waar de grenzen van hun clangebied liggen. Daarna worden zij, tijdens een feest, teruggegeven aan hun biologische ouders. Ze zijn dan herboren als een volwaardig lid van de Clan.

De verteller, Petrus Jarolo, heb ik in 1987 nog eens ontmoet in een buitenwijk van Sorong, waar zijn Clangenoten een eigen vestiging hadden voor degenen, welke daar werkten bij de Pertamina. Snikkend van ontroering omarmde hij Mieneke en mij.

Wij blijven nog tot de 11e in deze buurt voor inspecties en lopen dan naar Mefkhajim. De nieuwe Guru's zijn niet zoveel beter dan de beste 'oude Ambonnezen' en de beste Evangelisten. Ook theologisch is hun kennis niet groot. Liturgisch en formalistisch zijn zij goed geschoold, maar echt inzicht in het Nieuwe Testament ontbreekt veelal. Ook hun collega in Mefkhajim valt in die groep, maar hij is nog eigenwijzer en neemt van mij geen adviezen aan, noch wat het onderwijs betreft, noch op kerkelijk gebied. Wel is hij zeer ijverig en de mensen zijn ingenomen met hem, kleine en grote.

Ook deze keer moet ik weer met de kashouder -in dit geval de hoofdklerk- de zaken afhandelen en spoed mij dan naar Kambuaya. Daar is alles in orde. Guru Rumbiak is al in staat met de mensen te praten in hun eigen taal, soms ook delen uit de Bijbel vertellen. Ik zit bij hem in de Kerkdienst en constateer, dat zijn hoorders goed luisteren.

Het aantal inwoners neemt sterk toe en de school krijgt steeds meer leerlingen. Hij moet er een hulponderwijzer bij hebben, want er zijn er al 80 en er komen in afzienbare tijd nog 40 bij, grotendeels meisjes! Dat is een goed teken.

De rest van de zondag wordt besteed aan zaken van de classis, waarvan hij voorzitter is. Jonathan Deda zal de plaats van één der ontslagen oudere Guru's innemen. Het nieuwe Hoofd van de JVVVS kende hem al en had grote verwachtingen van hem; hij heeft ze waargemaakt! Ook hem hebben wij in de 80er jaren weer ontmoet.

Guru Rumbiak en ik maken een overzicht. De scholen aan de kust hebben gemiddeld 65 leerlingen per school en ± 45 leerlingen per leerkracht. In de bergen zijn het er 52 per leerkracht en er zijn drie éénmansscholen met 80-100 leerlingen. Ik zal bij de Algemene Schoolbeheerder nog eens aan de bel trekken.

Na nog wat correspondentie afgewerkt te hebben, vertrekken wij de volgende dag naar het Noorden. Het heeft zwaar geregend, en daar de 'conservatieve' Bobot's het voor het zeggen hebben op de meren, kost het moeite om over te steken naar de Noordoever van de meervlakte. We zijn pas laat in Karet Tumpun en overnachten daar. Daar vinden ons de volgende dag de dragers van Sea. Wij komen die dag tot Arne, spreken onderweg met inwoners van andere dorpen op de Noordoever, maar daar is nog niets mee te beginnen.

De weinigen, die geïnteresseerd zijn in vooruitgang, tekenen een contract met de NNGPM, óf verhuizen naar de Zuidoever waar men vaak vrouwen mee ruilt.

Men vraagt wel om een school, maar dat is niet meer dan een beleefde phrase, net als mijn toezegging: 'Ik zal zien wat ik voor jullie kan doen'. Zij weten, wat de voorwaarden zijn: een redelijk huis voor de onderwijzer en een school met bruikbaar meubilair. Ze zijn niet van plan daaraan te voldoen. Daar ik echter in Arne moet overnachten, omdat de 'weg' bijzonder moeilijk is, probeer ik toch een beter contact met de aanwezigen te maken.

De volgende dag bereiken wij Rinis. De afstand is 'slechts' 13,3 km, maar ze tellen bijna dubbel. De Chinezen rekenden vroeger in 'Li', en als ik mij niet vergis was dat de afstand, die men in een uur kon afleggen. Dit inzicht toegepast op het traject Kambuaya-Sea pleit voor een soortgelijke afstandsbeoordeling.

Zodra wij ons gebaad en verkleed hebben begint de Nyora weer te zeuren. Ze vindt de mensen hier onplezierig; er zijn geen 'echte' mensen hier, hetgeen vertaald luidt: 'geen mensen uit ónze streek, of: ónze taalgroep. Het is een Totemistisch overblijfsel in haar denken en je kunt dat vertalen met: ze zijn afkomstig van een ander dier, boom of vogel; ze zien er wel uit als 'echte' mensen, maar zijn vreemden voor ons. En dan is 'vreemdeling' synoniem met 'gevaarlijk' en (potentiële) vijand. Door uitbreiding van een economisch relatiepatroon (Kain Timur, huwelijksrelaties) is een minimum aan zekerheid gegarandeerd. Deze vrouw is bang en daarmee ongeschikt voor het werk in het binnenland, en ik zal haar man voordragen, voor overplaatsing naar de kust. Ook haar man is niet werkelijk geëigend voor dit werk: hij is teleurgesteld, dat men zich niet in korte tijd 'en bloc' bekeert. Hij is wel van goeden wille, maar loopt duidelijk in het spoor van de 'oude Ambonnezen'. Die vonden het kunnen opdreunen van de 'XII Artikelen van het Geloof', het 'Onze Vader' en de 'X Geboden' voldoende, om mensen te accepteren als Lidmaten met volle bevoegdheid. Eén van onze pleegzonen -Simson Blis- zoon van een Nate-makh, werd door een Ambonnese Guru geweigerd voor de bevestiging tot Lidmaat, aangezien hij zich soms verhaspelde in de volgorde. Daar hij echter het 'Gij zult uw naaste.....' toepaste en wegschonk, wat hij niet dringend nodig had, heb ik ingegrepen!

De Evangelist is het daar niet mee eens. 'Ja, maar...' en dan volgt een stuk zendingsgeschiedenis. De bevolking van de Kaibus, de Waromgai en de Metamani zijn 'en gros' gedoopt, waarschijnlijk met min of meer druk van uit het BB. Ik zou één naam kunnen noemen van een verdienstelijke Controleur van het BB die mij -toen wij kennis maakten- wat aarzelend vroeg of ik er prijs op stelde dat hij de bevolking zou bevelen de kerkdiensten te bezoeken. In zijn vorig werkterrein was dat de gewoonte! Hij haalde -zichtbaar opgelucht- diep adem toen ik zei, dat ik dààr geen prijs op stelde en dat de Doopsgezinden een strenge scheiding van Kerk en Staat reeds ruim 400 jaar praktiseerden.

Eén -ogenschijnlijk- redelijk argument voor het massaal dopen van hele bevolkingsgroepen, is de moeilijke positie van iemand, die door zijn doop geïsoleerd komt te staan binnen de sociale groep, waarin hij opgegroeid is.

Het grote nadeel van massaal dopen is evenwel, dat syncretisme het gevolg is. In Kerkgeschiedenis zijn 'legio' voorbeelden te vinden (N.B. Ev. Markus 5:9). Overal waar geloofd wordt in 'Jezus èn .....traditie, overlevering, etc. ga je de mist in.

Wat mij betreft: Laat er gerust moeilijkheden zijn, voor de mens die zich bekeert. Hij zal zich moeten los maken van bepaalde sociale, en daarmee van religieuze bindingen. Zijn hele kennis berust op, en is doortrokken van de magische praktijken, verkondigd en overgedragen door zijn ouders en voorouders. (N.B. Malinowski: Magic, Science and Religion.)

Zijn technische kennis kan de bekeerling uitbreiden en eventueel vervangen, zónder gehinderd te worden door Tabu's. N.B. Bijna àlle oudere Guru's geven nog offers als ze met een prauw de zee op gaan of een brede rivier moeten oversteken.

Toen ik dit een paar maanden later in een discussie aan de orde stelde, had ik slechts de steun van mijn Gereformeerde Collegae.

Maar als het de bedoeling is, dat de Protestanten, in afzienbare tijd een zelfstandig Kerkgenootschap zullen vormen, dan zullen wij Syncretisme moeten tegengaan, zo lang wij nog verantwoordelijk zijn voor de prediking van het Evangelie. Wat Syncretisme te weeg kan brengen is te zien in de 'jonge' kerken in Afrika en in Midden- en Zuid-Amerika.

17.06. Ná de inspectie van het schooltje lopen wij naar Sawo. Er zijn inmiddels 4 huizen en een Pasangrahan (verbastering van Persingahan = logeerhuis) gebouwd. Over een school werd (nog) niet gesproken. Wel wordt duidelijk dat de Pastoor óók interesse heeft in dit dorpje. Maar dat zal moeilijk te realiseren zijn, zónder de instemming van de Hoofdeling van de Clan Nau in Sea.

N.B. XXI 8.

Ik schoot daar nog een aantal foto's van enkelingen en een groepje, waar bij de werkelijke machthebber en diens horige. De dragers uit Sea vertelden ons later onderweg, dat deze 2 mannen er van verdacht werden een jong meisje opgegeten te hebben. Niemand kon echter deze verdenking 'hard' maken, dus gaf ik dit bericht niet door aan het BB. Het boek van P.P. de Cock brengt mij echter aan het denken: zou er niet toch -misschien incidenteel- kannibalisme voorgekomen zijn in de Vogelkop?

In Sea was ik kennelijk welkom. De Paden waren verbreed en schoongemaakt; ik werd verwelkomd door de Hoofdeling en het Dorpshoofd. Onze Hoofdevangelist had alles goed geregeld. Het aantal huizen en gezinnen was toe genomen en ook het aantal schoolkinderen is groter, doordat men hier ook meisjes naar school laat gaan; dat is een graadmeter voor het streven naar een ànder leefpatroon.

De volgende dag hield ik een kerkdienst voor 150 mensen, zodat de School-kerk te klein bleek. Er waren ook mensen bij, die in Waban en Ases wonen, maar er over denken om naar Sea te verhuizen, het eigenlijke centrum van de Nau.

De schoolinspectie legt voor de oude Dahar de zwakke plekken in het onderwijs bloot en wij praten over een leesmethode, waarbij de klinkers ieder een andere kleur krijgen op het schoolbord. Dat systeem heb ik ook voor andere Evangelisten gedemonstreerd en met succes.

's Middags praten wij de hele situatie in Noord-Ayamuru nog eens door, in verband met de aspiratie van de Franciskanen, om ons hier uit te schakelen. Maar ook de oude Hoofdevangelist is van mening dat, zolang de Hoofden de voorkeur geven aan ons, en solidair blijven met de verwante Clans dichter bij de meren, wij ons geen zorgen behoeven te maken. Daarbij houden zij ook rekening met het feit dat Mieneke polikliniek houdt, elke keer wanneer wij deze dorpen in het noordelijk gebied bezoeken. Dat wordt zeer gewaardeerd. Wij spreken af, om indien mogelijk de Hervormingsdag hier, in Sea te vieren.

De volgende dag lopen wij naar een complex tuinen, halverwege Sea en Mosun. De Hoofdevangelist begeleidt ons en fungeert zowel als tolk als ook ziekenoppasser bij Mienekes werk. Een gebouw is er niet en de poli wordt in de open lucht gehouden. Aangezien in deze kleine groepen iedereen alles hoort en ziet, is dat geen bezwaar. Er is wel een jongen, die vermoedelijk longontsteking heeft en nog al wat patiënten met wonden, opgelopen bij de aanleg van nieuwe tuinen.

De dag daarop bereiken wij Mosun en overnachten in de Pasangrahan, waarvan het dak zo lek is als een mandje. Het Dorpshoofd deelt mij mee, dat de Guru de volgende dag naar As zal gaan om een Woning te bouwen voor een nieuw benoemde RK Catechist. Deze streek is nu in handen van de Missie, omdat achter elkaar 4 Evangelisten er van door zijn gegaan of wel liever ontslag genomen hebben, dan zich hier te vestigen. Deze Guru wil echter zelf ook weg om werk te zoeken bij de NNGPM. De Papuse Guru van Aiwasi is toevallig ook hier en Mieneke behandelt hem voor een oogontsteking, welke dreigt hem blind te maken, indien hij niet behandeld wordt.

De volgende dag zijn wij zijn gasten, maar de weg er heen is zwaar. Voor de eerste 3 km hebben wij 3 uur nodig! Daarna komen wij op een pad dat schoongemaakt is en op 3 meter breedte gebracht. De Guru nodigde ons uit om bij hem te overnachten. Er waren nog al wat zieken en Mieneke had werk genoeg om haar een paar uur bezig te houden. Het leek ons, dat de Guru niet veel gezag had in de Kampong. Er zijn dan ook niet veel kinderen op school; de bevolking voelt er niets voor.

De 25e lopen wij naar Kostuer. Ook dit tracee heeft de Bestuurs Assistent schoon laten maken, zodat wij er na 3 uur zijn. Al van verre kondigt men (door roepen van tuin tot tuin) onze komst aan; de 'onderburgemeester' blaast op een holle bambu, een geluid dat tot in de verre omtrek te horen is. Wij, en allen die ons vergezellen, worden ontvangen in het nieuwe huis van de Evangelist, onze jonge vriend Naboth Ginuny. De Majoor van Sea vergezelt ons namelijk en wil met ons mee naar Teminabuan om door mijn vrouw een kies te laten trekken en vermoedelijk de nieuwe vesting te bekijken. Wij maakten al eerder kennis met hem (N.B. pg.169; XXI 8) en hij werd ongewild veroorzaker van de rel met de Verpleegster. Hij heeft belangstelling voor alles wat nieuw is. Hij behoeft uiteraard niets te dragen, dat doet zijn gevolg voor hem. Hij maakt zich echter meester van mijn schrijfmachine en zorgt er keurig voor.

Guru Ginuny is niet best te spreken over de mannelijke bewoners. De Hoofden verwaarlozen hun taak, zijn weinig behulpzaam, maar wèl de vrouwen en kinderen.

Er schijnt nog al wat drankmisbruik te zijn, ik vermoed bij Adat-feesten en een Rumah Sram, dat ik bij mijn vorige bezoek al gesignaleerd heb, (een huis voor heidense feesten).

Toch heeft de Guru een aantal mensen voor het Evangelie gewonnen; samen met de schoolkinderen leggen zij een tuin aan volgens nieuwe richtlijnen.

Met Naboth is het dan ook goed praten. Hij werkt al bijna 6 jaar in de bergdorpen en beheerst de taal. Daardoor kan hij zijn oor te luisteren leggen en mij opheldering geven over sommige aspecten van de Adat.

Hij is heel intelligent, en indien hij 10 jaar later was geboren, had hij het ver kunnen brengen. (In de jaren '80 mochten wij hem nog een paar maal ontmoeten. Hij was toen door de Inspectie van Onderwijs erkend als een bekwaam onderwijzer, hetgeen de Nederlandse Inspectie in de jaren 50-61 weigerde, omdat hij geen les kon geven in de Nederlandse taal!)

Daar ik begin juli weer in Teminabuan moet zijn, heb ik geen tijd om naar Kmurkek en Ainod te gaan.

Wel inspecteer ik zijn school en geef zelf leesles om hem een nieuwe methode te demonstreren. Hij kan het volgend schooljaar beginnen met een 2e klas.

De volgende dag houdt hij de Kerkdienst en preekt in de streektaal. Alleen de liturgie doet hij in het Maleis, 'want die moet de HEER horen!' De Tekst en de liturgie worden het onderwerp voor de rest van de dag, waarbij ik wanbegrip en traditie (de Liturgie) kan corrigeren.

Later in de middag komen de Evangelisten van Kmurkek en Ainod. In Kmurkek is de toestand zeer verbeterd, maar in Ainod is een deel van de bevolking naar hun oude gronden aan de Oost-oever van de Kamundan terug gegaan, misschien wel, omdat daar de grens met de onderafdeling 'Steenkool' is en de Bestuurs Ambtenaar van Fuog niets in te brengen heeft.

Zó snel komen berichten over.....als de mensen méé werken. Terwijl wij over de nieuwe 'weg' naar Susemukh op weg zijn, heeft het Dorpshoofd al bericht gezonden naar Aitinyo, waar hij het Schoolhoofd van Susemukh heeft gezien. Als wij in Susemukh aankomen worden wij goed ontvangen door de 'huisjongens' van de Guru. Hun baas is voor een feest naar Aitinyo gegaan. Bij Ambonnezen is het gewoonte een groot feest te geven, als een kind één jaar wordt. De oorzaak is de nog altijd grote zuigelingen sterfte. Later op de middag komt de Guru en verontschuldigt zich voor zijn afwezigheid: Hij zou zijn geroepen bij een ziek kind. Dat is een wat wonderlijk verhaal, want de Guru van Aitinyo heeft altijd medicamenten in huis, en weet hoe hij ze gebruiken moet. De Guru van Susemukh wil van westerse medicijnen niets weten; de kinderen in het dorp zien er dan ook niet goed uit. Eén van hen heeft al 5 weken Malaria, maar hij geeft hem géén Kinine.

De volgende dag lopen wij naar Fuog. Guru Tanamal heeft een nieuw huis gebouwd met de hulp van het Clanhoofd en diens Familie. (Later blijkt dat hij getrouwd is volgens de Adat met één van zijn 'dochters').

Guru Tanamal zit vol grieven tegen de Pastoor en de Roomse Guru. De laatste gedraagt zich ook niet erg Christelijk! Hij heeft evenwel een voorsprong, al zijn een paar van zijn beste leerlingen door de Missie 'gekocht' door een familiehoofd om te kopen, de kinderen van zijn verwanten naar de R.K. school te sturen.

Het tarief was 2 sarongs en regelmatig kleinere geschenken. Mieneke houdt polikliniek, maar de 'roomse' gezinnen komen niet. In zelfbeklag heeft de Pastoor al eens laten weten dat 'de Zending' -ondanks het ontslag van Mieneke- tóch nog een arts in dienst heeft. (N.B. daarbij is Mieneke niet uitgezonden door de Doopsgezinde Zending!).

's Middags op bezoek bij de Bestuursassistent. Ik rapporteer de misdrijven, die onderweg aan mij bericht zijn: één moord en een doodslag. Ik vraag zijn mening naar de verhuizing van de Clan Aifam. Hij geeft toe, dat zij betere gronden hebben aan de Oost-oever van de Kamundan. Ik zal het bespreken met het HPB.

De volgende morgen is schoolinspectie. Verrassend goed is de kennis van het Maleis. Het is duidelijk, dat de Guru véél vertelt en zijn leerlingen de woorden goed laat uitspreken. Ook het rekenonderwijs is goed, alleen met lezen zijn er minder goede resultaten; hij is echter vol belangstelling voor de 'kleurkrijt-methode'. Hij behoort tot de beste Guru's, die in de bergdistricten werken.

Tanamal dringt opnieuw aan op Evangelisatie ten Oosten van de Kamundan. De mensen willen wel, maar noch de Pastoor, noch wij hebben steun daarvoor van onze organisaties. (In de jaren 80 is één van de jongens uit Susemukh Voorzitter van de 3 Classes Ayamaru, Aitinyo en Aifat. Onder zijn leiding komt in de jaren '80 de uitbreiding naar Oost en Noordwest tot stand, deels op eigen kosten van de Classis, deels met steun van de vele mensen, die hier geboren zijn maar in de rest van Irian en Indonesia werken). De Districtsbestuurder heeft er al paden laten maken en beiden willen op deze wijze de invloed van de Moslims van Rumbati en hun gemachtigde in de Kuststreek beperken. Hij wil van Fuog een streekcentrum maken: dit werd in 1958 gerealiseerd.

Wegens de geringe medewerking, welke hij in Fuog krijgt, wil de Pastoor er een internaat laten bouwen voor kinderen die van heinde en ver moeten komen om die school 'subsidiabel' te maken. Voorwaarden zijn: Een goed gebouw, een goede onderwijzerswoning, schoolmeubilair, een vakbekwame onderwijzer en ten minste 20 leerlingen. Hij wil dat realiseren in 1955, wanneer wij 'Europees' verlof hebben.

Tegen de avond komen de Guru van Ainod en het Clanhoofd van de Aifam aan. Er zijn inderdaad wat strubbelingen tussen Aifam en Ainod, maar zij hebben een compromis bereikt. In overleg met het BB willen ze een nieuw en gróter dorp stichten dat verkeerstechnisch gunstiger ligt, indien het BB geen bezwaar maakt. Guru Tanamal maakt bezwaar, maar de Districtsbestuurder en wij zijn het met de combinatie: Ainod-Aifam ééns. Zo komen er 4 grote centra met elk ± 500 zielen. Voor alle voorzieningen (Onderwijs, Dienst Volksgezondheid en BB) is dit de beste oplossing.

1 juli. In de ochtendkoelte lopen wij naar Susemukh. Daar ligt post voor ons klaar. De Resident wordt op 4 juli in Mefkhajim verwacht voor een bespreking. Wij zullen proberen op 3 juli zo dicht mogelijk bij Mefkhajim te komen. Verder lopen vandaag gaat niet, want Mieneke is gevallen en heeft last van haar heup. Ik doe dus 'kantoorwerk' voor zo ver dat mogelijk is.

Een onplezierig bericht is, dat er op de afrekening van de Ned. Handelsmij. géén geld binnen gekomen is, noch wat betreft de Terreinkosten voor het 1e halfjaar, noch ook mijn salaris. Ik zal trachten tegelijk met de Resident naar Sorong te vertrekken. Ik heb geen kasgeld meer en het Evangelisatiefonds van mijn ressort is uitgeput. Ook de salarissen van de door de DZV betaalde Guru's kan ik niet uitbetalen, omdat wij zelf bijna 'op zwart zaad' zitten. Mieneke wil een deel van haar bezit verkopen, opdat wij de ergste gaten kunnen dichten.

Het lukt ons de volgende dag Kambuaya te bereiken. In het District Aitinyo is hard gewerkt aan het inzamelen van de Kain Timur: de gevolgen zijn zichtbaar. In alle dorpen worden nieuwe huizen gebouwd en de school in Jitmau zijn er nu 110 leerlingen. De Guru van Jitmau vraagt mij of ik hem zal ontslaan. Van mijn kant zijn er geen nieuwe gezichtspunten en hij blijft op zijn stuk staan. Ik kan hem alleen aanraden te solliciteren bij de NNGPM, die voor haar eigen vestigingen prima uitgeruste scholen heeft en de geldende salaris regelingen van de dienst Onderwijs naleeft.

Onderweg naar Kambuaya krijg ik bericht, dat het HPB met spoed vertrokken is naar Teminabuan, daar de Resident niet per vliegtuig komt. Daar er allerlei zaken in Mefkham geregeld moeten worden, blijven wij nog in Kambuaya want de Malaria maakt een dag rust noodzakelijk.

Zo heb ik de tijd een kerkdienst voor te bereiden voor de 4e juli. Met Guru Rumbiak overleg ik of ik in Sorong zal proberen een paar Biakse Guru's, die door mijn collegae ontslagen zijn, op te zoeken. Wij kunnen hen een nieuwe kans geven in een afgezonderd en zelfstandig georganiseerd gebied. Voorwaarde is dan wel dat zij open kaart spelen en spijt betuigen voor hetgeen zij begaan hebben. ('t Meeste zal overspel zijn; in Melanesië is, evenals in Indonesië Monogamie regel, behalve door degenen, die welke uit 'diplomatieke' overwegingen Poligynie bedrijven. Afgedwongen huwelijken hebben vaak successieve Poligynie tot gevolg.)

Maar wij kunnen niet de 'vergeving der zonden' prediken, en zelf spijkerhard zijn tegen mensen, opgegroeid in déze samenleving, die 'uit de bocht' gevlogen zijn. Guru Rumbiak is het hier mee eens, en wij zullen in Sorong 'afgedankte' Guru's zoeken. Degenen, welke aan ónze voorwaarden willen voldoen, kunnen eerst in de grote scholen stage lopen.

Na de kerkdienst praten wij nog verder, over alles wat ons bezig houdt. De volgende morgen vertrekken wij voor dag en dauw. Onderweg bereikt ons het bericht, dat de jonge Guru Marlissa van Inanwatan, met het één of andere voorwendsel, aan mijn Collega verlof heeft gevraagd en naar zijn oudere broer in Aitinyo is gegaan. Daar heeft hij van zijn broer, de Districtsbestuurder, 3 dragers gevraagd. Hij liep daarop naar Teminabuan en schaakte de oudste dochter van Guru Gaspersz.

Daar mijn Collega het schoolbeheer op mij afgeschoven heeft, mag hij niet, zonder mijn toestemming, buiten de vacantie om, een Onderwijzer verlof geven. Ik zal deze escapade aan het Algemeen Schoolbestuur moeten melden. De Pastorale nazorg mag mijn Collega dan opknappen. De vertoornde Vader heeft de zaak bij de Politie aangegeven.

(Een half jaar later werd de zaak 'in der minne geschikt', met veel tranen van ontroering en wat slagen met een dunne Rotan. Een genoeg doening moet er zijn, voor er een echte verzoening kan plaats hebben. 35 Jaar later waren zij nog steeds gelukkig getrouwd en zorgden voor hun oude vader.)

Een tweede onplezierige boodschap is, dat er in Teminabuan 3 RK Onderwijzers zijn aangekomen voor dorpen in de Classes Ayamaru en Aitinyo. Het loopt echter goed af: Jongens van de JVVS met vakantie zijn op verzoek van Guru Rumbiak en mijzelf de 'vacante' dorpen gaan bezoeken, hebben met de bevolking gepraat en zelf basisscholen georganiseerd, in de hoop dat ik in Sorong nieuwe werkkrachten kan charteren.

Ik zal dus een nieuwe berekening moeten maken voor de 'Terreinkosten'.

3 en 4 juli gebruik ik voor dringende correspondentie, de voorbereiding voor een niet ingeplande kerkdienst, die druk bezocht is en een groot effect teweeg brengt.

De Woflé's werken sterk tegen. Op de polikliniek merkt Mienneke dat ook. Vooral een man van middelbare leeftijd, de Bobot Wunmeya Isier, houdt er gore praktijken op na!

Op verzoek van mensen welke een 'vijand' willen schaden, of zelfs doden, voorziet hij hen van 'racun' (spreek ratjun), uiteraard tegen betaling, in Kain Timur of diensten.

Onze artsen dienen óók gepeperde rekeningen in. Maar kan een mooie vrouw niet betalen dan mag zij hem óók op andere, niet eerbare wijze, tevreden stellen.

Het was ons gelukt om iets van het zogenaamde 'vergif' te bemachtigen. Het werd in Leiden onderzocht en bleek wilde Gember te zijn: onschuldig maar niet lekker!

Er zat echter nog een andere kant aan de zaak.

De verstrekker liet via een horige het bedoelde slachtoffer waarschuwen. De 'bode' moest zeggen: 'Er is iemand, die je wil vergiftigen, maar mijn baas kan je er tegen beschermen!' Het bedoelde slachtoffer moet dan ook betalen; de Woflé is dan de lachende 3e!

De 4e juli besteeg ik de kansel en had een 'volle bak' aan hoorders, onze vriend de Raja op de eerste rij.

Het begon met de gewone liturgie en als tekst nam ik: Saul en de heks van Endor, (1 Samuel 28:4vv) en voorts Deuteronomium 18:10, daar er ook uit de Clan Isier een jongen door het besnijdenis-ritueel gestorven was.

Na hierbij stilgestaan te hebben, richtte ik mij rechtstreeks tot de aanwezige Woflé's. Jullie weten zelf dat jullie de mensen bedriegen. Sommigen van jullie brengen jullie eigen kinderen 's avonds naar de Dokter, maar anderen laat je betalen voor waardeloze diensten. Toen de tolk het niet correct vertaalde, greep de Raja in, en gaf bevel aan de tolk om het foutloos te vertalen. Ik voegde er nog aan toe: 'Mijn vrouw betaalt dúizend gulden aan degene die het lukt mij te vergiftigen!'

De volgende dag heb ik nog een aantal zaken, welke afgedaan moeten worden op het Kantoor van het BB, met de afdeling Financiën. Ook vraagt de 'vertoornde vader' nog om aandacht. Hij zelf is een goed en betrouwbaar medewerker, en voor ons vooral in het begin, een hartelijke gastheer.

Met de hele rompslomp en de postzaken ben ik nog de hele dag bezig, zodat wij pas de volgende dag naar Teminabuan kunnen lopen.

XXIV 1

De 7e juli was opnieuw een dag vol verrassingen. Nauwelijks hadden wij gebaad en onze was afgegeven aan de hulpen, of er komt bericht: 'De Resident komt er aan!' Hij blijft echter alleen om te baden en vertrekt dan meteen, zodat wij het nakijken hebben. Ook de vijf jongens, die tot de LTS van de NNGPM in Sorong toegelaten zijn, kunnen niet 'meeliften' met de Resident. Wij besluiten dan maar met een prauw naar Klamono te varen; de nieuwe hoofdonderwijzer zorgt voor een prauw en roeiers en ik moet de salarissen uittellen voor het hele District Teminabuan. De kas wordt doorgerekend en elke stuiver, welke wij nog in kas hebben, stuur ik naar Kambuaya voor de ongesubsidieerde Guru's en de Evangelisten; er was nog f 207,50 in Kas.

9 juli moeten wij nog naar Seribau om de Coöperatie te liquideren. Wij zouden 13 roeiers krijgen uit Wersar, maar de heren komen niet opdagen. De grote jongens helpen mee, omdat wij een paar extra peddels kunnen huren.

Het is laat in de nacht, wanneer wij in Konda aankomen. De Coaster ligt er gelukkig nog. De Hoofdonderwijzer met 14 jongens is aan boord gekomen, zodat wij om 5 uur in de morgen kunnen vertrekken. Dan zijn echter 3 jongens achter gebleven. Die worden bij ons ingeladen.

In Konda treffen wij één Guru, die bestemd is voor Maré, één van de cruciale plaatsen in de wedloop met de Missie.

Met opkomend hoogwater vertrekken wij zelf.

De roeiers uit Seribau hebben er geen zin in, hoewel er voor hen eten en tabak aan boord is. Als de 8 jongens er niet bij zouden zijn, deden zij helemaal niets.

Laat in de middag van de volgende dag zijn wij pas halverwege de Beraur, als ik een motor hoor. Er blijkt vlakbij een boring van de NNGPM te zijn. Weliswaar is er geen boot om ons mee te nemen, maar misschien morgen.

Ik besluit de gok te wagen, te meer daar wij toch op de vloed moeten wachten. 't Is na 4 dagen op een prauw te hebben doorgebracht plezierig om weer iets 'gewoons' te eten en te kunnen baden! Voor de technici, die meestal 3-4 weken achtereen op een woonboot moeten leven, is het ook een gewaardeerde.....afwisseling. De gesprekken gaan door tot in de nacht. Daar zo'n woonboot helemaal afgegaasd is, kan je heerlijk van de avondkoelte genieten in goed gezelschap en koel bier of limonade.

Wij boffen; de gok is positief geslaagd. De volgende morgen komt een grote motorboot om een employée naar Klamono te brengen en wij kunnen mee, met heel ons hebben en houden en alle jongens.

Daar aangekomen, hebben wij niet eens de tijd voor de huisbezoeken. Wij kunnen meteen verder naar Sorong, en dat is maar goed ook, want door de zware regens is de weg pas 5 dagen later weer berijdbaar.

In Sorong worden wij -als gewoonlijk- hartelijk ontvangen door de heer en mevrouw Den Dulk, de directeur van de meisjesschool (met internaat).

Wij krijgen alles wat wij nodig hebben; de jongens worden afgeleverd op hun plek van bestemming en wij zelf kunnen meteen blijven voor een onderhoud met de vertegenwoordiger van de Ned.Herv.Zending. Ook de Algemeen Schoolbeheerder is na zijn Europees verlof aanwezig, evenals de door de zendingsdienst uitgezonden mannen en vrouwen uit de buurt. Wij merkten, dat de toestand nog al gespannen was onder de aanwezigen en mijn Collega van het Ressort Sorong ontbrak.

De Maleis sprekende gemeenteleden behoren voor een deel tot de Moluks Protestantse Kerk, zoals oorspronkelijk veel van de Ambonese en Keieese Guru's Zij hebben een eigen traditie en gebruiken. Velen van hen zijn niet vrij van synkretisme en veroorzaken moeilijkheden met de 'moderne' en beter opgeleide jongere leden.

Wij zijn echter betrokken bij de kerkelijke activiteiten hier, doordat veel mensen uit het ons toegewezen gebied in Sorong een tijdelijk dienstverband hebben.

Zo is er nog steeds geen internaat voor de kinderen van Protestantse ouders, die 'ergens' op een boorterrein wonen en secundair onderwijs nodig hebben. Het gevolg is, dat zij min of meer noodgedwongen, bij de nonnen of paters onderdak zoeken. Iemand maakt de ' vertroostende ' opmerking, dat er niet veel 'overgangen' zijn. Dat snijdt mijns inziens geen hout, want het gaat er niet om, of de RKK de takt opbrengt om geen 'zieltjes' te winnen. Het nare feit is, dat hier een grove nalatigheid is in de plaatselijke kerkelijke arbeid.

De volgende 4 dagen benutten wij om mensen te zoeken, die als Evangelist willen werken in onze, niet zeer herbergzame, bergstreken. Er zijn er wel die zich aanmelden, maar in de gesprekken blijkt een meerderheid van hen een éérvolle betrekking te ambiëren, liefst met de titel: Guru, en veel salaris, al is dit no.2 op de verlanglijst. Voorts prefereert men een plaats aan de kust, etc., etc.

Bij de Nederlandsche Handel Mij. blijkt er al weken geld klaar te liggen, al is dit niet per 1.1 zo geweest, van die zorg zijn wij af! Wij brengen een gezellige avond door bij een Indonesische Collega; hij 'baalt' van het geharrewar in de Maleissprekende gemeenten en tussen de Maleissprekenden en de Nederlandse Gemeente. Hij wil pensioen aanvragen en ons dan een paar jaar komen helpen. Hij zou geknipt zijn voor de Classis Teminabuan, als mijn Collega uit Inanwatan er mee instemt. Die functie had hij ook in Fak-Fak, tot hij naar Sorong overgeplaatst werd omdat zijn Ambonese Collega onmogelijk gehandhaafd kon worden. Hij zelf komt uit Noord-Celebes en is voor de 2e keer getrouwd met een Ambonese vrouw, die nu door veel Ambonessen gediscrimineerd wordt, omdat zij met een 'hondenvreter' getrouwd is.

Hij en zijn vrouw wonen op een heuvel, midden in de wijk, welke gebouwd is voor de 'Inlanders'. Deze wijk ziet er goed uit, heeft goede voorzieningen (Scholen, winkel, Politiepost) en is niet ver van de Polikliniek en het beste, en goed voorziene ziekenhuis op heel 'Nederlandsch Nieuw-Guinea'.

Op een bijeenkomst van Arbeiders uit 'onze' Bergdistricten maakten wij een afspraak over de inzameling van in geblikte levensmiddelen, die zij konden missen.

Ze zullen ten goede komen aan Evangelisten met gezinnen.

Met de 'agent' van de organisatie, welke de vrachten verzorgt voor Teminabuan, werden afspraken gemaakt, voor transport van alle voor kerk, scholen of leerkrachten bestemde zendingen, zo lang ik in Teminabuan mijn kantoor heb. Vaak blijven de zendingen maanden liggen.

De agent krijgt een machtiging om alle desbetreffende handelingen te kunnen verrichten bij de Douane.

Het HPB heeft de goederen wel vrij gemaakt, maar kon verder niets doen voor het transport, omdat dit voor het BB via het residentiekantoor wordt geregeld.

Tijdrovend waren de gesprekken met 5 sollicitanten, die in de bergdistricten wilden werken, vijf in totaal. Sommigen hadden voor Collegae gewerkt en waren om verschillende redenen ontslagen. Wanneer ik een mogelijkheid bespeur, dat zij hun leven willen beteren, dan wel dat hun ontslag in mijn ogen niet terecht is geweest, dan krijgen zij bij mij een 2e kans: ik geloof in de vergeving die we verkondigen, en óók practiseren moeten.

Voorts zijn er nog eens 5 nieuwe -pas gediplomeerd als onderwijzer en voorganger- en voor allen moet vervoer geregeld worden, met hun vrouwen (2), en hun bagage.

Dr.Locher en de Algemeen Schoolbeheerder C.v.d.Stoep vragen nog eens om overleg. Dr.Locher, die de vergadering in Serui zal leiden, waarop de stichting van een Zelfstandige -Protestantsche Kerk- het belangrijkste onderwerp zal zijn, kan ik mededelen dat de klassis Ayamaru, Guru Rumbiak afgevaardigd heeft; de kustgemeenten hebben een paar oude Ambonese Guru's afgevaardigd. Voor zover het 't werkgebied van mijn Collega in Inanwatan betreft, is er bij mijn weten door hem geen overleg gepleegd.

Ook zijn moeilijkheden worden besproken. De heer van der Stoep heeft geconstateerd dat hij nog steeds geen zicht heeft op zijn werk. De beide heren verzochten mij zo spoedig mogelijk hem te bezoeken en zo mogelijk hem wat in te werken.

Dat zal niet gemakkelijk zijn, want hij heeft zijn 'mening' over de functie van de scholen, bij ons onderhoud in Teminabuan duidelijk verwoord. Evangelisatie via de scholen, vindt hij een 'oneerlijke' methode. Bovendien heeft hij ergens op de Metamani averij opgelopen. Ik word verzocht een nieuwe schroefas in ontvangst te nemen en de schade aan de schroefaskoker te repareren en de nieuwe schroefas te monteren.

Dit betekent allemaal extra werk, ten laste van mijn tijd én de terreinkosten, die toch al minimaal zijn! En op 1 september moet ik in Serui zijn voor de Synode.

Gezien de slechte communicatie met de Doopsgezinde zending, besprak ik met Dr.Locher ons plan om Guru Rumbiak mee naar Nederland te nemen, wanneer wij verlof moeten nemen. Hij raadde het ons echter ten sterkste af; in Oegstgeest had men slechte ervaringen.

Daar er in Serui een opleiding komt voor Gemeentevorganger, door een vaktheoloog, en gastdocenten, pleitte hij ervoor Guru Rumbiak daar te détacheren. Dan beschikken de 'Bergdistricten' over 4 jaar over een voorganger, die vermoedelijk béter opgeleid is dan de Zendingsonderwijzers, welke op grond van Art.6 van de Dordtsche Kerkenorde wegens personeelsgebrek in en na de Oorlog, als zendingspredikant werden aangesteld.

Ook in deze krijg ik moeilijkheden! Mijn Collega wil alleen pleiten voor een jonge Guru uit Inanwatan. Op zijn advies wil de Doopsgezinde Zending diens studie betalen.

Onze voorkeur gaat naar Guru Rumbiak uit; hij is geen uitbinker, maar wat o.i. belangrijker is: hij heeft leiders kwaliteiten en is betrouwbaar. Bovendien had hij de moed, mij te kapittelen wegens mijn woordkeus. Zo'n opvolger heb ik nodig.

Ook hierin krijg ik geen steun van mijn Collega. Vermoedelijk op advies van de oude Gurus in Inanwatan wil hij een jonge Guru uit Inanwatan sturen, die evenwel pas klaar is als onderwijzer, nog niet de vervolgcursus tot Gemeentevorganger heeft gevolgd, en dus ook nog nooit in de praktijk gewerkt heeft.

Hij heeft echter 'het oor' van D.V.t.E., en dus wil men onze candidaat, Guru Rumbiak, niet verder laten studeren.

Daar de oom welke mijn studie -gedeeltelijk- heeft gefinancierd, die kosten niet van ons terug wil ontvangen, hebben wij besloten Guru Rumbiaks studie financieel mogelijk te maken. En daar wij in 'celibaat' -ook al zou dit tijdelijk zijn, geen heil zien, verhuizen vrouw en zoon eveneens naar Serui. Lydia kan zo ook nog wat bijleren, want Ruben heeft haar wel lezen, rekenen en schrijven geleerd, maar ze zal meer 'sociale vaardigheden' krijgen in de omgang met medestudenten en hun echtgenoten; er zijn méér gehuwden onder de oudere studenten.

Twee jaar later wordt Col. M's candidaat van de Theologische school verwijderd wegens 'wangedrag'.

Ik had nog andere zaken te regelen, welke minder belangrijk waren, maar veel tijd vergden. Zij betroffen het vervoer van de nieuwe medewerkers en de zendingen uit Nederland, waar de Douane moeilijkheden over maakte tot het H.P.B. deze zaak regelde.

Zo duurde het tot de 22e juli voor wij konden vertrekken. De dag daarop waren wij eindelijk terug in Teminabuan. Voor velen was het een slechte reis; een felle Noord-Westenwind veroorzaakte op de ondiepe zee en de Mac Cluergolf een hoge golfslag tot in de Kaibus.

Velen van de passagiers waren zeeziek.

Hoewel de Patrouilleboot van de Residentie luid signaal gegeven had, stond er bijna niemand op de steiger. De dienstdoende ambtenaar van het Bestuurskantoor, deed volijverig zijn best om niets te doen. De dorpsbewoners, die altijd zo graag Papuse Gurus willen, staken geen hand uit om de nieuwe medewerkers te verwelkomen. Zelfs het lossen van hún en onze bagage moesten wij zelf doen. Achteraf begreep ik het wel: de boot moest Guru Lukas Duwiri terug brengen naar Sorong. Hij was op dringend verzoek van het HPB overgeplaatst (een zéér coulante straf!) wegens nationalistische propaganda tegen àlle niet-Papua's. Hij had grote invloed in Teminabuan, waar men van het begin af niet blij is geweest met de komst van de Ambonese Guru's.

Pas toen ik later de Dissertatie van Dr.F.C.Kamma kreeg, getiteld 'De Messiaanse Koreri beweging', kon ik 'zicht' krijgen op déze vorm van vreemdelingen haat, terecht "Xenofobie" genoemd. (N.B.) R.Kittek, cs, THEOLOGISCHES WÖRTERBUCH zum Neuen Testament).

Die haat treft ook Guru Werimon, zelf ook een Papua, maar dan van de Noordkust, die men niet wil helpen, zijn standplaats te bereiken (Karettumpun).

Tot het einde van de maand ben ik bezig met mijn 'liefste hobby', KANTOORWERK!! De tournee- en reisverslagen moeten op schrift gesteld worden. Zullen zij gelezen worden? Ik krijg zelden een reactie van het zendingsbestuur.

Voorts moet ik het vervoer regelen van 77 jongens en meisjes van Inanwatan naar Fak-Fak. Het Hoofd van de Meisjesvervolgschool in Fak-Fak heeft in haar ondoorgrondelijke wijsheid, èn in overleg met mijn Collega, àlle meisjes voor vacantie naar Inanwatan gestuurd.

Het Hoofd van de Onderwijzers Opleiding te Fak-Fak volgde het voorbeeld van het Hoofd van de MVVS, waarbij je je afvraagt of zij zich niet geïnformeerd hebben bij de Havenmeester; de leerlingen moesten zich namelijk op 1 augustus weer in de internaten melden!

Van Inanwatan moeten zij dan vóór 1 augustus naar Fak-Fak, per Gouvernementsboot. Het betreft een Coaster, 'Arfak', die slechts 14 passagiers per keer overzee mag vervoeren. De Havenmeester heeft dit bepaald, want de veiligheid van passagiers is bij een groter aantal niet gewaarborgd.

Ook nú komt het HPB mij weer te hulp; hij wil trouwens met mij nog een onderhoud hebben vóór ik voldoe aan het verzoek van de HH Locher en Van der Stoep. Gedrieën besluiten wij, dat Mieneke de meisjes zal begeleiden naar Fak-Fak. Op de terugreis kan de 'Arfak' Mieneke dan weer in Terminabuan afzetten.

DOOPSGEZINDE VERENIGING
TOT EVANGELIEVERBREIDING

Biak, 31.8.'54.
No.375/Z

Aan het Bestuur v/d D.V.t.E.
Noolseweg 14b
Bussum

Zeer geacht Bestuur,

Mijn laatste brief aan U was no.318/Z, t.a.v. broeder Van Dijk en handelde over allerlei vragen, welke gerezen zijn, bij de bijscholing van onze ongediplomeerde hulpkrachten, ddo. 30.7.'54.

In de daarop volgende week was het werkelijk erg druk met allerlei correspondentie en administratie, als voorbereiding voor de 'PROTO SYNODE' te Serui, van de 'Evangelisch Christelijke Kerk van Nieuw-Guinea.

Op 8.8 kwam de heer A.B.Westerbaan gezond en wel in Teminabuan aan. Hij logeert voorlopig -tezamen met het H.P.B.- in onze woning. Wij hadden nog een paar uur de gelegenheid hem een beetje wegwijs te maken, alvorens ons in te schepen op het Gouvernements schip, de coaster 'AR-FAK'. De schoolkinderen met de bestemming Fak-Fak voeren mee tot Inanwatan. Een deel van hen zal daar moeten wachten op een volgende gelegenheid. Zelf ga ik in Inanwatan van boord, om overleg te voeren met mijn Collega aldaar, zulks op verzoek van Dr.Locher, de heer Van der Stoep en mijn Collega.

Daar de 'Arfak' in Konda overnachtte, had ik gelegenheid met Guru Titihewu te spreken over het Standpunt, dat de Synode van de districten Ayamaru, Aitinyo en Aifat, bij monde van hun gekozen afgevaardigde, Guru Rumbiak, in de vergadering te berde zal brengen.

Tevens nam ik de gelegenheid te baat om de aanwezige ongediplomeerde hulpkrachten op het hart te drukken, zich te verdiepen in de handleidingen voor het onderwijs, opdat zij niet met de mond vol tanden zouden staan, wanneer ik in October met de Schoolopziener de scholen inspecteer. Het is voor hen van het grootste belang. Degenen onder hen, welke door de Schoolopziener bij de inspectie 'goed' bevonden zouden worden, die kunnen dan in vaste dienst genomen worden. Zij krijgen dan het normale salaris en het recht op pensioen, óók over de periode, welke zij als ongediplomeerden gewerkt hebben.

De volgende dag -10.8.- komen wij in Inanwatan aan. Na een kort overleg besluiten wij dat Mienieke de meisjes naar Fak-Fak zal begeleiden. Ook de jongens, bestemd voor de JVS en de Opleidingsschool voor onderwijzers (O.D.O.) worden meegenomen, voor zover de voorschriften het toelaten, de jongsten het eerst. Toch moeten er nog 17 achterblijven in Inanwatan, wachten op de volgende gelegenheid.

Het is een, voor mijn Collegae onplezierig feit, dat wij veel meer kandidaten leveren kunnen voor elk soort vervolgonderwijs.

De Moluks Prot.Kerk (MPK) met haar 70 scholen heeft nooit genoeg geslaagden, en de ZNHK in Sorong desgelijks. De Algemeen Schoolbeheerder heeft dan ook toegegeven, dat zijn verklaring ten uwent, in 1953, berustten op de toestand, zoals die ten tijde van de overname door ons was.

Dat betrof de personeels aangelegenheden, o.a. het onvermijdelijke ontslag van o.a. de Guru van Puragi, over wien mij klachten bereikt hebben, evenals van enige Evangelisten. Door de ruilhandel tussen de kust en de 'bergen' in tabak en zout, en ook wel gedroogde vis, hoor ik af en toe wat er in de dorpen, waar scholen zijn, aan ergernissen onder de bevolking leeft.

Ik inspecteerde de Motorboot. Die is zorgwekkend: de motordrijver is kennelijk op een onder water liggende boomstam terecht gekomen. De schroefas is tenminste verbogen, zodat de schroefaskoker schade heeft opgelopen door de trilling. Col. M. heeft deze zaak wel gemeld, maar niet in finesses. Er schijnt een nieuwe schroefas onderweg te zijn, maar die zal dan in Sorong gemonteerd moeten worden. Trouwens, de Havenmeester zal -na de reparatie- de boot moeten herkeuren. Het gaat om een nieuw bewijs van zeewaardigheid, alvorens wij de 'Chabar-Kesukaän' weer gebruiken mogen.

Ik heb die boot dringend nodig, alleen al voor de aanvoer van hout, (zoutvrij) zand, voor de bouw van woningen, en internaatsgebouwen t.b.v. de MVVS. Het gaat dan om rivierzand, dat op minstens 10 km afstand van Teminabuan gewonnen moet worden, terwijl geen wegvervoer mogelijk is.

Na de Synode te Serui moet ik allereerst met de Schoolopziener op tournee. Hij is Gouvernements Ambtenaar en dus moet het BB voor transport zorgen. Daarna moet de Motorboot voorrang hebben. Tot December ben ik dus niet om werk verlegen.

Op 16.8 vertrok ik per prauw naar Odeari, dat is het noordeinde van de grote kreek waaraan Inanwatan ligt. Vandaar loopt een voetpad naar Saga, 11 km dwars door het Sago-moeras. Lópen op dat pad heeft veel weg van een 'balance act' op een evenwichtsbalk. Voor mensen met vrees voor water is er echter dít grote voordeel, je hoeft niet over open water; het Kais-Metamani estuarium is berucht wegens zijn golfslag. Daarom is er op de begroting van de Onderafdeling geld uitgetrokken voor een verbetering van het voetpad en de bijbehorende aanlegsteiger.

In Saga aangekomen, werd ik als gewoonlijk hartelijk ontvangen. De Guru deelde mij mee, dat er een motorboot van de NNGPM lag, die Sago laadde. Ik kon meevaren, zodat ik nog vóór het donker in Giamarema aankwam, en er kon overnachten in de pasangrahan van de NNGPM.

Opnieuw worden er klachten geuit tegen de Guru van Puragi. Elke zondag wordt er een motorboot gestuurd om de Guru af te halen, opdat hij een kerkdienst kan houden voor de vele werklieden, welke bij de nieuwe diepboring t.n.v. Puragi, werken. Het zijn mensen, welke afkomstig zijn uit Inanwatan, Puragi en Kampong Baru.

Zondag stond iedereen klaar in zijn 'pakaiian Deftig', maar de Guru stuurde de boot retour; hij wilde geen dienst houden, omdat hij met één van de Schrijvers van de NNGPM ruzie had!

De vloed gaf ons een extra snelheid, zodat wij zonder al te veel inspanning in Chowa aanlegden. Daar kregen wij gemakkelijk dragers voor het traject naar Wersar.

In Wersar 'leenden' wij een prauw, en de mannen van Chowa brachten ons vlug naar huis, waar zij eten en onderdak kregen.

In 3 dagen had ik op deze wijze 120 km afgelegd. Met de Motorboot had ik minder tijd gebruikt! Bovendien had ik dan een Vislijn achter de boot uitgelegd, met een gereede kans voor ons en de JVV's een paar kleine tonijnen gevangen te hebben.

De volgende dag, een zondag, moest er doorgewerkt worden, evenals de maandag. De binnengekomen post moest gesorteerd en ter beantwoording meegenomen worden.

Alles wat wij de komende weken nodig zouden hebben, werd ingepakt, evenals de boeken en de aantekeningen voor de Synode, benevens het ontwerp Kerkorde en statistieken welke het ressort en de Scholen betroffen.

Vooraf de Kerkorde, waar we reeds 3 jaar mee gewerkt hadden was van belang, omdat zij ook -nolens volens- in Inanwatan en omgeving gebruikt was; in de praktijk had zij goed voldaan.

De dinsdag daarop liepen wij naar Mefkhajim in het district Ayamaru om op tijd te zijn voor de Catalina, die de Resident, de familie Rumbiak en ons naar Biak zou brengen.

XXIV 2

In Ayamaru hadden wij een lang onderhoud met de Resident, die er -op doorreis- overnachtte. Hij doet zijn best om voor Mieneke medicamenten te krijgen van de Dienst Volksgezondheid, voor haar tournee's. In feite werkt zij als schoolarts en tevens als consultatie arts voor moeders met kleuters en zuigelingen.

Ook zal de Resident pleiten voor een nog te bouwen Meisjesvervolgsschool. Aan de hand van de statistieken heb ik hem laten zien, dat wij ruim voldoende kandidaten hebben om de tekorten aan leerlingen op de MVVS-sen in Fak-Fak en Sorong, aan te vullen. De Kandidaten zijn allen geslaagd voor het toelatings-examen. Uiteraard houden wij zelf de besten, maar wat voor ons niet goed genoeg is, wordt door de leraressen in de andere Res-sorten graag ontvangen, want daar behoren zij tot de besten; dat heeft men meerdere malen verzekerd.

De Resident zag óók in, dat er iets gedaan moet worden voor de Landbouw. Van onze kant uit proberen wij met schooltuinen te werken, maar slechts weinig onderwijzers (veel Kustbevolking) weten er iets van.

Meestal overheerst de primitieve 'Ladang' bouw, waarbij een stuk bos wordt afgebrand. Daar de tijdsspanne tussen planten en oogsten vrij lang is, haalt men in die periode eetbare knollen en wortelen uit het bos.

Z'n bos regenerereert van zelf, al is het dan geen 'Oerwoud' meer in 9-11 jaar. Bij een toename van de bevolking kan die termijn echter niet vastgehouden worden, waardoor steppe gevormd wordt en de bodem verarmt.

In het midden van de Vogelkop, neemt de bevolking toe. Wij zien het aan de toenemende vuren, welke wijzen op een vermeerdering van het aantal Ladangs ten behoeve van de aanleg van tuinen.

De Oorzaak ligt in de successen bij de bestrijding van zuigelingen- en kindersterfte, waar mijn vrouw zich na haar ontslag versterkt voor inzet. Daarnaast wordt de macht van de inheemse Toverdokters en Sjamanen ondermijnd, die niet concurreren kunnen met de westerse geneeskunde.

Ook de afschaffing van de oude regeling voor de 'Bruidsprijs' speelt een rol. Degene die bij 'de Olie' gaat werken heeft contant geld en kan in Sorong textiel kopen en op deze wijze aan zijn verplichtingen voldoen.

Al met al stevenen wij af op een crisis in alle facetten van het bestaan. Ook door de toenemende invloed van de Evangelieverkondiging en het onderwijs, dat de oude 'wijs-heden en technieken' ondermijnt.

Ons doel is: herstructurering van de archaische, heidense maatschappij, zodat deze mensen minder kwetsbaar zijn in de onstuitbare economische en politieke ontwikkeling. In de Bergstreken kan dit eerder slagen, dan aan de kust.

De mogelijkheid voor een structuurverbetering is er zeker. In een aantal dorpen legt men tuinen aan voor de verkoop in Sorong van aardnoten en uien. Met de opbrengst wil men de Christ.Gemeenten in opbouw financieren. Misschien vindt ook de landbouwvoorlichtingsdienst een betere toegang bij de bevolking, als zij hieraan meewerkt.

Ik werk dit -in klad- ook even uit voor de D.V.t.E, zodat zij weten dat ik niet 'buiten het BB om plannen maak'.

Dit alles, tezamen met de bouw van een Meisjesvervolg-school, en het uitzetten van nieuwe Evangeliesatieposten -waar men telkens weer om vraagt- zal veel tijd van mij vergen in de komende twee jaar.

Het zal minder spectaculair worden dan de plannen van het Gouvernement voor de Nimboran of Numfoor. Maar m.i. richt men zich daar op export producten. Daar is deze samenleving nog niet aan toe. Een Middenstand ontbreekt geheel en al. Men zou Indonesiërs of Chinezen moeten toelaten. De repercussies in de bevolking zijn nog niet te overzien, gehoord de discriminerende houding van deze 'geciviliseerde' immigranten tegenover de oorspronkelijke bevolking.

Bovendien is er nog het probleem van de voedselvoorziening voor een groeiende bevolking, wanneer de beste gronden voor de export worden benut, gronden, die in eigendom zijn bij de oerbevolking. Streeft men bij die plannen de oude verhouding van pachter (vreemdeling) en eigenaar na? Het oude Ned.Ind. Recht is hier nog van kracht. Dat maakt de zaak niet eenvoudiger, vooral niet als er -in afzienbare tijd- een nieuwe elite opgroeit met Universitaire kennis.

Tot ons ongenoegen hoorden wij, dat de Ctr. Massink in 1955 met verlof gaat. Indien ik in diezelfde tijd eveneens afwezig ben, kan onder een nieuw HPB de continuïteit van ons beleid bemoeilijkt worden.

Wij geven u daarom in overweging, om mijn verlof nog uit te stellen.

Onze lichamelijke conditie maakt een langere termijn dan 5 jaar zeker mogelijk. Die is uitstekend. Morgen zal ik ons laten onderzoeken door de Gouvernements arts in Biak, en een contrôle door de Röntgenoloog. Er is bij ons echter niet de minste twijfel, dat dit onderzoek zeer bevredigend zal zijn.

Het enige, dat niet goed werkt, is mijn oude schrijfmachine. In Inanwatan bleek, dat Collega M. over 2 Stencilmachines beschikt. Wij zelf gebruiken nog steeds onze -in 1949 gekochte- klapstencil. Ook de schrijfmachine heb ik zelf -in 1948- 2e hands gekocht. Ik verzoek u dan ook, mij bij de eerstkomende gelegenheid een goede schrijfmachine te sturen.

In overleg met Col. M. is besloten de financiële administratie op te dragen aan de Klerk financiën van het Binnenlands Bestuur. Hij heeft zich bereid verklaard om alle administratie -de financiën betreffende- te verzorgen.

Het gaat daarbij om een totaal bedrag aan salarissen, onkostenvergoedingen en de bouw van de scholen met toebehorende woningen van f 160.000,-- in het laatste jaar.

Indien daar de nieuwbouw van een MVVS bij komt, kan dit bedrag oplopen tot méér dan twee ton.

De Klerk wil dit werk doen tegen een vergoeding voor zijn arbeidsuren.

Ook onderweg had ik nog veel gelegenheid met de Resident over het te voeren beleid te spreken. Afsproken werd, dat wij ná de vergadering in Serui, nog een paar dagen in Sorong zouden blijven, om opnieuw contact met hem op te nemen.

Ergens op de Pacific moet een storm gewoed hebben. In de Baai van Mansinam stonden ongemakkelijke golven. Het werd voor de Catalina een harde landing; van opnieuw opstijgen na getankt te hebben, kon geen sprake zijn.

Daardoor hadden wij de gelegenheid met onze oude kennis, Ds.Ewoldt en zijn vrouw, te spreken. Wij logeerden bij hen. Hun ervaringen bij de overname van Ds.E's voorganger waren eveneens teleurstellend geweest. Van een Ressorst, dat sedert 100 jaar een Zendingspost geweest was, vond hij de resultaten Ontmoedigend. Slechts zelden kon hij 'pionierswerk' doen in het moeilijk toegankelijke Arfak-gebergte. Hij had echter veel werk in de 'stad'. In zijn VW-Kever liet hij ons iets van dit uit zijn krachten gegroeide dorp zien.

Pas zaterdag j.l. bereikten wij Biak, waar de Ressorst-schoonbeheerder ons gastvrij op nam. Hij was kort geleden in functie getreden, en had zich goed voorbereid op het verblijf hier. Bij hem zag ik een hele serie boekjes van USA Ethnologen over de Pacific en Nieuw-Guinea, ten behoeve van de US Strijdkrachten gedrukt, maar gedeeltelijk reeds in de twintiger en dertiger jaren verschenen. Waarom heeft men daar in 'Oegstgeest' en in het 'Tropeninstituut' geen aandacht aan besteed? Wij hebben gevraagd naar boeken, welke op ons werkterrein betrekking hadden maar kregen toen '0' op het rekest! College Brinkman is dan ook zelf op speurtocht gegaan en nú waren ze in elk geval te koop in een 2e hands boekhandel in Den Haag.

Wij vernamen bij geruchte, dat de Synode tóch in Hollandia gehouden zal worden. Dat wordt dan een dure geschiedenis voor de D.V.t.E. en mij. De Reiskosten voor de gekozen leden, i.c. Col. M. en mij en de Voorgangers Guru Rumbiak en Wattimury komen dan ten koste van de D.V.t.E. van ten minste f 1.000,-- ten laste van de Terreinkosten, geld dat wij hard nodig hebben voor de hulpkrachten. Daarom is het te bidden en te hopen dat er op de vergaderingen 'spijkers met koppen' worden geslagen. In gedachten houdend de 'idealen' van President Sukarno, is een spoedige zelfstandigwording van de Kerk, een zaak van belang.

Deze week zal ik gebruiken om contacten te maken met de Biakse Pendeta, de heer J.Rumainum en de Vlootpredikant, Ds.Schalenkamp. Verder hadden mijn vrouw en ik een prettig onderhoud met de heer De Jong van het Tropeninstituut.

Met broedergroet,
w.g. R.E.H.Marcus.

Biak-Mokmer, 8.9.'54

Lieve oudje, ..

't Is al weer een hele tijd geleden, dat je wat van mij hoorde. Daar is niet veel aan te doen; ik heb het werkelijk erg druk. Mijn werk in de bergen breidt zich uit en bovendien moet ik toch een deel van het werk van Col. M. overnemen. Hij heeft mij dringend verzocht naar Inanwatan te komen om hem te helpen.

Hij heeft geen flauw benul, h oe hij de gewone dingen van het schoolbestuur moet doen. Aanvraag van leermiddelen en salarisstaten, weddeverhoging, hij snapt er niets van.

Evenmin weet hij, wat hij met de boot moet doen; hij heeft hem weer aan mij overgedragen en tegelijkertijd het hele District Konda, d.w.z. het Westelijke Bergdistrict en alle werk tussen de Seremuk en de Waromgai.

De boot is in dusdanig slechte toestand, dat ik hem naar Sorong moet laten slepen, en daar op de werf weer zeewaardig moet laten maken. Vanwege de kosten, zal ik zelf er als hulpkracht en wachtman aan mee moeten werken. Col. M.'s handen staan verkeerd voor  lle technische karweitjes.

De persoonlijke verhouding wordt beheerst door diplomatieke fatsoensnormen; en dat is nog een kille zaak na alles, waarvan hij mij beschuldigd en verdacht heeft  n de vooroordelen over onze werkwijze en doelstellingen. Hij zal een goede dorpsgeestelijke zijn in Nederland, maar daarmee kom je hier niet ver.

Wij slenteren nu al t ien dagen in Biak rond, nog steeds wachtend op vervoer naar Serui. Een lichtpunt was de kennismaking met Guru Rumbiak's zuster en grootmoeder. Ook op deze eilanden -met voldoende vis en sago a/d Noordkust van het grote eiland (Nieuw-Guinea) kwam men vaak niet rond, dan wel er verdronken gezinsleden bij de overtocht of de visvangst.

Ik had die gedwongen en niet gevraagde rust liever ergens anders doorgebracht. Wij zijn 'paying guests' bij de familie Brinkman, een vreselijk druk huishouden, zoals wij dat thuis  ok hebben. Door de constante onzekerheid over de vertrekdatum en tijd, kunnen wij er ook niet op uit om eens de JVVS in Korrido te bezoeken. Die wordt door de ZNHK geroemd als een 'model school'.

Het lopen hier is trouwens geen pretje. De wegen zijn verhard met koraalkalk. Zodra er wind staat, doet elke auto wolken witte stof opwaaien. En na onze begrippen 'wemelt' het hier van de auto's, van de Marineluchtvaart, het leger, de politie en de ambtenaren.

Wij slapen veel en lezen, maar studeren is er niet bij. Het is trouwens een droevige vertoning; de voorbereiding van de Synode is een aaneenschakeling van improvisaties. Ook n  hebben wij nog geen agenda ontvangen! Nog steeds staat de vertrekdatum niet vast, terwijl onderhand al een aanzienlijk aantal afgevaardigden hier wachten, verspreid over de huizen van de heer Brinkman, de arts, de Papuse predikant  n het KLM-Hotel (f 42,50) per dag. Daar is mijn salaris niet op berekend.

De organisatie is pet, de stemming beneden peil! Ik vermoed, dat er op de Synode harde noten zullen worden gekraakt, en anders wel in de 'wandelgangen'. Zaken die hard nodig zijn, laat men liggen, omdat er geen geld voor beschikbaar is, maar wel heeft de staf, hoofdzakelijk bestaande van Kweekschool alumni, zich DRIE auto's aangemeten, één voor de terreinleider, en 2 voor de schoolbeheerders, en niet bepaald goedkópe.

In Hollandia beslissen de heren wat er gebeuren moet, echter zónder overleg met de verschillende rsorten.

Ik ben dus erg gelukkig dat de Resident voor zijn én mijn belangen bij de Gouverneur komt praten!

Dat gecentraliseerde bestuur heeft veel weg van een kind met een waterhoofd. Daar wij een autonoom onderdeel van die nieuwe Kerk zijn, heb ik al beloofd, dat ik, voor mijn werkterrein de onkostenberekening in Oegstgeest zal presenteren, indien die z.g. Algemene Synode 'een miskraam' zal blijken te zijn.

Ik ga niet 6-7 weken op reis om als 'Ja-knikker' een constituerende vergadering bij te wonen, waarin de afgevaardigden van de Rsorten niets te vertellen hebben.

Kern van de moeilijkheden is, dat deze Hervormden gedrild zijn in de 'Vreeze des HEEREN', maar tevens in de vreeze der HH Regenten. Zij kankeren wel, maar alleen dan, wanneer het hen niet kan schaden; niemand heeft de branie om zijn mond open te doen uit angst als dwarsligger beschouwd te worden door de ZNHK.

Nu willen ze dan de hele verantwoording afschuiven op de Papuse Voorgangers, waarvan de meesten niet meer geleerd hebben dan een MULO-A scholier in Nederland, en soms dát niet eens.

't Klinkt dan mooi democratisch en kan zelfs 'anti koloniaal' uitgelegd worden. Zij moeten echter toch naar de 'geldschieters' de zendelingen, luisteren, en daarvan heeft ten naaste bij een derde ook niet meer scholing dan MULO en Zendingsschool.

Wij hebben er lang en breed over gepraat, wanneer wij elkaar privé ontmoetten, en misschien lukt het om een Fractie te vormen. Je begrijpt, dat je zoon als belhamel zal moeten fungeren. Ik vind het ook een minne strek om de verantwoording voor het beleid af te schuiven op mensen, die men jaar in, jaar uit, te kort gedaan heeft, wanneer ze meer wilden leren!

Van één van de 'machtigen', heeft een ooggetuige bericht, dat hij brullend van de lach, een verzoek om meer onderwijs, afwimpelde met de woorden: 'Die stomme Papua's willen Nederlands leren!' Hun doel was om toegang te krijgen tot de kennis, welke dan voor hen beschikbaar zou zijn.

Mijn voorstel, om op de lagere school in de 4e klas het vak Engels in te voeren, met een eender doel, werd eveneens afgewimpeld (25 jaar later werd het wèl doorgevoerd!), want men zou het Nederlands introduceren vanaf de 6e Klas; men had echter geen onderwijzers met een acte LO Engels!

Achter dit opleggen van een zelfstandigheid ligt ook een politiek motief. Indien de U.N. zou aandringen op een overdracht aan Indonesia, dan kon men erop wijzen dat er serieus werk van gemaakt wordt om van de vroegere Kolonie Nederlandsch Nieuw-Guinea een vrij West Nieuw-Guinea te maken.

XXIV 3

Eindelijk was het vervoer geregeld. De patrouilleboot van de Onderafdeling bracht ons naar Serui. Over de ± 200 km deden wij vele uren. Collegae, welke al bij eerdere gelegenheden Serui hadden bezocht, vertelden enthousiaste verhalen, hoe mooi en goed geregeld dáár het werk en de resultaten waren. Ik stelde voor om voor het afmeren de Anglicaanse Hymne: 'The Holy City' aan te heffen, maar men had daar geen oren naar. Men zag er de humor niet van in. Van de jonge onderwijzers - óók Gemeente voorgangers - had ik al voldoende informatie gekregen, om te weten, dat de lofprijzingen op Serui en de daar gevestigde instituten, overdreven waren. Misschien was dat voor de oorlog béter. Maar de Koreri beweging had ook dáár nog al fel toegeslagen, en dus als 'Onkruid tussen de tarwe' de reeds bereikte resultaten verziekt. Bij een bezoek in 1985 werd mij dit door een oude Guru -uit Serui afkomstig- bevestigd en dat gold ook voor de Wandammen golf en de kust van de Waropen, maar daar in mindere mate.

Wij werden ingekwartierd in de MVVS, en hadden het erg goed. Ons kwam dit bijzonder goed uit, want wij zouden in afzienbare tijd een soortgelijk instituut moeten opbouwen. Wij gaven daarom ogen en oren de kost; aan goede raad was ook geen gebrek. De leraressen en ook de verpleegsters waarschuwden ons bij voorbaat, dat allerlei jonge mannen, inclusief de leerlingen van de onderwijzersopleiding, zeer geïnteresseerd zouden zijn in de oudere leerlingen van de MVVS, én omgekeerd. Wij vonden dat niet verbazingwekkend, want het betreft een wereldwijd verschijnsel.

't Kan toeval zijn, maar wij kregen de indruk, uit persoonlijke gesprekken, dat de 'opvoeding' hoofdzakelijk berustte op drillen.

Eén ding weet ik heel zeker! In één geval werden de slaapzalen 'op slot' gedaan en van kippengaas voor de ramen voorzien! Maar waar een wil is, is er ook altijd een weg: de voorzieningen waren niet afdoende.

Wèl waren wij onthutst over de mededeling, dat de afgevaardigde Europese predikanten van SORONG, TEMINABUAN & INANWATAN niet deel mochten nemen aan de discussies over de Kerkorde! Van Oecumenische samenwerking gesproken. Wel mochten deelnemen de afgevaardigden van de Nederlandstalige gemeenten in Hollandia, Manokwari en Sorong. Dat had één voordeel; zij waren àllen universitair opgeleid, en 2 van hen waren Gereformeerd.

Gelukkig hadden 'onze' afgevaardigden (àllen gekozen door de Classikale Synoden) reeds drie jaar ervaring opgedaan met mijn ontwerp en hadden een duidelijke inbreng.

Dat gold ook voor Guru Rumbiak's pleidooi om naast de Kinderdoop óók de doop op belijdenis in de Kerkorde op te nemen. Hij stelde die duidelijk tegenover de gebruikelijke praktijk van de Indonesische Voorgangers, die de Sacramenten mochten bedienen. Zij doopten wat hen aangereikt werd, óók kinderen van ongedoopte ouders of van ouders, welke nog géén belijdenis hadden afgelegd, dan wel onder de kerkelijke tucht stonden.

De enige reden, waarom ik vóór instituering van een zelfstandige Kerk ben, is dat niet terzake kundigen in Nederland minder beslissingen kunnen forceren. Immers in toenemende mate zal het Kader van die kerk, uit beter opgeleide predikanten en administratief personeel bestaan. Daarom moeten wij méér dan ooit het onderwijs stimuleren.

Dat zijn velen niet met mij eens; het gaat hen te vlug en vele oude- en oudkolonialen voelen zich bedreigd. Het zij zo! ik sta voor mijn overtuiging en inzicht.

In beide gevallen, de doop of belijdenis, evenals de paragraaf over de dooptucht, kregen zij steun van de Gereformeerde predikanten.

Tot de tegenstemmers behoorden de 'traditionalisten' Ambonezen en 'Zendingspredikanten' welke in de Oorlogsjaren op grond (Art. 6) van de Dordtsche Kerkenorde tot Predikant werden benoemd. Het betrof alumni van de Christelijke Kweekscholen.

Het eindresultaat was een redelijk compromis, waarbij de vertegenwoordigers van Sorong, Inanwatan en Teminabuan/Ayamuru hun belangrijke inbreng aanvaard wisten.

Wij hadden ook goede contacten met de Papuse ambtsdragers en studenten van de Theologische opleiding, niet het minst door vriendschap met Ruben Rumbiak en zijn vrouw Lydia. Blijvend werden ook de goede contacten met de predikanten van de stadsgemeenten.

Collega M. verzocht te worden overgeplaatst naar de vestiging van de NNGPM in Tembuni (Steenkool) hetgeen voor accord werd bevonden, behoudens de instemming van de D.V.t.E.

Dat houdt dan wel in, dat ik weer geheel en al alleen kom te staan voor het werk, dat ik van Ds.Slump heb overgenomen, met dien verstande, dat het zeer is uitgebreid.

Door de slechte verbindingen, konden wij pas begin October de thuisreis aanvaarden. Wij kwamen echter niet verder dan Sorong, waar wij door goede kennissen werden opgevangen.

Zij poogden iets van sociaal werk voor de werknemers op te zetten, o.a. cursussen voor analfabeten, een koor en ook een boekwinkel, voor degenen welke lezen konden en wilden.

Mieneke schreef dit op 18.10 naar haar ouders. Een week later had zij méér te vertellen.

Mijn goede vriend en Collega lag in het ziekenhuis op het eiland Doom met Dysenterie. Daar ontmoetten wij ook de DVG-arts, dokter Zuiderhoek, die Mieneke kon vertellen, dat hij haar regelmatig van medicijnen mocht voorzien. Hij wist óók te vertellen, dat hij uit Hollandia had vernomen, dat Mieneke ten onrechte was ontslagen.

Indien zij dit ontslag voor de Rechtbank zou aanvechten, dat het Gouvernement haar schadeloos zou moeten stellen.

Méér goed nieuws bereikte ons, toen wij 'ergens' onderweg waren. Wij ontmoetten 'ons' HPB, die op Dienstreis in Sorong was. Hij liep al weken in zijn zak met een voor mij bestemd Staats blad (No.354, ddo 27 juli 1954) waarin mijn naturalisatie vermeld werd. Gedrieën meldden wij ons bij de Resident, werden geluk gewenst en op koud bier ontvaard. Hij liet ons ook trots zijn collectie orchideeën zien, zèlf gevonden en zelf verder gekweekt.

Ook de SIMAVI berichtte ons, dat zij ons van medicamenten wilden voorzien, zodat Mieneke zich gerehabiliteerd voelde en weer verder kon werken.

Het H.P.B. vliegt met de Catalina van de Marine-Luchtvaart Dienst naar Ayamaru. De MLD voorziet deze Bestuurspost van vrijwel alles wat er nodig is: Post, medicijnen, levensmiddelen, etc.

Wetende, dat ik in Tijdnood ben, nodigt hij mij uit méé te vliegen. Dat kan ik als 'Diensthoofd voor het Onderwijs', over enkele dagen de Schoolopziener in Teminabuan moet ontvangen. Wij moeten uren wachten op het vliegveld, een koraalrif voor de kust. De lading moet gecontroleerd worden en het HPB moet voor ontvangst z'n handtekeningen zetten bij elke post.

Zodra wij stil liggen op het meer, werken wij éérs de Financiën af. Intussen is het eten klaar, een klerk regelt de rest, en wij kunnen even voor ons zelf zorgen.

Ik blijf overnachten, want de zon staat al te laag om de volgende pleisterplaats te bereiken (Wehali) die minstens $3\frac{1}{2}$ uur lopen vergt.

De volgende morgen ben ik goed uitgerust, en loop naar Seribau. Daar word ik als altijd hartelijk ontvangen. De meest dringende zaken worden meteen afgedaan.

Ik overweeg een prauw te huren en doe zo veel mogelijk kantoorwerk af: Salarissen voor de Guru's en Evangelisten, die al maanden achterstand hebben, omdat de Terreinkosten niet op tijd verzonden zijn, en Mieneke en ik niet meer konden voorschieten.

Mieneke komt op 4 november met 8 Evangelisten in Teminabuan aan.

Samen gaan wij met de Arfak door naar Inanwatan. De Motorboot is er nu nog erger aan toe. Dat kwam zeer slecht uit, want wij wilden met de Schoolopziener op toernee gaan. Dat doet Mieneke dan nu maar alleen.

Ik moet nu eerst de overdracht van het werk in Inanwatan regelen. Dat is een onaangenaam karwei. De onderwijzers zijn niet blij dat ik opnieuw hun chef ben. Tijdens de toelatingsexamens voor verder onderwijs bleek het peil van hun scholen voor hen en de ouders teleurstellend. Voor mij was dat geen verrassing! Ik zal opnieuw het spreekwoord: 'Het oog van de Meester maakt de Paarden vet' moeten waar maken, zo wél bij het Algemeen schoolbeheer, als ook bij de ouders en leerlingen.

De schoolgebouwen zijn in slechte staat, het meubilair is verwaarloosd, en de leermiddelen verslonsd.

Ik mag daar met mijn gastheer -dat is mijn Collega- niet over spreken, dat zou 'tactloos' zijn, en zijn vooroordeel ten aanzien van mij bevestigen.

Een paar dagen heb ik nodig om de motorboot zó ver op te knappen, dat hij naar Sorong gesleept kan worden. Ik moet ook zelf mee, énerzijds om toezicht op de boot en de inrichting daarvan te houden, anderzijds om van het werk op de werf te leren.

Mede om die reden 'logeer' ik op de boot; daarmee bespaar ik veel geld, dat ten laste van de -toch al te geringe- terreinkosten geboekt moet worden.

Ik heb echter géén tijd om te wachten tot de 'Arfak' weer in de gelegenheid is de boot naar Teminabuan te slepen.

De Havenmeester heeft begrip voor mijn situatie en regelt voor mij vervoer op een motorboot van de Residentie, zodat ik naar huis kan.

Mijn weg leidt mij opnieuw naar Inanwatan, nu om in Kampong Baru en omgeving 'orde op zaken' te stellen. De Dienst 'Boswezen' doet veel te veel 'n beroep op de bevolking. Daardoor is er onvoldoende tijd om in de Sago-arealen te werken. De schoolkinderen klagen bij Guru Solisa over honger. Hij heeft de ouders al vermaand, maar die willen 'geld' zien en kappen hout. Ik ga er op af en stel een onderzoekje in. Dit is een zaak voor het HPB, ik zal hem bericht doen.

Op de 'Arfak' tussen Inanwatan en Kampong Baru, 19.11. '54.

Wij gaan op inspectie naar de scholen in het zoetwatermoeras, ten Oosten van Inanwatan.

Nu H. het schoolbeheer over moet nemen, is het belangrijk te weten, wat er aan en in de scholen mankeert. Bij een volgend tournee, weten wij dan waar wij op letten moeten. Enkele Farizeeërs keken een beetje zuur, dat ik met de heer Schoolopziener in één prauw vertrok, wij wachten het wel af of zij gaan kletsen. Het doet mij niets meer; 't is toch zo: als je een hond wilt slaan, dan is er altijd wel een stok!

Nog steeds zijn er mensen die geloven dat Herbert van de geblokkeerde gelden voor de evangelisten heeft gebruikt, óók al is dit inmiddels door het HPB recht gezet! Het HPB, in zijn functie als Kashouder, zal die t.z.t. uitbetalen, dat wil zeggen: zodra hij zelf uit Hollandia het geld ontvangen heeft. Ik heb weer een sjacherijng gevoel, als zij Herbert van fraude beschuldigen. Trouwens, Ds. M. heeft alle ophelderingen gekregen, maar men gelooft hem dus evenmin.

Het tournee met de Schoolopziener was erg gezellig. Wij zongen veel tijdens de lange uren in de prauw en scheidden als vrienden. Hij is een Keiëes en R.K., maar dat stoort de pret niet.

In Kasuerie was het gezellig; de school was goed en ik hield er ook polikliniek. Ik heb trouwens kort geleden met Dr. Bierdrager over mijn methode van werken gesproken en hij was het eens met mij. Hij is inmiddels Hoofd van de Dienst Volksgezondheid geworden en vertelde mij, dat er in Teminabuan een ziekenhuis gebouwd zal worden en er een Arts komt voor Ayamaru met een 2e verpleegster.

In Negeri Besar was een feest georganiseerd voor alle Guru's en Evangelisten, het was heel gezellig, de S.O. deed mee. De volgende morgen werd er weer gewerkt. Ook in Tarof werd de school geïnspecteerd; net geopend door een jonge Papuse Guru -op gezag van Ds. M.- die les in hygiëne gaf. (Ik heb er niets van kunnen vinden bij de overname van M.'s verplichtingen).

Terug in Inanwatan vonden wij de Arfak weer en zijn nu op weg naar Kampong Baru, om daar de school te inspecteren. Met de S.O. maken wij een afspraak, dat wij in Januari '55 in de Bergdistricten de scholen zullen inspecteren.

w.g. H.F.Marcus-v.d.Nieuwenhuizen.

Thuiskomend vonden wij elkaar weer in Teminabuan. Vóórdat de 'Arfak' in Inanwatan de S.O. en Mieneke afhaalde, was ik op de terugreis van Sorong al in Teminabuan -tegelijk met allerlei bestellingen- voor de Overheid en de T.O.B. aan wal gestapt.

Er was al weer genoeg kantoorwerk: salarisstaten, betalingen van geleverd materiaal voor de bouw. Een Rondschriften voor de Gemeenten en Evangelisatieposten over de Synode en de veranderingen in de personele bestemmingsplannen en de preekschetsen voor de tijd van Advent, Kerstmis en de Jaarwisseling.

Teminabuan, 3.12.'54
No. 494

Lieve mensen,

Met deze laatste gelegenheid voor de feestdagen willen we een groet sturen en alle goede wensen, waarover we nog beschikken, na hetgeen we onze ouders toewensen. Het volgend jaar hopen we dan, al is het maar voor een paar maanden, een deel van jullie weer te zien. Veel meer dan een paar maanden kan er niet af, daar ik geen vervanger krijg, de pastoor ook niet met verlof gaat, en hij al heeft laten weten, dat hij de tijd van mijn verlof (Hij hoopt dat het 9 maanden zal zijn) goed denkt te gebruiken.

Ons huis is nog steeds niet klaar. Daar is ook weinig kans op voorlopig zolang ik de beschikking niet heb over de motorboot om zand te halen. Het werk is niet zo erg, dat doen de jongens van de school wel. Die kunnen goede vloeren leggen en badkamers bouwen. Wij gaan er daarbij van uit, dat zij niet altijd in de plaats, waar ze later te werk worden gesteld, de beschikking hebben over een metselaar; dus dat ze zich zelf moeten kunnen helpen.

De tuin levert zijn eerste vruchten op. Jammer genoeg hebben we geen tijd om er veel aandacht aan te besteden. Het is en blijft druk. Ook Mieneke krijgt weer meer werk. Er zijn veel brillen aangekomen uit Nederland en daarmee kunnen we veel mensen helpen.

Verder stuurde de SIMAVI nog al wat medicijnen. De meeste mensen gaan rechtstreeks naar de ziekenoppasser van de VVS en die haalt Mieneke, als hij het niet zelf af kan. Er moet trouwens beter toezicht op de Jongens gehouden worden. Het tijdelijke hoofd is zeer bezorgd voor hun eeuwig heil, maar maakt zich niet druk over hun tijdelijk-lichamelijk-welzijn. Enfin, hij vertrekt gauw en zijn plaatsvervanger ziet het nut er wel van in. Mieneke heeft gisteren de hele school gecontroleerd en was er niet erg gesticht over. Verschillende jongens zijn mager en het Hoofd van de school weet niet, hoe hij zijn geld op moet maken.

Wij hebben laatst een heleboel foto's naar huis gestuurd om daar af te drukken. Het zal echter nog wel even duren, voor we de resultaten kunnen zien. De verbinding met Nieuw-Guinea is goed, maar met Teminabuan is dat nog steeds niet het geval. Een klein voorbeeld: In Hollandia stuurden ze in Juli een pak boeken aan mij weg. Half November was het er al.

Maar misschien lukt het ons nu een paar behoorlijke filmstroken samen te stellen. Daarvoor had ik ook kleurenfilms besteld, maar de fotograaf heeft moeder Annie in de luren gelegd geloof ik. Ik kreeg tenminste niet, wat ik besteld had (Kodachrome), maar een Agfa Isopan. Ik zal het nu nog eens proberen en dan moeten we de resultaten maar afwachten.

Ik laat het er bij voor vandaag. Hartelijke groeten van Mieneke en Herbert.

Ressortschoolbeheer
 Teminabuan-Inanwatan

Eles. 25.12.'54
 No. 579

Aan het Algemeen Schoolbeheer
 der Zendingsscholen
 Hollandia Joka

Reeds enige tijd waren er klachten ontvangen van evangelisten en kamponghoofden in de Ring Seremuk van de Classis Konda. Dit werd aanleiding om na de overname van Col. M. meteen op tournee te gaan naar de betrokken kampongs: Saijal-Mahambar-Sisir-Haha.

Uit Saijal kwamen klachten, dat men de grote meisjes en jongens van de school haalde, om te voorkomen dat zij naar de Vervolgscholen gestuurd zouden worden. Reeds in April werd er door enkele ouders een poging gedaan om de 2 meisjes, welke in Seribau op school waren, de laatste maand voor het toelatingsexamen, te vergiftigen of althans zo ziek te maken, dat zij van school verwijderd moesten worden. Nu had men een paar meisjes op veel te jonge leeftijd uitgehuwelijkt, en de jongens van school gehaald. Algemeen geuite klacht: We zien toch nooit meer een pendeta dus laten we het maar bij het oude laten.

Daar de motorboot in redelijke staat uit Sorong teruggesleept was, werd besloten zo vlug mogelijk alle klachten te onderzoeken.

8.12. Na kantoortijd vertrokken per Chabar Kesukaan naar Saijal. Net voor het donker aangekomen. 's Avonds gepraat met de kepala's. De oude kepala werkt tegen, zo veel hij durft. De jonge, Daud, heeft in het laatste jaar geen morele steun gehad, omdat er niet getourneerd is. De kampong is achteruitgegaan, er zijn minder huizen en veel mensen blijven weken in het bos. Direct na de overnamen en mijn thuiskomst in Teminabuan had ik al een brief met vermaningen gestuurd en die heeft geholpen. Een deel van de kinderen is terug naar school, zodat er weer 41 kinderen zijn. Klacht: 'wij waren als weeskinderen en niemand keek naar ons om'. Toestand daardoor ook slecht in de gemeente. Van de 44 volwassenen slechts 20 op aannemings catechisatie. Verzoek om bevestiging tot lidmaat dus afgewezen.

9.12. De volgende dag kerkdienst gehouden en de administratie van de school bekeken. Er wordt gewerkt, volgens het rooster van de Volksschool. 1 Jongen verleden jaar geslaagd en toegelaten op de JVVS te Teminabuan, 2 jongens waren klaar, maar zijn door de ouders teruggehaald en 2 meisjes, na vergiftigd te zijn door voedsel, verstrekt door de moeders, terug gebracht naar de kampong. Totaal dus 5 leerlingen van het peil van een goede volksschool.

Leermiddelen niet genoeg, hoewel door de gift van het van Deventerfonds de situatie zeer verbeterd is. Te kort: 1 stel handleidingen Sendi-Hitungan en Sendi Hitungan IV. De Evangelist doet voor een doorsnee Ambonnesse VGI-guru niet onder. De Ketua-classis ziet dit echter met lede ogen en heeft de evangelist gezegd, dat hij geen KPP & KBP behoefde aan te leggen en zijn kinderen, welke hij klaar maakt voor het toelatingsexamen van de VVS maar naar Konda moet sturen. Dit is niet in het belang van de kinderen en van de school. Hij heeft dus instructies ontvangen over de wijze van administreren.

's Middags naar Mahambar. Daar waren de klachten dat er geen vooruitgang was op school: want er is nog geen kind op de JVVVS!

Dus net andersom. Ook hier 's avonds gepraat met de hoofden en de kerkeraad. In feite dezelfde klachten als in Saijal, met dit verschil dat men de evangelist voor dom houdt. Daarom de volgende morgen uitgebreide inspectie van de school. De toestand van de kampong is trouwens niets verbeterd. Het BB doet niets om deze mensen een andere woonplaats aan te wijzen. De huizen zijn slecht, de kampong is smerig, er is veel malaria en bij springtij loopt de kampong onder. Men wil echter niet met Saijal samen wonen, omdat dan de vrouwen ruzie maken. Dat is echter een doekje voor het bloeden, want men heeft er eenvoudig geen zin in. Ik heb moeite om contact te krijgen met de bewoners. Allen zijn stug, geven zo kort mogelijk antwoord en elke uitleg moet er met een kurketrekker uitgewurmd worden. Er zijn nog steeds medicijnmannen aan het werk in de kampong, die toch nominaal Christen is, althans iedereen is gedoopt. Deze buiten hun positie uit, al is door de afschaffing van de Kain-Timur, die ook in Mahambar begon door te dringen, hun de mogelijkheid ontnomen hun volle macht te ontplooien. Deze kampong wordt bewoond door een clan die zich afgesplitst heeft van Mugim-Jahadian. Ook hier is de bevestiging uitgesteld, tot ten minste 1956. Het spijt mij genoeg dat ik in '51 op advies van Tititheruw heb gedoopt.

10.12. SCHOOLINSPECTIE:

Op bevel van Tititheruw zijn er slechts 2 klassen. Eerste klas wegens tijdgebrek (in verband met het getij) niet onderzocht. Klas II maakt een goede indruk. Totaal aantal leerlingen 3 meisjes en 37 jongens. Er worden dus nog veel meisjes achter gehouden in het bos! Deze school zou minstens 70 leerlingen moeten tellen.

Lezen: Mata Hari Terbit I gem: 6, onvoldoende 3 (par. 11)

Rekenen: Sendi Hitungan III (par. 5 & 7) gem: $5\frac{1}{2}$

Schrijven: gem: $5\frac{1}{2}$. Dictée gem: 7.

Deze klas van 14 leerlingen moet gesplitst, omdat een deel goed genoeg is voor de VS klas III.

School is in orde: zou moeten zijn en is aldus gesplitst

III 10 leerlingen II & I samen 34 terwijl de klas 0

(7 leerlingen) bij I gerekend moet worden. Totaal nu ingeschreven 41 jongens en 3 meisjes.

Voorschrift gegeven omtrent de splitsing van Klas I en Klas II.

Vertrokken naar Haha. In Sisir alleen inspectie en Ringvergadering aangekondigd. Net voor het donker de boot vastgemaakt.

Ook hier is de toestand verre van rooskleurig. De mensen hebben veel werk voor het BB. Toen ze aan de HBA te Konda vrij van dienst vroegen, in de maand December om hun Kerstfeest voor te bereiden, zou deze gezegd hebben; ik ken niet zo'n dag; als je hoort, dat de volgende dag kerstmis is dan mogen jullie vrij hebben! Het bericht is niet erg betrouwbaar, omdat de berichtgever niet betrouwbaar is, men is echter nog wel overal aan het werk, omdat men werken moet.

Er is een nieuwe kepala en deze steunt de evangelist zo veel hij kan. Deelname aan de catechisatie is slecht! Aan de kerkdienst eveneens.

Desondanks een grote schoolkerk gebouwd (12x18 meter).

SCHOOLINSPECTIE:

Schoolgebouw te donker. Opdracht gegeven, om hier verbetering in te brengen.

III klas: Lezen: MHT-I: Par. 6: gem: 6 (3 onvoldoende)

Rekenen: S.H.III: Par. 10 & 8: gem: 7 (1 onvoldoende)

Schrijven: gem: 6

Dictee: gem: 4 (4 heel goed, 5 heel slecht)

1 meisje en 3 jongens maken een goede kans voor het toelatingsexamen, d.w.z. ze zijn jong en vlug genoeg en op het peil van goede V.S. leerlingen.

II klas: zeer middelmatig. Gevolg van slechte administratie, zodat stukken overgeslagen worden. (kunnen niet goed aftrekken en lezen geen leestekens)

Evangelist instructie gekregen over het leren lezen van de eerste klas en het reken onderwijs, want daar zit de moeilijkheid, evenals trouwens op de meeste scholen.

Er zijn 70 kinderen op school; de school is netjes en de kinderen schoon. De leermiddelen zijn gezien de ouderdom van de meeste boeken goed onderhouden. Er zijn tekorten: leien 30 stuks, Itu Dia 10 van elk deel 1 stel Handleidingen Sendi Hitungan en S.H. IV.

Het zingen is goed, maar de evangelist kent zelf de wijs niet goed van de liederen, welke hij met zijn kinderen instudeert!

Bij betere contrôle en iets betere voorziening met leermiddelen kunnen deze Scholen Saijal, Mahambar, Haha gemakkelijk het peil van een gewone Volksschool bereiken voor alle klassen. Nu is bij de meeste slechts de derde klas op peil.

's Middags naar Sisir met de prauwen van de evangelisten van Haha en Waloin op sleeptouw.

's Avonds door mijn vrouw medische voorlichting gegeven aan de guru en de evangelisten; daarna over schooladministratie en de resultaten van de inspectie. Bij de inspectie worden de normen gelegd van de Schoolopziener t.a.v. de Volksscholen in Inanwatan.

12.12. Ringvergadering met alle Guru's, Evangelisten en Ouderlingen; alle Dorpshoofden zijn als gasten uitgenodigd. Het gaat om Kerkelijke aangelegenheden.

13.12. Motor vertrokken naar Konda om zand te halen voor de VVS (Huis van Hr.Westerbaan)

SCHOOLINSPECTIE:

Algemene opmerkingen:

1. School is netjes en goed gedekt. Het licht laat te wensen over.
2. Kinderen zijn schoon. Gezondheidstoestand redelijk, weinig wonden door verzorging van de njora, welke in het Ziekenhuis te Serui gewerkt heeft.
3. Leermiddelen voldoende en netjes onderhouden. Nieuwe leien worden niet gebruikt, de eerste klas werkt met stukken en brokken.
De voorschriften in: Terang, Tjantik en Tjepat omtrent regelafstand worden niet opgevolgd.
4. Potloden en pennenhouders worden niet gebruikt.
5. Van alle klassen het werktempo veel te langzaam.

1e klas: schrijven gem $2\frac{1}{2}$, lezen gem $1\frac{1}{2}$, rekenen gem 0;
 2e klas: " " 3, " " $4\frac{1}{2}$, " " 0;
 Bahasa Indonesia 3
 3e klas: " " 5, " " 5, rekenen gem $4\frac{1}{2}$
 Bahasa Indonesia 3

Lezen II Tjahaja I par 9 Rekenen SH II par 8 & 9
 " III Mat Hari I " 8 " SH III " 6
 " I Itu Dia I pag 12
 Zingen is erg goed!

De leerlingen, welke in de derde klas niet mee kunnen, worden teruggezet in de tweede klas, idem met diegenen uit de tweede die niet mee kunnen. Een aantal wordt uit het stamboek geschrapt maar mag blijven als toehoorder. Het schoolhoofd krijgt aanwijzingen om zijn administratie in orde te brengen en hem wordt overplaatsing aangezegd per 1.1.'55. Van te voren moet hij ook zijn leermiddelen completeren (leesplankje voor Itu-Dia). Hij heeft geen enkele handleiding bestudeerd en vindt zich blijkbaar volleerd, omdat hij een V.O. diploma heeft. Hij is door deze inspectie tot het besef gekomen, dat er heel wat aan zijn kennis en aan zijn werk ontbreekt.

De eerste klas werd gesplitst in 2 groepen van 25 kinderen (41 leerlingen en 9 toehoorders).

Te kort ± 30 schoolbanken à 2 leerlingen.

Bij contrôle bleek dat de guru in September opgeroepen was naar Ajamaroe door de D.T.C. van Ajamaroe, dit zonder kennisgeving aan de R.S.B. ondanks het Rondschrijven van de Corpscommandant aan alle DTC's.

Hij is 5/9 na de kerkdienst vertrokken, kwam Dinsdagmorgen in Ajamaroe aan, werd Woensdagmorgen gehoord als getuige en vertrok onmiddellijk daarna; thuiskomst op zijn standplaats 12/9. Hij heeft geen getuigegeld ontvangen en geen vergoeding van de onkosten voor prauw en dragers. (8 dagen 2 kuli's à f 1,-- en 1 prauw à f 0,50 + 8 dagen daggeld Klasse VX)

Graag had ik hierover nadere instructies van het A.S.B.!

's Avonds met hoog water vertrokken naar Konda per prauw.

14.12. Inspectie van de school in Konda.

Algemene opmerkingen:

1. De school is voorzien van een mooie cementen vloer, verder is het er schoon, ook meubilair en leermiddelen, en de kinderen.
2. Leermiddelen voldoende op Oesman I na.
3. Titiheruw verzoekt om keuring, omdat hij zich te oud voelt worden.

Met het keuringsverslag wil hij onderstand vragen omdat hij van f 25,-- per maand niet kan leven. Hij heeft 36 dienstjaren.

Met de motorboot opgehaald uit Konda. Van het zandvaren is niets gekomen omdat de Bestuurs Assistent de aanwijzingen van het Hoofd van Plaatselijk Bestuur niet heeft opgevolgd. Onderweg 2 prauwen met zand opgehaald en naar Terminabuan gesleept, daarna nog eens terug om de derde prauw op te halen.

14-18.12. Kantoorwerk gedaan. Sedert 1950 is de rompslomp met 50-75% toegenomen. Het werk zelf breidt zich uit als een vetvlek. 2-3 keer per maand lopen aanvragen om een nieuwe evangelist binnen. Het is erg hard de meeste aanvragen wegens gebrek aan geld en/of mensen te moeten afwijzen. Hier profiteert de Missie van. De vaste bedragen komen moeilijk binnen. De salarissen van het vaste personeel zijn wel verhoogd, zeer behoorlijk, maar hoe meer geld de mensen verdienen, hoe minder ze kunnen missen.

19.12. Tournee voorbereid. Dat moest op Zondag, omdat er ook bij 10-12 werkuren per dag daarvoor geen tijd overblijft.

Er komen te weinig dragers uit Eles, dus moeten nog vlug een paar lidmaten opgeroepen worden uit Skendi. Uit Kami, evenals Skendi een gemeente waar gedoopt is volgens onze beginselen, komt bericht dat men 3 tuinen heeft aangelegd ten bate van de kerk, niet een zichtbare met een betonnen vloer, maar ten bate van de evangelisatie etc. 1/3 is reeds geoogst en het totaal kan geschat worden op f 1.000,--. Hoe langer hoe meer catechisanten en belijdende lidmaten geven zich op voor werk in een gemeenschappelijke tuin ten bate van de kerkelijke fondsen. Niemand komt meer op catechisatie, aldus de genomen beslissingen, die niet óók werkt voor het gemeenschappelijke doel. Dit wordt ook geleerd aan de schoolkinderen.

De collecten gaan omhoog omdat (vrucht van een gesprek met een hongarse predikant die ik eens op de Horst ontmoette) er ook een mand staat voor de kerk op Zondag voor diegenen die wel willen geven, maar geen geld hebben. Zij geven dan tuinproducten, welke of door de onderwijzers gekocht worden of door Ziekenhuis, Politie of de Vervolgschool.

Nog niet genoeg dragers. Vrij genomen en schoonmaak gehouden. Dat schiet er vaak bij in. De jongens, wij hebben er nu nog maar 3 in huis, hebben tot 4 uur school en daarna moeten ze tenslotte ook tijd hebben om te spelen. Er komt een uitnodiging van Fuog om het Kerstfeest daar te vieren. Dat is echter niet in te passen in het tourneeschema en Westerbaan, welke eerst met ons mee zou gaan naar Eles, besluit mij te vertegenwoordigen in Fuog.

21.12. Gelopen naar Eles. Het blijft zwaar terrein en zowel mijn vrouw als ik zijn niet fit. Ik moet er van afzien naar Sederofajo en Sasenek te gaan.

De guru heeft een nieuw huis gebouwd. Van de kampong heeft hij vrijwel geen hulp gekregen. Ander werk is daardoor blijven liggen, hetgeen ook duidelijk blijkt bij de inspectie van de school de volgende dag. Het blijft een moeilijke plaats, zowel voor de school als voor de evangelisatie. Pas als het lukt de kinderen vast te houden, nadat ze van school af zijn en op catechisatie komen kan er een kampongkern van christenen gevormd worden. Slechts weinig ouderen komen regelmatig in de kerkdienst. ($\pm$ 25% van de totale bevolking waarvan 2/3 op rekening van de schoolkinderen komt)

23.12. De gehele dag gewerkt om de administratie van de school zodanig in orde te maken dat de guru niet in moeilijkheden komt met de onderwijsinspectie. Hem zelf naar Sasenek gestuurd, waar de evangelist ziek is en niet komen kan. De avond besteed om de tabu's te onderzoeken betrekking hebbend op geboorte en naamfeest.

24.12. Administratie van de school in orde gemaakt en de leermiddelen. De guru les gegeven hoe hij zijn leermiddelen moet gebruiken aan aanvullen.

De handleidingen worden niet voldoende bestudeerd, dat is algemeen in alle scholen het geval. De oudere guru's vinden dat ze genoeg weten, 'want het is toch altijd wel gegaan' en de jongeren voelen zich wijs genoeg omdat ze een diploma hebben; omdat ze in kennis torenhoog boven de analfabeten in de kampong uitsteken. Het is hun moeilijk bij te brengen dat slechts een fractie van een procent bedraagt van hetgeen er te weten is.

25.12. Kerkdienst gehouden en daarna met de guru's en evangelisten gesproken over fouten in hun werkwijze. De guru van Sederofajo en zijn vrouw moeten nog blijven, omdat ze beiden ziek zijn.

26.12. Na de polikliniek gesproken met de guru's over dansen, hoe we aan moeten met die elementen, die persé tegenwerken en de oude toestand willen bestendigen. Er zijn natuurlijk nog velen die met de veranderde toestand (o.a. de afschaffing van de Kain Timur) niet accoord zijn en hun best doen om de bereikte resultaten te niet te doen. Voormannen zijn hierbij nog steeds dezelfde figuren uit Eles-Sederofajo-Teminabuan en Seribau, mensen die hun eigen belang nooit of te nimmer zullen achter stellen bij het algemeen belang.

's Avonds Kerstfeest voor de kinderen van Eles-Sederofajo-Sasenek en één uit Wehali. Er zijn bijna 600 mensen in de kerk. De dienst wordt geleid door de evangelist van Sosenek, die in de streektaal spreekt.

27.12. Ringvergadering.

De nieuwe Kerkorde sluit ook hier op geen bezwaren. De kerkeraad van Sasenek en de guru's van Eles, Sederofajo en de Evangelist van Wehali zullen dit nog schriftelijk bevestigen.

Ter sprake kwam voorts de Catechese. Het bleek bij navraag, dat geen van de aanwezigen veel wist van de brieven van Paulus. Daardoor weet men vaak niet hoe men aan moet met problemen, waar elke jonge gemeente mee te kampen heeft. (eten van offervlees, deelname aan andere rituele feesten)

Ieder heeft nu een taak in het bestuderen van deze brieven.

Gesproken werd vooral over de kerkzang, administratie van de binnenkomende gelden en de begroting van het ressort voor 1955.

't Middags met de guru's van Eles en Sederofajo gepraat over het huwelijk.

Zij hebben nog te veel het idee dat zij Heer en Meester zijn over hun vrouwen. Dus werden de hierop betrekking hebbende teksten in Genesis met hun geëxegeseerd. M.i. heeft het boek van Teutscher 'Pernikahan terang' veel misverstand gewekt, zodat deze beide guru's allerlei goede suggesties, welke door hun vrouwen werden gedaan met betrekking tot het werk in school en gemeente niet geaccepteerd werden, omdat het door vrouwen gezegd werd. Dezen hebben immers hun mond te houden in de gemeente!

N.B. Op de ringvergadering werd ook het in Sisir behandelde doorgenomen.

Besloten werd het dansen niet toe te staan voor aangenomen lidmaten en catechisanten. Sancties kunnen niet toegepast worden voor catechisanten.

Aangenomen lidmaten vallen onder de kerkelijke tucht.

28.12. Gelopen naar Sauf. 2 dragers, mijn vrouw en 2 zieke schoolkinderen maken, dat wij niet opschieten. De eersten krijgen onderweg malaria, evenals mijn vrouw, zodat we maar in Sauf blijven overnachten.

29.12. In Ajamaru wordt besloten niet naar Sea te gaan. Ik heb ondertussen een eczeem opgelopen en beide voeten zijn vol wonden. Op het H.P.B. bureau de financiën afgewerkt, salarissen geregeld, leermiddelen in ontvangst genomen, welke abusievelijk naar Ajamaru getransporteerd werden. Met het H.P.B. een opgave ingediend van alle scholen in het ressort, gesubsidieerde zowel als ongesubsidieerde en opnieuw de subsidie-aanvraag voor Fuog ingediend. Tot dusver is de Onderwijsinspectie er in geslaagd de indiening tegen te houden door telkens nieuwe moeilijkheden te verzinnen, ondanks gunstig advies van Resident en HPB.

30.12. Tot in de middag gewaakt bij de evangelist van Sererare, welke plotseling krankzinnig werd toen we zaten te ontbijten. Daarna uitgerust.

's Avonds met HPB, dr.v.d.Hoeven en Miss Malcolm gesproken over problemen van adat en voeding. Dr.v.d.H. en Miss M. zijn hier om de voedingstoestand speciaal van de kinderen in de eerste maanden en jaren van hun bestaan, te onderzoeken. Daarvoor is echter ook noodzakelijk, dat zij enigszins op de hoogte zijn van de tabu's dienaangaande. Zij hadden wel het rapport van de Zweedse ethnoloog Elmberg bij zich (die vorig jaar een onderzoek ingesteld heeft) maar dat is juist op dit punt zeer onvolledig.

Dat rapport is indertijd ingediend in Hollandia maar noch de Resident, noch het H.P.B. hebben er een afschrift van gekregen. Ik was zo gelukkig het rapport voor een dag te mogen lenen, zodat ik de volgende dag van 's morgens vroeg tot 's avonds er aan heb gewerkt, gedeeltelijk overgenomen wat ik niet wist en geëxerpeerd waar ik het niet mee eens ben.

Na de kerkdienst oudejaarsavond gevierd met alle europeanen.

Uit 'Evangelie-verbreding' Berichten van de DVtE.

KERSTFEEST 1954 in ÈLES.

Wij hadden twéé uitnodigingen gekregen om dit feest te vieren. De ene was van een dorp, waar na jaren van tegenwerking, onze medewerker eindelijk 'voet aan de grond' kreeg.

De twééde was uit Fuog, waar de Pastoor -met man en macht- probeert deze belangrijke post in handen te krijgen. De keuze is dan niet gemakkelijk. Gelukkig was de heer Westerbaan bereid naar Fuog te 'wandelen'. De afstand is wel langer, dan het voetpad naar Eles, maar zeer veel beter, en voor een 'baar' (nieuwkomer) gemakkelijker begaanbaar.

Daar wij beide medewerkers niet wilden teleurstellen, scheidten in Wehali onze wegen. De voetpaden waren, zoals gewoonlijk nogal hobbelig èn glad, want het had enige dagen achtereen geregend. Het was een vermoeiende tocht en we waren blij, toen we de eerste huizen van Eles zagen. De ontvangst was zoals gewoonlijk zeer hartelijk en plezierig; twee gemakkelijke stoelen op de veranda, twee glazen limonade op de tafel en twee lachende enthousiaste gezichten van de voorganger (guru) en zijn vrouw (njora). Enige bereidwillige schoolkinderen droegen de bagage in de logeerkamer en we voelden ons moe, vuil maar zeer gelukkig.

De dagen voor Kerstmis werd er ook in het bergdorp hard gewerkt. Vele schoolkinderen liepen in het huis van de guru rond en hielpen slingers en versieringen (een ster, een kruis, enz.) maken. Ja, ook in Nieuw-Guinea worden versieringen gemaakt. Veel werd er met karton, lege lucifersdoosjes en zilverpapier (waar het hele jaar voor gespaard was van sigarettendoosjes) gewerkt.

Toch waren er ook andere dingen, waaraan gedacht moest worden. In de eerste dagen kregen zowel mijn man als ik een flinke malaria, waar wij nogal katterig van waren. Tot overmaat van ramp kwam er een bericht uit Sasenek, ongeveer 3 uur lopen, dat de evangelist Bastiaan al een paar dagen erg ziek was, en dat hij wel niet op 't Kerstfeest in Eles zou kunnen komen. Wat te doen?

Wij konden werkelijk die tocht niet ondernemen. Daarom werd de guru geïnstreued en vol goede moed ging hij, met Kininepillen + andere medicijnen, naar Bastiaan toe. Onder tusschen had mijn man ontdekt, dat de administratie van de school niet geheel klopte, en daar de guru Bastiaan moest helpen, zwoegden wij op de administratie.

Het bericht, wat de guru de volgende dag meebracht, was nogal geruststellend. Waarschijnlijk alleen maar een flinke malaria. De guru vertelde dat hij kinine had toegediend. Nu dus maar afwachten! Hopelijk kon Bastiaan aan het Kerstfeest deelnemen.

In het huis van de guru werd ondertusschen meer gedaan dan versieringen maken en administratie controleren. Een guru van een naburig dorp was ook met z'n vrouw aangekomen. Deze njora had 3 keer een miskraam gehad en was nu weer in blijde verwachting. Mij werd hulp gevraagd.

Ze werd geheel onderzocht, kreeg medicijnen en ik leerde haar man, hoe hij haar verder moest behandelen. Hij zou haar dan zelf elke maand kunnen controleren in de kampong en mij alarmeren als er iets niet in orde was.

Verder werd er 's avonds voor het feest gepraat met de guru en zijn njora. Ze hadden n.l. woorden gehad over de vraag, of de vrouw zich met de zaken van haar man mocht bezighouden of niet. Volgens de man hoorde de vrouw in haar keuken en de vrouw nam dat niet. Aan mijn man werd gevraagd, wat hij er van dacht. Het werd een lang gesprek, waarin we probeerden uit te leggen, dat de vrouw de man een hulpe moest zijn en ook omgekeerd. En dat de vrouw ook hersenen van God gekregen had!

In het dorp was het een drukte van belang geworden. Uit Sasenek, Sederofoja en Wehali waren vele mensen bijeengestroomd om het Kerstfeest 'Pohon terang' (lichtende boom) bij te wonen.

De schoolkinderen en enkele ouderen gingen het bos in om bladeren, vruchten (prachtige oranje, net sinaasappels) en last but not least een boom te halen. Opgetogen en met veel lawaai kwamen ze terug, hun armen vol! In de school (die tegelijk als Kerk wordt gebruikt) gingen ze versieren en de boom neerzetten en ook in de omgeving van de ingangs-deur werden vele bladeren kunstig gemaakt tot welkomstpoort.

Zo werd het dan 25 december.

Geen koude, geen klokkengebeier, geen sneeuw, geen duisternis. Een prachtige warme zonnige morgen, een slag op een lege granaathuls (de bel), feestelijke zondagse kleding, dat alles gaf de bewoners van Eles en de gasten de gedachte dat er wat anders was. Het was Kerstmis geworden. 's Morgens werd de dienst geleid door mijn man.

Het eeuwenoude, altijd weer mooie Lucas evangelie klonk door het eenvoudige schoolgebouw. Men luisterde aandachtig, de schoolkinderen uit Eles probeerden enkele Kerstliederen te zingen. De dienst was kort, maar degenen die maleis kenden, beleefden het Kerstwonder, wat elk jaar ook hier in Nieuw Guinea weer nieuw is.

In de loop van de middag kwamen Bastiaan en zijn schoolkinderen aan. Nog wat wit en slap was hij; toch had hij de kracht weer gevonden om de moeilijke weg van Sasenek naar Eles (normaal 3 uur lopen) in 4½ uur af te leggen. Wel had hij elk half uur moeten rusten, maar hij had er toch bij willen zijn. We waren allen zeer verheugd, dat hij er was en dankten God voor zijn genezing.

's Middags was het feest. De boom zou worden aangestoken. Alleen, waarmee moest dat gebeuren? De guru had geen kaarsen in de winkel kunnen krijgen. Gelukkig hadden wij van tevoren wel gedacht, dat er niets zou zijn, en daarom hadden we bij voorbaat onze eigen reserve-kaarsen (als onze petroleum op is) meegenomen. Het waren maar 2 doosjes. Nu kon de boom worden aangestoken! Om 6 uur klonk de 'bel' en iedereen stroomde binnen. Het was veel voller dan 's morgens, van heinde en verre was men toegestroomd om de boom te zien.

De guru had moeite om iedereen een plaatsje te geven. Men zat op een stoel, een bank, een krukje of op de vloer. Men hing tegen de wand, men stond tegen de deur, kortom er kon letterlijk geen kip meer bij. Toen allen gezeten waren kon niemand zich meer roeren.

Bastiaan stond op de preekstoel. Je kon hem bijna niet zien door de grote versierde lichtende boom. Maar horen kon je hem wèl. In grote ernst en in grote eenvoud, geworteld in een diep geloof, legde hij de mensen het Kerstevangelie uit in hun eigen taal. Doodstil was het in de kerk. Iedereen luisterde in volkomen overgave zodat menig peukje doofde.

Hij hâd zijn gehoor. Ook medicijnmannen en andere mensen, die anders niet naar de kerk gingen, maar die om de boom waren gekomen, luisterden ademloos. Na het uitleggen van het Lucas Evangelie, (een tekst had hij dus niet, het was een goede uitleg zoals op catechisatie), lieten de schoolkinderen Kerstliederen horen.

Elke school zijn eigen lied. Sommigen zongen schuchter, anderen vals, weer anderen hadden een Kerstlied geleerd in de Biakse taal. Iedereen deed zijn best om de dienst zo goed mogelijk te maken. Kleine kinderen, die door hun moeder mee waren genomen, genoten van de lichtjes, en af en toe klonk er een uitroep: Oh wat mooi!

De gemeentezang aan het slot (de Ambrosiaanse Lofzang, die wijs is gemakkelijk, ligt goed in het gehoor) klonk goed en werd met overtuiging gezongen. De kerkdienst was ten einde, de mensen gingen naar huis terug, overal klonk geroezemoes en men nam afscheid van elkaar.

Bij het huis van de voorganger stond een levende Kerstboom. Duizenden vuurvliegjes knipten hun lichten aan en uit en verspreidden een prachtig licht. In het huis van de voorganger praatten we nog even over de dienst na. Bastiaan was moe geworden, zijn voorhoofd was bezweet, maar zijn ogen straalden van enthousiasme.

H.F. Marcus.

(Br. Westerbaan verliet vorig jaar zijn woonplaats Franeker om als onderwijzer in dienst van de Doopsgezinde Zendingvereniging naar Nieuw-Guinea te gaan. Hij is nu onderwijzer aan de Jongensvervolgsschool te Teminabuan en voelt zich daar, te oordelen naar het onderstaande fragment uit één van zijn brieven, al goed thuis).

Sinds begin oktober ben ik enkele avonden in de week met alle 130 jongens van de V.V.S. koorzang een het beoefenen, voortzetting van het werk van dhr. Kobus. Een prachtig en dankbaar werk, maar om goede resultaten te verkrijgen, moet heel wat inspanning gegeven worden. De jongens vinden het prachtig, zingen zit dit volk in het bloed, maar er is goede leiding bij nodig. Als we iedere laatste zondag van de maand naar de kampongkerk gaan, zingt de V.V.S. altijd een vierstemmig lied.

Wat de accordeon betreft, die heeft al duidelijk zijn waarde hier bewezen. Als ik zo 's avonds om een uur of vijf, half zes, zachtjes begon te spelen in het begin, kwamen de jongens allemaal aanhollen, allengs werd het gewoon en zakte de toeloop af. Steeds echter kwamen dezelfde jongens weer luisteren en daarvan heb ik er twee uit de eerste klas gekozen om het ook te leren.

Ze komen nu iedere dag bij mij thuis om te oefenen en drie maal in de week ook 's avonds nog een uurtje, om ze les te geven.

Sinds Kertmis beschikt de J.V.V.S. over een trommel en is ook een tamboer rijk. Ook daarvoor heb ik een jongen uitgekozen om het te leren. Enkele jongens kunnen zelfs dwarsfluit spelen. Ik heb echter een blokfluit meegebracht en de dwarsfluitist leert nu ook blokfluit spelen. Zo hebben we met de nog aanwezige mondharmonica's dus een aardig begin van een orkestje.

Op m'n Kerst- Oud- en Nieuwjaar-tournee heb ik in alle kampongs, waar ik 's avonds bivakkeerde, gespeeld, meest Kerstliedjes en negerliedjes, voor de gewone kampongmensen natuurlijk alle onbekend, maar de schoolkinderen hebben sommige kerstliederen al eerder gehoord of geleerd.

Het doel van mijn tocht was Fuog in het Aifatse. Daar heeft n.l. de pastoor zijn tenten opgeslagen en heeft van de Zending tegenover zich alleen de Ambonese noodguru Tanamal en nog één andere Papuse guru. Deze Ambonees is zeer ijverig en ik heb grote bewondering voor hem, daar op die eenzame en moeilijke post. Ik heb hem horen, maar ook vooral zien preken. Hij deed me denken aan Johannes de Doper in de woestijn, levende van sprinkhanen. Tanamal is namelijk broodmager, hij heeft lange sluike haren en een stoppelbaardje. Hij preekt in de taal der bergbewoners, een half uur, voorafgegaan door dezelfde preek in het Maleis. Hij is ongetrouwd en hij heeft acht pleegkinderen, die hij van zijn kleine salaris te eten en te drinken geeft. De gehele kampong is zeer op hem gesteld. Hij ziet ook nog kans om helemaal alleen twee grote rijstvelden aan te leggen. De landbouwkundig ambtenaar, die hier ook overnacht heeft, was verbaasd en vol lof.

Maar wat had Tanamal nu gedaan? Hij had een kerstspel geschreven in de bergtaal. Dat hoorde ik in Teminabuan twee dagen, voordat ik met Ds.Marcus en zijn vrouw zou vertrekken om een bezoek te brengen aan de kampongs in het Westen van de weg Teminabuan-Ajamaru. Ik was ineens enthousiast en Ds.Marcus juichte m'n plan om er naar toe te gaan ook van harte toe en zo is dat doorgegaan.

Zo zijn we dus wel samen vertrokken, maar na 15 kilometer, na de top van de steile, bijna ongenaakbare heuvel, de beruchte Bolmalit, bereikt te hebben, scheidden zich onze wegen en gingen wij ieder naar ons eigen, maar toch gemeenschappelijke werk. In alle kampongs, die ik aandeed onderweg, heb ik kennis gemaakt met de guru's, hun schooltjes bekeken en met ze over het werk gepraat. In Djitmau ben ik wat langer gebleven bij Parera, die daarheen was overgeplaatst.

Enmaal in Fuog aangekomen, was het repeteren voor het spel. Het was n.l. de bedoeling, dat ik tussen ieder bedrijf kerstmelodieën zou spelen in het verborgene. Het zou in die omgeving zeer uit de toon gevallen zijn, als de accordeon te zien zou zijn geweest. Verbazing en verrassing waren des te groter. Er was grote, gespannen aandacht. Zij begrepen 't spel, waarin hun eigen kinderen meespeelden en die muziek! De avond was geslaagd en heeft aan zijn doel beantwoord.

De hele kampong was leeggelopen om te gaan kijken, wat ook zeggen wil dat alle R.K.-mensen aanwezig waren - de pastoor was in allerijl vertrokken.

Overigens, Katholiek of Protestant, daar wordt hier niets van begrepen. Het is voor hen zo: Als je de 'pastoor' volgt, heet je Katholiek en als je de 'pendeta' volgt, heet je Protestant. Deze week heb ik er nog met de jongens over gesproken, ze beginnen er nu iets van te begrijpen.

Fuog was het verste punt van mijn tocht, ongeveer 90 km van Teminabuan. Ik heb het in 4 dagen gelopen.

UIT HET JAARVERSLAG over 1954

van de

Doopsgezinde Vereniging tot Evangelieverbreiding.

NIEUW-GUINEA.

Van Ds.R.E.H.Marcus werden regelmatig tournée-verslagen ontvangen. Het te geringe aantal beschikbare guru's, vooral in het binnenland, vervult onze zendeling met zorg. De scholen aan de kust hebben gemiddeld 65 leerlingen en 1 leerkracht per 45 leerlingen en in het binnenland gemiddeld 62 leerlingen en 1 leerkracht per 52 leerlingen. Toch slaan de jongens afkomstig uit de bergdistricten geen slecht figuur als leerlingen aan de V.V.S. te Teminabuan. Aan de kust worden de scholen bezocht door 1500 kinderen, het konden er 2000 zijn; in het binnenland 1200, maar het konden er 3500 zijn.

Ds.P.Messie zond een uitgebreid verslag, waarin hij nagaat hoe in het Inanwatanse in de loop der jaren de mensen tot het Christendom zijn gekomen. Voor zover dit verslag direct de toestand in het Ressort belicht en de werkzaamheid van onze zendeling betreft, volgt hier een kort overzicht.

'De gemeenten in het Ressort zijn, uitgezonderd in de Negeri-Besar streek, alle oudere gemeenten. In de jaren 1915 tot 1925 zijn de guru's hier gekomen en na verloop van tijd zijn in de kampongs grote aantallen mensen gedoopt, zodat thans alle bewoners van een kampong tot de Gemeente behoren. Er is een christelijke traditie geschapen: alle kinderen worden gedoopt, alle huwelijken worden kerkelijk bevestigd, de mensen komen merendeels regelmatig één of tweemaal per zondag in de kerk, bij overlijden wordt een korte begrafenisdienst gehouden. Men kan dus zeggen dat in de Christenkampongs de kerk practisch alle mensen op hun levensweg begeleidt'.

Na deze inleiding deelt Ds.Messie ons mede, hoe de Christengemeenten tot stand zijn gekomen, om vervolgens de vraag te stellen: 'Heeft het Evangelie nu werkelijk ingang gevonden in de harten van de mensen en kan men zeggen dat hier jonge Christengemeenten zijn ontstaan, niet belast met de tradities van het Europees Christendom en misschien in staat om de oudere kerken in Europa tot inspiratie te zijn?' Deze vraag kortweg met ja of nee te beantwoorden is niet mogelijk. Het is n.l. zo dat verscheidene heidense gebruiken nog steeds in zwang schijnen te zijn, evenals het geloof in boze geesten; de bijbel moet nu en dan dienen om zulk een geest te verdrijven. 'Witte en zwarte magie worden nog steeds beoefend en het bijgeloof tiert op velerlei wijzen'. Hiertegenover stelt de zendeling 'dat in onze Westerse samenleving de gemeenten in de ban van andere afgoden leven, o.a. de Mammon, een afgod die in zijn ressort be-slist nog geen zielen heeft verwoest'.

Ds. Messie concludeert, 'dat ons criterium bij de beoordeling van de toestand in het Ressort en bij de beantwoording van de vraag: is hier nu een gemeente van Christus of niet, ontleend worde niet aan de Westerse cultuur, maar aan de Bijbel. De 'Gemeente' is de plaats waar Christus met zondaars wil samenwonen en de zonde manifesteert zich bij Westerse volken op een andere, verschillende, wijze dan bij Oosterse'.

Onze zendeling besluit met de woorden: 'Ik geloof dat er werkelijk invloed van Christus is geweest, dat er mensen zijn die werkelijk naar Hem vragen. Dat meen ik zelfs zeker te weten. De Gemeente is er dus, zij het in het verborgene. Moge God ook deze gemeente hier gebruiken als een teken van Zijn Rijk. Naar Gods belofte is zij het al. In alle stilte, maar zo worden de tekenen van Zijn Rijk in deze wereld misschien opgericht'.

De guru-evangelisten.

Ds. Messie merkt op dat er te veel van hen wordt gevraagd. 'De meesten hebben een te geringe opleiding genoten. Naast hun taak als onderwijzer blijft geen tijd over voor huisbezoek en zielszorg. Bovendien moeten zij elke week preken, handenarbeid en tuinarbeid verrichten met de schoolkinderen en in staat zijn leiding te geven bij herstel en bouw van school en kerk'. Onze zendeling heeft getracht, o.a. door bijbelbesprekingen met de guru's, het peil van de prediking iets omhoog te brengen'. Het schijnt dat hier en daar enige verbetering valt te constateren: de preken zijn wat korter geworden, de taal minder gezwollen, terwijl men probeert zich meer in te denken in het begrips- en voorstellingsvermogen van de gemeente, o.a. door het gebruik van voorbeelden ontleend aan het dagelijks leven'. Door middel van kadercursus en een ressortsblaadje wil hij guru's en evangelisten tot mensen maken die meer over de Bijbel nadenken.

Van de guru-evangelisten in het Ressort van Ds. Marcus verdient de Ambonese noodguru Tanamal een eervolle vermelding. Hij werkt te Fuog, een eenzame en moeilijke post, en heeft acht pleegkinderen, die hij van zijn kleine inkomen onderhoudt. Ook heeft hij kans gezien om geheel alleen twee grote rijstvelden aan te leggen. Aldus br. Westerbaan in zijn verslag van een tournée die hij ter assistentie van Ds. Marcus in de Kerstvacantie in het binnenland maakte.

R.S.B.-functie.

Ds. Messie acht de dienst van zendingspredikant in Nieuw-Guinea principieel in strijd met de functie van de R.S.B. en heeft dan ook gemeend voor genoemde functie te moeten bedanken, zeker niet met algemene instemming van het zendingsbestuur. Deze functie betekent toch wel een essentieel onderdeel van het zendingswerk en een gouvernements-ambtenaar zou niet goed rekening kunnen houden met de kerkelijke belangen.

Nader dient te worden gezien of deze taak in beide ressorts wederom geheel op de schouders van Ds. Marcus kan worden gelegd. Zelf spreekt Ds. Marcus de verwachting uit dat dit werk op den duur in handen van een onderwijzer kan komen.

Aan het einde van zijn verslag brengt Ds. Messie de belangrijkste gebeurtenissen op kerkelijk gebied ter sprake, n.l. de proto-synode te Seroei en de samenstelling van het ontwerp kerkorde. Onze beide zendelingen hebben hieraan deelgenomen en medegewerkt. De leidinggevende Papuse pendita's der wordende Evangelische Christelijke kerk hebben zich daarbij uitgesproken voor zelfstandigwording van de kerk in Nieuw-Guinea.

De E.C.K. is gegrondvest op Efeze 2 : 20. Het ontwerp kerkorde heeft een synodaal-presbyteriaal karakter. De volwassendoop heeft zijn plaats naar de kinderdoop. Voor ons blijft de belijdenis een principieel moeilijk punt; de bevolking hecht hieraan veel waarde, zodat wij dit hebben te aanvaarden. Wij zijn er van overtuigd dat onze zendelingen, bij alle oecumenische gezindheid, de Doperse gedachten over broederschap. Doop en persoonlijk belijden zoveel mogelijk tot hun recht doen komen. Met het oog hierop leggen zij grote nadruk op de persoonlijke benadering van de mens en op goede voorbereiding tot Doop en Belijdenis.

Het ontwerp kerkorde werd dadelijk ingevoerd, zodat de leiding van het Ressort thans toevertrouwd is aan de Ressort-synode. Er is een Dagelijks Bestuur, dat reeds enige malen heeft vergaderd en het blijkt dat het Ressort uitstekend op zich zelf kan staan. Ds. Messie meent dat, wanneer de kerkorde eenmaal ook tot de 'basis van de kerk' zal zijn doorgedrongen, men veel dichter zal zijn bij een aantal levende 'gemeenten' in het Ressort. Het gaat er nu om, de gedachten die ten grondslag liggen aan het ontwerp kerkorde ingang te doen vinden in de gemeenten. Hij verwacht speciaal van de zijde der oudere Ambonese guru's nog wel moeilijkheden. Zij doen echter hun uiterste best zich 'om te schakelen'.

Voor de 'E.C.K.' kunnen in het Ressort de geschikte mensen nog niet worden gerecruteerd vanuit de Papuse voorgangers. In het moderamen heeft dan ook maar één Papuse voorganger zitting, alle anderen zijn Ambonezen. Zij geven de toon aan. Onze zending tracht hen het cultureel superioriteitsbesef tegenover de Papua te doen afleggen.

Pijnlijk wordt ook de geest van de 'jeugdbeweging' gemist.

Tenslotte wijst Ds. Messie op de arbeid onder vrouwen en meisjes, waarmede mevr. Messie met hulp van een Njora in Inanwatan is begonnen en welke arbeid ook tot andere kampings werd uitgebreid. Naast onderhoud van huis en kleren en het bijbrengen van hygiëne, worden bijbelbesprekingen gehouden. Tot zover het verslag van Ds. Messie.

Hierbij kan nog worden opgemerkt dat men op de Vergadering van de Contactgroep van de Nederlandse Zendingarbeiders, gehouden in september 1954 te Seroei, van mening was, dat naast het clubwerk waarmede meisjes en getrouwde vrouwen bereikt worden, er ook op de scholen beter medisch toezicht zou moeten zijn.

Mevr. Marcus is reeds in die richting werkzaam door polikliniek te houden op de scholen en het onderwijzend personeel voor te lichten.

Het Hoofd van de D.V.G. verleent hierbij enige hulp.

Doordat de ouders hun kinderen dikwijls verwaarlozen, komt veel ondervoeding voor. Van essentieel belang ziet de Commissie voor het medisch werk van genoemde Contactgroep het aankweken van verantwoordelijkheidsgevoel bij de ouders. Als noodoplossing denkt zij aan invoering van schoolvoeding.

De Commissie voor het Onderwijs constateert dat het zwakste punt bij de Zendingsscholen, zowel bij het dorpsonderwijs als daarboven, de personeelsbezetting is. Wat het eerste betreft, geldt dit helaas óók voor ons zendingsveld.

De J.V.V.S. te Teminabuan.

Wat de personeelsbezetting van deze school betreft zijn de moeilijkheden in de loop van het verslagjaar en in het begin van 1955 overwonnen, zodat wij hier thans een volledig stel leerkrachten hebben. In mei 1954 keerde de heer Tj.Kobus voor goed naar Nederland terug. Wij vonden het Directorium van de Raad voor de Zending der N.H.K. te Oegstgeest bereid om tijdelijk de heer D.van Beek beschikbaar te stellen ter vervanging van br.Kobus als Hoofd van de J.V.V.S. In de loop van het verslagjaar volgde de heer A.B.Westerbaan de Zendingscursus te Oegstgeest en na zijn benoeming tot onderwijzer aan de J.V.V.S. vertrok hij op 31 juli naar de plaats zijner bestemming. Ongeveer tezelfder tijd verklaarde de heer T.van der Horst zich bereid om als toekomstig Hoofd van de J.V.V.S. te worden uitgezonden. In september meldde zich de derde leerkracht voor de school, de heer L.Brouwer. Ook zij gingen zich in oktober te Oegstgeest voorbereiden op hun taak. (Hun benoeming volgde in 1955. De heer en mevr. Van der Horst moesten twee kinderen achterlaten in Holland en reisden op 23 februari 1955 met vier kinderen naar Nieuw-Guinea, op 13 april gevolgd door br.Luitzen Brouwer).

Voor de meeste jongens die de V.V.S. bezoeken, vormt het onderwijs de voorbereiding tot verdere studie. In het verslagjaar werd een eindexamen afgenomen en het Hoofd der school, de heer D.van Beek vertelt ons waarheen de geslaagden vertrokken. Elf hunner zijn naar de O.V.V.O. te Fak-Fak gegaan; de drie beste leerlingen vertrokken naar de P.M.S.; een ander drietal ging naar de Vakschool van de N.N.G.P.M. te Sorong en één naar het ziekenhuis van deze Maatschappij; vier leerlingen gingen naar de mantrie-opleiding in Manokwari, één naar Sorong-Doom en twee naar de opleiding in Hollandia; twee kregen een plaats op de Landbouwmantrie opleiding; één voor de landbouw en één voor de bosbouw; en ook werd een leerling geplaatst op de Bestuurschool, eveneens te Hollandia, terwijl drie leerlingen naar de Lagere Technische School te Hollandia gingen.

Tenslotte valt te vermelden dat het Bestuur besloten heeft Ds. Messie op zijn verzoek over te plaatsen van Inanwatan naar Steenkool/Tambuni, alwaar de aanwezigheid van een Zendeling-predikant zeer urgent bleek te zijn, mede met het oog op de grote trek van arbeidskrachten uit het Inanwatanse naar genoemd oliecentrum. (Ds. en mevr. Messie zijn in maart 1955 naar hun nieuwe standplaats vertrokken.)

Eveneens besloot het Bestuur Ds. en mevr. Marcus in mei 1955 met verlof naar Nederland te laten komen.

De Bijdragen Buitenland (exclusief bijdrage in het te kort 1953) tonen een gunstige ontwikkeling en bereikten inclusief de bijdrage van het Orphaned Mission Fund een totaal van f 18.543,28.

Naar Java werden diverse goederen gezonden, boeken en producten van de activiteit van vele zusterkringen.

Ook naar Nieuw-Guinea gingen dergelijke zendingen, o.m. gereedschappen voor de vervolgschool (gift van Groningen) en een nieuwe as en schroef voor onze motorboot.

Vriendschappelijk overleg met Oegstgeest leidde er toe dat de aankoop van het zendelingenhuis te Inanwatan ongedaan werd gemaakt, zodat het daarvoor gereserveerde geld ten dele kon worden aangewend voor het door Ds. Marcus te Teminabuan gebouwde huis.

Volgens de verantwoording van Ds. Messie heeft het saldo per eind 1954 van de hem getransfereerde doch niet door hem uitgegeven terreinkosten ad ca. f 3.500,- aan Ds. Marcus overgedragen. Van Ds. Marcus werd echter i.v.m. zijn tournee's en vervroegd verlof geen specificatie ontvangen. In ons overzicht is het totaal der overgemaakte gelden als besteed aangenomen zodat een eventueel overschot op Nieuw-Guinea per 31 december 1954 in ons jaarverslag 1955 verwerkt zal worden.

Van de subsidie van de Van Deventer Maasstichting werden diverse aanschaffingen voor Nieuw-Guinea voor schoolbehoeften, spel en muziek, tot een totaalbedrag van f 1.295,78 bekostigd.

Rijksmuseum voor Volkenkunde

Uit het JAARVERSLAG 1955.

Verslag van de Directeur

over het jaar 1955

In het bijzonder mogen hier worden genoemd de schenkingen van het Gouvernement van Nieuw-Guinea, de interessante en uitstekend gedocumenteerde collectie welke ons door Ds. en mevr. Mevr. Marcus-van den Nieuwenhuizen werd geschonken, een collectie van III etnografica van het Ajamaru-gebied, Vogelkop.

1 9 5 5 AD.

Het 1e kwartaal van 1955 moesten wij gebruiken voor de voorbereidingen van het ons toegezegde verlof. Dat werd ons gemakkelijk gemaakt, doordat ik tijdelijk uitgeschakeld werd: ik kreeg een nat exceem aan beide voeten; ik kon dus niet op tournee.

Wij waren gedwongen bij de familie Parera te blijven. Daar één van zijn vele dochters óók ziek was, had Mieneke tijd om polikliniek te houden voor de zieken in de buurt en voor de beide bedlegerigen. Bij mij viel dat wat mee: ik kon mijn schrijfmachine gebruiken.

Ik kon op deze wijze de verslagen over 1954 voltooiën en achterstallige correspondentie afwerken. Ook moesten er voor een kwartaal salarisstaten gemaakt worden.

Op 15 januari werd er in Jitmau een synodale vergadering gehouden, óók al met het oog op de toenemende activiteiten van de Pastoor. Hij had laten weten, goed gebruik te willen maken van mijn afwezigheid.

Onderwerpen waren nog eens het ontwerp Kerkorde, en hoe zij daarmee om moesten gaan. Men koos een Moderamen, dat tijdens mijn verlof mij zou vertegenwoordigen in alle aangelegenheden, het kerkelijk werk betreffende. N.B.pg.267

Ik heb dus aan de DVtE geschreven, dat het niet verstandig is een schip bij stormweer zonder kapitein te laten varen, door hem langer dan strikt nodig is, aan wal te houden. Van ónze kant was er geen noodzaak om langer dan 5 maanden in Nederland te zijn. Wij zouden ons medisch laten keuren bij de eerste de beste gelegenheid.

Mij werd verzocht een handleiding voor de catechisatie te schrijven, waarbij 'basis-begrippen' en een aangepaste ethiek voorop moesten staan. Ik had er al enige tijd aan besteed, omdat er geen bruikbare Catechismus verkrijgbaar was. (Alleen een uit het Nederlands vertaalde 'Heidelberger')

Ten slotte moesten wij echter naar de kust. Ik werd gedragen op een geïmproviseerde draagbaar, maar kon er in Sauf nog éven af, om een Danshuis te fotograferen, wat mij een reprimande van Mieneke opleverde.

Zo'n gelegenheid krijg ik misschien nooit weer, was mijn argument. En die heb ik inderdaad ook nooit meer gehad! De snelle afbouw van de oude zeden (ónzedelijk in de ogen van Puriteinen) en gebruiken, deed deze instellingen uit het zicht verdwijnen. Ze zijn op verborgen plaatsen nog wel gebouwd en gebruikt als contactpunt voor jongeren van allerlei kunne.

Inmiddels lag er thuis een opdracht van het Algemeen Schoolbeheer, om vóór ultimo februari 10 meisjes te leveren aan Sorong, ten behoeve van een nieuw te bouwen MVVS! Bij die gelegenheid kunnen allerlei noodzakelijke voorbereidingen geregeld worden: o.a. keuringen, passen, pasfoto's.

Van te voren zal ik nog 'even' de scholen in, en om Inanwatan inspecteren. Ik moet véél door de vingers zien, want mijn Collega heeft deze taak, hem opgedragen door de DVtE, niet uitgevoerd. Het zal mij héél wat tijd kosten om alles weer in orde te krijgen.

Dat plan moeten wij laten varen: de Motorboot is niet meer betrouwbaar. Gelukkig wordt Mieneke met een boot van de NNGPM opgehaald; zij neemt de meisjes mee. Ik kom er met een Prauw achteraan, vaar naar Klamono, en moet lopen naar Sorong. De weg is erg slecht. Als ik van een post onderweg Mieneke moet melden, dat mijn voeten pijn doen, want de nieuwe huid is nog niet hard genoeg, stuurt de NNGPM op haar verzoek een Jeep om mij af te halen uit KM '30'.

De keuring gaf een bevredigende uitkomst: Hart en longen waren O.K. en het Haemoglobine gehalte voor Mieneke en mij resp. 88 en 94, ondanks de frequente malaria infecties. Maar Mieneke voelde zich toch niet goed en werd geel in haar gezicht. De arts in Doorn constateerde hepatitis en hield haar in zijn eigen huis tot zij genezen zou zijn!

Ik flitste in die dagen heen en weer, van kantoor naar kantoor en boekte alvast een passage voor 25/5 óf 1/6 en vertrok -na zo veel mogelijk te hebben afgedaan- de 17e maart weer naar Klamono. Een jeep bracht mij naar Mariat, de resterende 36 km kon ik lopende afleggen.

Als ik in Teminabuan terug ben, heb ik nog ongeveer 6 weken de tijd om alle andere besognes af te werken. Gelukkig komt Mieneke eerder terug dan verwacht, eind maart. Inmiddels is mijn kantoor 'slaapkamer' geworden voor het HPB. Zijn Dienstwoning is wel is waar gereed, maar die van zijn Hoofdklerk en diens gezin nog niet! Hij blijft nu voorlopig in ons huis wonen, tezamen met de heer Westerbaan.

Mieneke is voor ons drieën 'gezelschapsdame', want zij moet het nog kalm aan doen, heeft bovendien rugpijn.

Zelf vind ik toch nog tijd om op tournee te gaan naar Inanwatan.

Daar de verslagen van de gesprekken met mijn Coll. en de Guru's verbrand zijn, weet ik niet meer wat de resultaten zijn geweest.

Bij mijn thuiskomst vind ik een 'Uitnodiging' van de DVtE, om op de conferentie in Elspeet, d.w.z. op de jaarvergadering, een lezing te houden over ons werk in Nieuw-Guinea. Dat kan er dan óók nog wel bij.

Mieneke's reactie: 'Dan zal ik tussen 6 mei en 3 juni mijn Garderobe moeten aanvullen, want jij wilt natuurlijk dat ik er netjes uit zie!'

Eind mei kunnen wij met de Patrouilleboot van de Residentie naar Sorong varen. De jongens van de JVVS brengen onze bagage aan boord. Vele onderwijzers en Ambtenaren doen ons uitgeleide.

Ook in Konda komt nog een passagier aan boord en wij worden daar eveneens door de Guru's uitgewuifd.

Wij bereiken dan ook op tijd Biak.

Ik had Passage geboekt (retour Schiphol) en vooruit betaald. Wij wachten het wel af, hoeveel wij van de DVtE terug krijgen.

Zendingsconferentie 1955

Bijna 5 jaar geleden nam de DVtE de verantwoording op zich voor het zendingswerk in het Ressorst Inanwatan, een deel van de Residentie West-Nieuw-Guinea. Dat was toen een klein en afgelegen gebied, waar niemand echt interesse voor had, omdat het in ontwikkeling achter bleef en er noch petroleum, noch voldoende bosproducten uitgevoerd werden, om belangstelling te wekken.

Er waren toen 12 gemeenten en ± 30 evangelisatieposten. Het werk is er moeilijk door de grote uitgestrektheid en de geringe bevolkingsdichtheid. Het zendingsveld is half zo groot als Nederland, maar er wonen slechts 30.000 mensen. En dat is nog gunstig vergeleken bij vele andere delen van Nieuw-Guinea. Toch moeten er grote afstanden afgelegd worden, hetgeen, aan de kust, dank zij de motorboot, geen moeilijkheden geeft, indien er niet al te veel golfslag staat.

Het dichtstbevolkte gebied ligt echter in de heuvels en bergen om de Ajamaroe-meren en daar is alleen vervoer per 'benenwagen' mogelijk. Een goede indruk van deze moeilijkheden kunt u krijgen als u het laatste boek van oud-gouverneur Van Eechoud: 'Woudloper Gods' leest. Dat gaat weliswaar over de missie, maar de technische moeilijkheden zijn toch gelijk.

30.000 zielen; is het wel de moeite en de kosten waard? Er zijn mensen, ook lidmaten van een gemeente, welke niet kunnen begrijpen dat men zich daarvoor inspant.

Voor ons echter zijn het mensen die om hulp vragen, die ingeleid willen worden in onze cultuur, onze civilisatie en ook in ons geloof, die deel willen hebben aan de geestelijke en materiële goederen dezer aarde.

Deze behoeften zijn niet door ons gewekt. Vliegtuig, injectiespuit en de levensstandaard van ambtenaren en militairen, later ook de prediking, hebben die behoeften geschapen vóór wij er kwamen. Hun wereldbeeld, hun sociale organisatie, hun gehele cultuur was reeds aangevretten door de nieuwe tijd.

Wij hebben ons hierbij aangepast en gebruik gemaakt van de omstandigheden. Wij waren er ons weldra van bewust dat het ondoenlijk zou zijn om een christelijke gemeenschap te prediken en tegelijkertijd rassenscheiding toe te passen, zoals vroeger gebruikelijk was. Eveneens leek het ons ondoenlijk een gemeenschap te helpen bouwen van christenen welke van zondagochtend 12 uur tot de volgende zondagochtend 9.30 leefde naar een heidense adat. Daarom hebben wij consequent de poging tot vernieuwing, uitgaande van jonge mannen die al iets meer van de wereld hadden gezien, gesteund en geleid, tot eindelijk de oude regelingen en ongeschreven wetten afgeschaft zijn en er ruimte is gekomen voor vernieuwing.

Door dit openbreken van een oude samenleving en het pogen deze te vernieuwen tot een christelijke gemeenschap, werd onze taak veel uitgebreider dan wij hadden gedacht. Wij kregen met vraagstukken betreffende de hygiëne en volksvoeding en huisvesting te maken, met landbouw, want een betere hygiëne betekent ook bevolkingstoename; met onderwijs, opvoeding, huwelijkswetgeving, kortom alles wat hier aan de departementen van sociale zaken, volkshuisvesting en onderwijs is toevertrouwd.

Wij doen er echter goed aan ons te realiseren dat dán alleen resultaat kan worden verwacht als christelijk geloof de plaats inneemt van voorouderverering en magie. Lukt dit niet, dan ontstaat een syncretisme met een ongefundeerde civilisatie en daarmee een rijke voedingsbodem voor allerlei secten en stromingen, communisme inbegrepen. Juist daarom is bij dit werk de pastorale zorg voor de voorgangers van uitzonderlijk belang, daar deze vrijwel zonder uitzondering uit gemeenten afkomstig zijn waar syncretisme onder de wijde mantel van de volkskerk welig tiert en de oude adat nog in ere is. Dit vereist een frequent bezoek aan deze voorgangers, waarbij zo min mogelijk becritiseerd, maar zo veel mogelijk resten van heidendom in hun omgeving en in hun eigen denken ontmaskerd moeten worden.

De gehele activiteit is onder te brengen in 3 categorieën: evangelisatie, culturele en materiële opheffing. Geen van deze drie facetten mag ontbreken. Doel is namelijk een zelfstandige gemeenschap op te bouwen, christengemeenten welke de geestelijke en materiële verantwoording voor hun gemeenschap zelf dragen. Die hetgeen zij hebben ontvangen 'om niet' -het Evangelie- ook verder geven om niet, d.w.z. die zich hun taak als apostolische gemeenschap bewust zijn, die zichzelf begrijpen als lichaam van Christus, maar ook als Gideons bende, als getuigende gemeente in een wereld van heidendom.

Daarom is een kader nodig van goed onderwezen jongeren, die de gemeente kunnen dienen. Daarvoor hebben wij de beschikking over 82 scholen, waaronder een kostschool voor bijzonder begaafde jongens en weldra ook een kostschool voor meisjes.

De overheid drukt haar waardering voor dit culturele werk uit door subsidie te verlenen en van het kwart miljoen, dat wij elk jaar nodig hebben, dragen de broeders hier en in Nieuw-Guinea slechts een klein gedeelte. U heeft het goed gelezen; ook de broeders in Nieuw-Guinea dragen een deel van de lasten. Zij hebben besloten die lasten, voor zover niet door subsidie gedekt, zo spoedig mogelijk geheel zelf te dragen. Reeds nu werkt iedere catechisant en elk nieuw lidmaat in het zweet zijns aanschijns om met elkaar geld voor de evangelisatie bijeen te brengen. Lidmaten, welke een vast salaris hebben, offeren voor dat doel evenveel per maand als zij aan belasting betalen, afgezien nog van de gewone collecte.

Bedragen variërend van f 60,-- tot f 600,-- per jaar worden blijmoedig geofferd. Er is mij ook een gift van f 1.000,-- (dit is geen drukfout, er staat éénduizend) bekend, toen er weer eens eb in de kas was en de evangelisten al een tijdje geen salaris hadden ontvangen.

Die muiten trouwens niet. Zij weten van te voren dat zij minder verdienen dan een koelie, dat zij er niet op mogen rekenen dat zij hun salaris op tijd krijgen, dat zij eventueel geen hulp van de heidenen krijgen en die ook niet mogen eisen of verwachten. En toch zijn er altijd nog genoeg aanmeldingen geweest.

Deze mensen, dienaars van de gemeenten daar in Nieuw-Guinea, in vergadering bijeen, hebben mij 6 maanden verlof gegeven om naar de gemeenten in Nederland te gaan en daar om hulp te vragen. Let wel: de facto is de kerk in het res-sort zelfstandig, al zal het tot 1956 duren vóór de zelfstandigheid de jure door de zendende kerken wordt erkend.

Maar in deze overgangperiode laten wij hen al zo veel mogelijk alle verantwoordelijkheid zelf dragen.

Zij vragen úw hulp, niet de hulp van de één of ander die zich daartoe geroepen voelt, maar úw hulp, lezer. Er is hulp nodig, opdat zij over enige jaren (streefdatum is 1-1-1960) geen materiële hulp meer nodig hebben.

Húlp in de vorm van uitrusting voor de evangelisten en hun gezinnen, húlp in de vorm van leermiddelen, en tenslotte húlp in de vorm van beter opgeleide krachten.

U begrijpt dat het werk voor mijn vrouw en mij te veel is. Wij hebben Europese onderwijzers en onderwijzeressen nodig voor de opvoeding van de 'elite'. Wij hebben een onderwijskundige nodig die het toezicht op de scholen overneemt van mij. En misschien zullen wij over enige tijd ook een landbouwdeskundige nodig hebben als wij er in slagen om een landbouwschool 'los te peuteren' voor onze steeds groeiende agrarische bevolking.

En de mogelijkheden om deze hulp te geven?

Zouden er geen kringen (jongerenkring - broederkring - vrouwenverenigingen) te vinden zijn die een evangelistengezin willen adopteren? Die speciaal het gezin dat zij adopteren (gemiddeld inkomen f 30,-- per maand!) vooruithelpen met allerlei dingen die zij nodig hebben, b.v. dekens en truien, eetgerei etc. Zou onze broederschap zozeer op eigen behoeften en belangen ingesteld zijn dat er géén onderwijzer meer gevonden kan worden, die het beheer over de scholen wil voeren en géén onderwijzeres die hoofd wil worden van de meisjescostschool?

Ik wil u herinneren aan de droom die Paulus te Troas (Hdl. 16 : 9 v.v.) had. In zijn droom ziet hij een man die hem wenkt vanaf het vasteland van Europa: 'Kom over en help ons'. Zo roept nu ook onze papuse medemens: 'Kom over en help ons'. Help ons, geef ons een hand zodat we leren lopen, zoals ook een kind eerst leert lopen aan de hand van ouderen, opdat het later alleen verder gaan kan. Zij willen opgenomen worden in de grote gemeenschap, onze gemeenschap in Christus, de Heer der Kerk.

R.E.H.Marcus.

Uit een brief van een zestal guru-evangelisten gericht aan het DVtE-Bestuur én aan de Doopsgezinde gemeenten in Nederland.

Djitmau, 10 mei 1955

(Na eerst een verzoek te hebben gedaan Ds. en Mevr. Marcus toch vooral niet te lang in Holland te houden, volgt hier de letterlijke vertaling van deze brief in echt Papuse stijl).

'Wij werkers zien de kracht van Ds. en Mevr. Marcus voor de kampongmensen, zowel op tournee als in de kampongs die bezocht werden door hen, bijzonder mooi. Mevr. Marcus bleef voortdurend haar taak uitoefenen om ieder te helpen die kwam, om de ziekte vast te stellen en (ieder) van medicijnen te voorzien.

Dit trekt de aandacht van de kampongmensen uit de omgeving en meer nog uit het gebergte, van de heidenen, zodat zij gelukkig zijn, en beslist het Christelijk geloof willen aannemen.

Natuurlijk voelt u zich in dit geval ook tevreden net als wij, dat Christus' Evangelie reeds verbreid wordt in het gebergte hier en zich nog meer zal uitbreiden. In dit geval is het natuurlijk erg nodig dat de werkers vragen om onderwijzers en Evangelisten voor hen, opdat zij kunnen werken onder de nu nog heidense bevolking. In verband hiermee vragen wij hulp van U, Heren, én van de Gemeenten in Nederland die vrijwillig Gods Werk hier willen steunen. Genoemde hulp kan God alleen vergelden, maar wij vergeten niet dank te zeggen, omdat wij ook geholpen werden.

Wij krijgen geen gelegenheid om alles te schrijven en uiteen te zetten, omdat dit zoveel papier vergt en veel tijd verloren doet gaan, terwijl de tijd om voort te werken onder de heidenen en in de gemeenten die er reeds zijn, voor ons al aangebroken is, maar wij zijn ook vermoeid; daarom hopen wij op hulp van God, opdat zo mogelijk de Heer Marcus de gelegenheid krijgt om de zaken die zich hier voordoen in het Ressorst uiteen te zetten ten overstaan van U, Heren, opdat alles geweten worde in lengte en breedte, zowel het goede als het kwade; opdat alles wat zich hier voordoet door U en door de Gemeenten in Nederland geweten worde betreffende ons werk hier.

Moge de Heer Zijn Geest uitstorten om Uw verstand en inzicht te vermeerderen, om Zijn Werken hier en ginds te doen regelen'.

Wij werkers zeggen: 'Vrede des Gebeds moge vergezeld gaan van alle groeten aan U Heren allemaal'.

Werk-lichaam Classis comité (= Moderamen van de Classicale synode).

Waarnemend Ressorsts Comité Teminabuan.

w.g. Th. Parera
F. Kmurawak
Z. Tipawael
P.W. Tanamal
L. Izaak
D. Rumbiak

Tijdens ons verlof hebben wij geen verslagen gemaakt. Daarvoor ontbrak de tijd en de gelegenheid.

Direct na aankomst in Amersfoort, werd Mieneke door haar Vader onderzocht. Zij bleek een Hernia te hebben. De behandeling werd met een Orthopaed besproken.

Wij kregen nog wèl toestemming om de Jaarlijkse Zending-Conferentie bij te wonen. Onmiddellijk daarna werd Mieneke nog eens door de Orthopaed zelf onderzocht; hij besliste: twee maanden liggen op een plank, waarover een deken werd gelegd. Zij mocht niet opstaan, zitten of zich omdraaien. Ik zou haar verplegen, en de Wijkverpleegster zou haar wassen en verzorgen. Daar haar vader reeds ernstig ziek was, en slecht sliep, lag ik achter haar hoofd op een divan; een touwtje verbond háár bed met mijn grote teen. Zó was zij in staat, zónder stemverheffing mij te wekken, wanneer zij iets nodig had, dan wel iets kwijt wilde.

Op leesafstand hing ik een glasplaat boven haar hoofd, zodat zij lezen kon, en zelf de bladzijden kon omslaan; de wijkverpleegster won er een prijsje mee!

De volgende drie maanden hadden wij een beperkte vrijheid. Mieneke kreeg een gipskorset, in de zomer geen genoegen. Dragelijk werd het, toen ik met een fietspomp talk in de ruimte tussen korset en haar huid kon blazen.

Daardoor waren wij in staat om bezoeken te maken bij familieleden en vrienden. Doordat mijn moeder ook kon komen, waren met de ouders de contacten frequenter dan in voorgaande jaren. Tezamen met Mieneke's vader kochten wij een auto, zodat onze actieradius groter werd, zonder extra vermoeienis voor vader en dochter. Ook konden wij nu inkoop doen, vakliteratuur voorop.

Een vriendelijke oude dame, door Mieneke's moeder uitgenodigd, zag onze Dia's, en de problemen welke wij hadden bij de bouw van woningen voor de onderwijzers en internaten voor de leerlingen. Zij was verbaasd, dat er geen gezaagd hout geleverd kon worden, en evenmin gereedschap voor timmerlieden. Zij gaf ons een briefje mee voor een groothandel, waarin zij een 'aanmerkelijk belang' had. De Firma leverde ons, tegen inkoopsprijzen: Dissels, bijlen en allerlei Timmergereedschappen in Tienvoud.

Dát stelde ons in staat, om het vereiste meubilair voor de MVVS zèlf aan te maken. Dat was belangrijk, want het Centrale Landsmagazijn in Hollandia was overbelast met aanvragen, en de school moest per 1.8.'56 beginnen! Er was reeds een Schoolhoofd benoemd, en wij konden met deze toekomstige medewerkster al kennis maken.

Een soortgelijk geluk viel ons ten deel, toen ik in Friesland een Collega ontmoette; zij had een aanzienlijk belang in een Uitgeverij. Daardoor was het mogelijk schoolboeken te kopen tegen kostprijs. Een neef van mijn moeder, welke de 'van Deventer-Maas stichting' administreerde, voorzag ons van geld om de rekening te betalen.

Wij konden ook kennis maken met de Collega, welke later het laagland tussen de Seremuk en de Kamundan het werk van Coll. M. zou voortzetten. Zijn komst beleefden wij pas in 1958. Toen was de toestand al veranderd, en hij werd in Teminabuan geplaatst.

Bij één van de verplichte spreekbeurten, logeerden wij bij een lid van het bestuur van de DVtE. Tijdens een maaltijd vroeg hij mij, of ik inderdaad een kerkdienst had geleid, slechts bekleed met een Schaamlap (Tjawat). Hij had dit vernomen van een Collega, mij sedert 1948 bekend. Eén van diens leerlingen, door de Algemeen schoolbeheerder aan ons ressort toegewezen, had hem dit bericht. Hij vond het kennelijk geloofwáárdig genoeg, om het verder te vertellen. Die jonge man was héél boos op mij!

Hij had mij namelijk verzocht voor hem een Toga te bestellen (kosten exclusief transport en invoerrechten) ± f 450,--; hij dacht alles in 5 jaar af te betalen. Hij meende die Toga nodig te hebben, om zo een betere indruk te maken in zijn gemeente. Inderdaad werden er op de Protosynode dergelijke geluiden gehoord; een meerderheid voelde er niet voor.

Ik had hem toen gezegd, dat het niet 'zijn' Gemeente was, maar God's gemeente, welke hij mocht 'dienen'. Ter verduidelijking voegde ik er aan toe, dat het niet aankomt op de kleding, maar op het verstaan van 'God's Woord'. Die verstaanbaarheid hing af van zijn kennis en begrip van de tekst, én of hij dit in zijn eigen omgang met zijn medemensen zichtbaar maakte.

Mocht hij dit niet begrijpen, dan zou ik mij genoodzaakt zien om -bekleed met een Tjawat- een kerkdienst te leiden. Hij kon dan ervaren, dat mijn verwoording van de tekst, niet anders zou zijn, dan dat men van mij gewend was!

Diezelfde avond hield ik een lezing met Dia's.

Ik werd ingeleid door mijn Collega, een typische vertegenwoordiger van de 'Moderne' theologie der 19e eeuw. Nog vóór ik begonnen was, vroeg hij mij 'en wat denkt ú van een kopje thee halverwege Uw lezing. Wij zijn dat zo gewend.

Mijn gastheer, zelf kerkeraadslid, had mij al gewaarschuwd, dat deze Collega het totaal niet eens zou zijn met mijn opvatting van de taak der Gemeente, in de wereld van nú! Dat hij echter direct ná de begroeting, met zo'n onbenullige vraag zou komen, daar was ik niet op voorbereid. Ik ontplofte en zei: 'Ik ben niet gewend te denken, ik spreek!' Voor de rest van de avond hield hij zijn mond. Ook bij de discussie -ná de theepause- hield hij zich beleefd afzijdig.

Toen wij later in de avond -bij een goed glas wijnnakaartten, complimenteerde onze gastheer ons: hij was er niet zo gerust op dat deze avond slagen zou, gezien en gehoord de 'principes' van deze plaatselijke Collega.

Ook viel mij de eer te beurt, uitgenodigd te worden bij een vergadering van het bestuur van de DVtE. Die vergadering werd voor mij pas interessant, toen men de Coöperatie ter sprake bracht. Mijn betoog, dat er in ons hele werkgebied (ruim 3.000 km² groot) géén sedentaire detailhandel was, zagen ook de Bestuursleden als een ongewenste toestand. Ik legde uit dat alle inwoners afhankelijk zijn van rondreizende kooplieden, welke misbruik maakten van hun monopolie positie. Zij leverden tegen woekerprijzen, b.v. naaigaren per meter voor één dubbeltje! Maar in hun ogen lag hier een taak voor de Overheid.

Het bestuur was echter verontrust, want ongeveer 50 jaar geleden had 'n Collega in Noord Sumatra iets dergelijks gedaan, en andere organisaties hadden er schànde over gesproken; men wilde dit niet nóg eens riskeren. Dat reeds in januari 1954 het B.B. de Coöperatie had overgenomen, was hen niet bekend! Daarmee bevestigden zij dat mijn verslagen niét, of slècht werden gelezen.

Eén van de Bestuursleden met 'Indische' ervaring informeerde, of wij nog problemen hadden, waarmee men ons kon helpen. Ik beaamde dit, en mocht berichten wat ons 'hoofdbrekens' bezorgde.

In het bergland van de Vogelkop, voor zover het tot ons werkterrein behoorde, mocht een man géén gemeenschap hebben met zijn echtgenote, wanneer zij 'in blijde verwachting' was. Men vreesde dat er een meervoudige zwangerschap van zou komen. Dat werd als een grote schande beschouwd. Men was van mening, dat alleen varkens en honden méér dan 1 jong wierpen.

Tot het kind, waarvan de vrouw in verwachting was, gespeend zou zijn, mochten de echtelieden géén gemeenschap hebben. Wèl mocht de mannelijke partner zich ontspannen met gescheiden vrouwen of weduwen. Dat gebeurde in de Danshuizen.

Hij mocht óók, indien hij vermogend was, een tweede vrouw némen. Dat waren echter uitzonderingen.

Het goede van dit gebruik was, dat de echtgenote de tijd had te herstellen, en de zuigeling àlle nodige aandacht kon schenken. Óók het aantal kinderen per gezin was daardoor minder, dan bij 'ongeremd' geslachtsverkeer. Dat is bij de periodiek optredende misoogsten, een belangrijk pluspunt!

Per slot van rekening moesten de ervaren 'Indiëgangers' erkennen, dat dít probleem voor hen niet oplosbaar was. Daar waren wij óók al achter gekomen.

Dan was er nog het probleem van de gevolgen van 'onregelgd geslachtsverkeer' met andere woorden, de buitenechtelijk geboren kinderen. Die waren er óók, net als in het 'decadente' Europa. Zij werden in het bos gelegd, waar de wilde varkens en roofdieren zich over hen ontfermden. Dat gebeurde eveneens met twee- of drielingen. De vrouw kon immers ook door een boze geest, een 'Suangi' zwanger zijn geraakt. Zulke kinderen zouden dan een gevaar vormen voor de hele gemeenschap. Ook dat werd met behulp van varkens en roofdieren uit de wereld geholpen.

Minder humoristisch waren de individuele gesprekken met enkele bestuursleden van de DVtE.

Eén van hen berichtte mij, dat al éérder (vóór 1.10.'53) een Ambtenaar, namens een niet genoemde 'hogere', de eis werd gesteld, dat de DVtE mij naar Java zou overplaatsen. Indien men aan deze raad géén gevolg zou geven, zou Mieneke worden ontslagen door de 'Dienst Volksgezondheid'. De DVtE ging echter niet door de knieën, en Mieneke werd inderdaad per 1.10.'53 ontslagen!

Na het verscheuren van het contract, dat zij met het Ministerie van Overzeesche Rijksdelen gesloten had, in juli 1950! door een Ambtenaar van het Gouvernement van Nederlandsch Nieuw-Guinea, betekende dit opnieuw een onrechtma-

tige handeling, welke wij hadden te aanvaarden. Ons werd verboden het Ambtenaren Gerecht in te schakelen: om de 'goede' relatie met de Overheid niet in gevaar te brengen.

De schade voor Mieneke bedroeg een vol jaar bruto salaris, te weten de 'Kort Verband toelage', bestemd voor inkoop in een Pensioenregeling.

De DVtE moest voor de terugreis naar Nederland én de toekomstige reizen VV Ned. Nieuw Guinea opkomen.

Ik zelf 'spon er zijde' bij, want vanaf de datum van Mieneke's ontslag, had ik recht op een volledig tractement.

Zo lang zij werkte kreeg ik slechts 'verlofsalaris'. d.i. 90 % van mijn gecontracteerde salaris.

Een schadevergoeding kon men ook niet in overweging nemen wegens de tekorten op de begroting.

Een gepensioneerde Resident BB van vóór de Oorlog, broer van één der bestuursleden, instrueerde mij, dat Koloniale Ambtenaren door gewone burgers dienen te worden ontzien. Tenslotte waren 'burgers' nog steeds afhankelijk van een toelatingsprocedure, wanneer zij in een Koloniaal bestuursgebied wilden werken.

Ook in 'privé' gesprekken dienden zij zich te onthouden van critiek. hoe gerechtvaardigd die ook zou zijn.

N.B. Ik bevond mij in goed gezelschap, n.l. met E. Douwes Dekker, de Assistent Resident van Lebak.

Eind October hadden wij onze verplichtingen in de Doopsgezinde Gemeenten vervuld. Wij waren nú vrij om onze Familieleden en vrienden te bezoeken in binnen- en buitenland. In Amsterdam ontmoetten wij de Collega, welke samen met ons in Nieuw-Guinea zou werken. Men had hem echter in Java een Functie laten vervullen, die mij in éérste instantie was toegedacht. Uit het verhaal van zijn belevenissen maakten wij op, dat wij geboft hadden.

Wel is waar hadden wij het veel moeilijker voorzover 't de voorzieningen betrof. Wij hadden echter veel meer vrijheid van handelen en meer 'armslag'.

Een ander bezoek was dat bij Prof. Brongersma, wéken lang onze gast in Ajamaru, waar hij de Fauna bestudeerde.

Samen met Mieneke's ouders maakten wij een tocht per auto langs mijn Familieleden, voor zover zij langs de Rijn, in Zuid-Duitsland of in de Rhön woonden. Het was een 'gouden' herfst, en wij genoten volop. Intussen waren de 2 Orthopaedische corsetten klaar, welke Mieneke de komende 2 jaren zou moeten dragen.

Begin December vertrokken wij weer. De D.Z.R. gaf ons opdracht via Biak en Hollandia naar ons werkterrein terug te reizen, dat laatste om overleg te plegen met de Autoriteiten en het Algemeen Schoolbeheer. Onderweg in Biak waren wij de gasten van de Voorzitter van de Synode.

15/12 Overleg met de Inspectie Financiën. Wij hebben in al die jaren nooit een aanslag gekregen, misschien wel omdat van Mieneke door de DVG belasting werd ingehouden en de f 450,--, welke ik van u ontving, overeenkomt met het loon van een Indonesische Hoofdklerk.

's Middags naar de dienst 'Voorlichting'.

Materiaal wordt wel aangemaakt, maar alleen op verzoek van Diensthoofden, en zéker niet in serie. Wij hebben tijdens ons verlof beschikbaar materiaal gekocht, de schoolhoofden van de JVVS hebben er echter nooit gebruik van willen maken; zij waren het niet gewend!

Er is trouwens mooi materiaal voor scholen bij de UNESCO te krijgen; zoudt u hiernaar eens willen informeren? Het betreft materiaal voor scholen, poliklinieken en schooltuinen. Voor Malaria- en Framboesia bestrijding.

Men ' vertroostte ons met de mededeling ' dat wij over é nige jaren ook wel aan de beurt zullen zijn om een M.V.V.S. te krijgen.

Nu durft men niets te ondernemen, daar de Tweede Kamer de Begroting voor Nieuw-Guinea afgekraakt heeft. Ons' inziens zou een onderzoek van de Algemene Rekenkamer eveneens zeer nodig zijn! De slaapgelegenheid voor de meisjes, die de MULO bezoeken, is een Pakkist van 37 m3! Wel worden er tennisbanen aangelegd voor vele duizenden guldens en er zijn veel meer auto's dan werkelijk nodig zijn, ' benzine-zuipers ' zoals Jeeps, maar ook dure luxe wagens.

Ook met het Hoofd BOSWEZEN hadden wij een onderhoud. Ook daar voldoen onze jongens goed. Hij beloofde ons te voorzien van technische hulp en plantmateriaal voor de herbobossing in de vorm van Damar boompjes, welke aan geïnteresseerden kunnen worden uitgedeeld. Een goed verzorgde boom kan jaren achtereen voor een gezin een goede bijverdienste leveren. Indien wij dit aan kinderen kunnen uitdelen, blijft zo'n boom zo lang het kind leeft, z'n persoonlijk eigendom.

Ook door het Hoofd van de Meteorologische dienst werden wij vriendelijk ontvangen. Onder mijn supervisie werken een 20-tal van mijn medewerkers met de Regenmeters van de Meteorologische dienst. Dat is van belang, zowel voor het Luchtverkeer, als voor de Landbouw, waarvan de Bergbevolking het moet hebben. Het gaat dan ook om de mogelijkheid van nieuwe voedingsmiddelen, welke langer bewaard kunnen worden, met name Maïs, Bonen, Aardnoten en Yam (*Dioscorea Alata*). Op deze wijze kunnen wij de periodieke Misoogsten, wanneer men van bosproducten moet leven, overbruggen.

16/12 Passage geboekt bij de KPM op de eerstvolgende boot van Hollandia naar Biak. Daar hopen wij contact te kunnen opnemen met de Theologische school inzake Guru Rumbiak.

Het onderhoud met Ds. Kamma en de A.S.B. moet worden uitgesteld. 's Avonds bezoek bij Ds. Drost en de Heer T.B. Ridder (Meteo) resp. voorganger en ouderling van de Classis van de Nederlandsche Gemeente.

Bij aankomst in Serui blijkt, dat op heden bijna niemand het rondschrĳven van Dr.G.Locher heeft ontvangen. Het betrof de visie van 'Oegstgeest' m.b. tot de opzet van de kerkorde, nodig voor het zelfstandig functioneren van de 'Kerk in wording'.

Niet weinige Collegae delen in mijn ergernis hierover.

Eén andere Collega heeft zich tot Oegstgeest gewend, om gedaan te krijgen dat de Proto-Synode pas in 1955, en dan in Hollandia en in augustus, gehouden zou moeten worden. (Dr. Locher en ik met enkele anderen zouden dan niet in staat zijn om die vergadering bij te wonen).

Als réden werd opgegeven, dat dan het GOUVERNEMENT er 'beter' notitie van kan nemen. Géén van de Collegae heeft er oren naar.

Dat zou tot resultaat hebben dat de slecht, of ónvolgende opgeleide, vóór en tijdens de oorlog benoemde predikanten het voor het zeggen zouden hebben. Hun doel is zo veel mogelijk de oude toestand te herstellen en bovendien de 'scheiding der Sacramenten' verplicht in te voeren, èn het onderscheid tussen 'Ambten' en diensten; verplichte kinderdoop (zonder 'Dooptucht') èn handhaving van de oude Liturgie en verplicht kerkelijk huwelijk.

Daar kunnen nóch de Gereformeerde Voorgangers en Ouderlingen, nóch wij ons mee verenigen. Wij állen zijn tegen de scheiding van Kerk en Staat.

17/12 'Huisbezoek' op H.M. 'Piet Hein', waar wij vrienden onder de officieren hebben, die vóór 1940 het huis van Mienieke's vader frequenteerden.

's Avonds worden wij opgebeld door de Vlootpredikant; ik moet onmiddellijk aan het werk om de volgende avond in een kerkdienst voor te gaan in Hollandia. Er is echter een complicatie, want er moet een kind gedoopt worden. Dit lossen wij even op: collega Oegema zal de Doop bedienen; daarna doe ik de rest van de dienst, de prediking en de liturgie.

19/12 Opgehaald door De Bruin voor onderhoud op Joka. Aanwezig V.d. Stoep, De Bruin, de beide commiezen en later Collega Kamma, Mienieke en ik.

- a. De nieuwe subsidieregeling, welke per 1-1-'56 van kracht wordt, is nog niet ontvangen. Deze maakt het nodig, dat het bestuur van de DVtE een acte opmaakt volgens bijgaand afschrift waardoor de heren De Bruin en V.d. Stoep gemachtigd worden personeel te benoemen, daar alle personeel per 31-12 ontslagen wordt uit de tijdelijke dienst bij het Gouvernement Nieuw-Guinea. Het is wenselijk dat er spoed betracht wordt met het opmaken van deze actie, liefst direct na de vergadering van 7 januari 1956. Graag een afschrift aan mij.

De heer V.d. Stoep vraagt om een afschrift en kennisgeving van de goederen, welke ik ontvang van de Van Deventer-Maas stichting. Nu is dat wel niet geheim, maar ik zie niet in, waarom ik verantwoording zou moeten afleggen over iets dat ik privé, met de beheerder van een door mijn familie opgerichte stichting, geregeld heb.

Natuurlijk heb ik hem dit niet op deze wijze gezegd.

- b. Het A.S.B. vindt, dat wij pas in 1957 subsidie kunnen aanvragen. Op mijn opmerking, dat ik er een bevoegde kracht voor heb, wordt niet ingegaan. (Het betreft een jonge man die 'aangespoeld' is in Sorong en die wij weer in het gareel gekregen hebben). Hij heeft nog nooit een aanstelling gehad; men is blijkbaar niet van plan hem een kans te geven, hoewel de onderwijsinspectie en het BB accoord gaan met subsidie in '56.
- c. De Resident in Sorong, benauwd dat men hem op de vingers zal tikken als hij met zijn bouwprogramma niet klaar komt, heeft gedecreteerd, dat er in 1956 slechts 200 m² gebouwd mag worden ten behoeve van de M.VVS-Terminabuan. En dat, terwijl wij, als we de uiterste soberheid betrachten, toch zeker het dubbele nodig hebben in het eerste jaar (een slaapzaal, een eetzaal welke voorlopig als leslokaal kan dienen, keuken, een woning voor de onderwijzer(es) die toegevoegd wordt aan Mej. Blonk).

Ons eigen plan, dat met instemming en gróte belangstelling begroet werd door de onderwijsinspectie, met het verzoek het nader uit te werken in overleg met de Rijks Waterstaats Dienst, werd door De Bruin en V.d. Stoep als ónnut ter zijde gelegd. De kern van de vraag is echter door de bouwcapaciteit bepaald, zoals deze door de Resident is vastgelegd.

Nu zijn verschillende dingen mogelijk. Ik ga éérst praten in Sorong met de hoofden van Boswezen en Waterstaat en zie tekeningen en gezaagd hout los te peuten. Lukt dit, dan kan ik misschien de Resident overtuigen dat wij méér kunnen bouwen dan de getaxeerde 200 m². Verder moeten de jongens van de VVS helpen om bouwstenen te maken uit cement en kalkgruis, zoals in Hollandia en Biak reeds gebeurt.

De objecten, waaraan nog niet begonnen is, stop zetten. Dat hebben we eerder beleefd (o.a. in 1951, toen we net begonnen waren ondanks alle tegenwerking aan de JVVS). Daarom is de laatste weg misschien nog de beste, ook al omdat dan duidelijk zal worden, dat de bevolking zélf bereid is offers te brengen. Dat dit zo is, weten wij wel. Wij ontvingen het bericht dat vier Biakse timmerlieden tegen vrije kost en inwoning het dorp Kambuaja in ons ressort van een kerk voorzien hebben, waar de bevolking zelf het materiaal (ijzer, hout en aluminium) bijeengebracht heeft.

Er is een 'onderstandsregeling' voor oude onderwijzers. Het zal in de naaste toekomst mogelijk zijn, om enige ouderen met pensioen te laten gaan. Op het ogenblik zijn er 56 jongens op de cursus in Serui, die in mei of juni klaar komen. Ik zal Marlissa, Laupatty en Izaak voorstellen voor pensioen. Alle drie zijn onbekwaam voor het onderwijs of voor kerkelijk werk.

Mij is toegestaan f 4.800,-- voor administratiekosten v/h schoolbeheer. Aanmerking werd gemaakt, dat voor de motorboot betaling berekend werd. Het schijnt de heren niet duidelijk te zijn, dat een prauw duurder is, zeker op lange afstanden, omdat ik dan toch óók tourneegeld moet hebben en dagen verluier op de prauw.

Ik zal dus moeten uitkijken naar een klerk, (salaris f 300,-- per maand). Mijn vrouw mag niet als klerk aangesteld worden, dat vindt men gek. Er is natuurlijk géén bezwaar tegen, dat ze meewerkt. Eerst zal er een schoolbeheerder moeten komen voor Sorong. (2 of 3 gesubsidieerde scholen meer dan wij en maar een derde van het aantal ongesubsidieerde scholen die wij hebben). Want Woldendorp krijgt twee ressorten, Radja Empat en dat vaste land tot aan ons ressort, en dat kan je hem niet aandoen, dat hij dan ook nog schoolbeheerder moet worden.

Ik heb óók twee ressorten. Benoem mij dan tot bezoldigd schoolbeheerder, dan kan een ander van mijn salaris uitkomen. Dat kan niet, want ik heb geen hoofdacte. Ik mag dus nu wel onbezoldigd het werk doen. Het is mij echter nog niet duidelijk, in hoeverre dit een bindend voorschrift is, vastgesteld bij ordonnantie. Natuurlijk is het wenselijk dat er een schoolbeheerder komt met onderwijsbevoegdheid. Hij kan dan tegelijk als inspecteur optreden, en dat kan ik niet.

Aan het eind van dit moeilijke gesprek vroeg Van der Stoep zeer verbaasd, wie gezegd had dat wij geen schoolbeheerder mochten aantrekken! Ik had niet de fut om te zeggen, dat ik het zwart op wit van hem zèlf in mijn tas had zitten. Toen heb ik gezegd: Dus je gaat er mee accoord dat de DVtE een Schoolbeheerder aanwerft voor Teminabuan? Op deze vraag een bevestigend antwoord! Ik weet wel, dat dit waarschijnlijk niet zal lukken, en V.d. S. weet dit ook, maar het is een overwinning. Ik weet óók dat hij weet, dat er over het totale subsidiebedrag minus materiële uitgaven 7 % administratiekosten vergoed worden.

Naar ruwe schatting strijkt het ASB per jaar f 8.500,- op voor zijn aandeel in het beheerswerk. Komen de meisjesschool en mej. Blonk er nog bij, dan neemt dit bedrag nog aanzienlijk toe.

Wilt u dus uitkijken naar een jonge onderwijzer met hoofdacte met enige jaren ervaring, die bereid is deze functie op zich te nemen. Men achtte Westerbaan ongeschikt, want die is eigenwijs, althans volgens het Hoofd van de school.

Toen kwamen in dit gesprek nog andere dingen aan de orde, de gang van zaken in Sorong en de houding van enkele Coll. t.a.v. de bevolking. Ik heb niet de vrijheid hierover te schrijven, evenmin als over de moeilijkheden achter de schermen t.a.v. Algemene Synode.

20/12 Naar Hollandia binnen om te praten met de D.V.C. Daar Dr. Bierdrager nog niet aanwezig is, zijn we eerst naar Zr. van Ketten gegaan, die Hoofd is van de kindersterfbestrijding. Met haar werd volledige overeenstemming bereikt omtrent samenwerking en de opleiding van meisjes tot kampongverzorgster, een soort tussending tussen baker en wijkzuster. Wij zullen geschikte meisjes uitzoeken, welke dan in hun eigen omgeving teruggeplaatst kunnen worden na hun opleiding. Zij worden regelmatig gecontroleerd door de verpleegster, welke met de opleiding belast wordt.

Daar we pas om 12 uur bij Dr. B. kunnen komen een kort bezoek bij Coll. Sierat, de pred. voor de europ. gemeente.

Anders was dit bij de Ambachtsschool. Daar was men zeer tevreden. Beide Schoolhoofden waren zeer tevreden met de vlijt, het gedrag en de ijver van onze leerlingen.

De volgende dag waren wij weer vroeg op pad om de diensten CULTURELE ZAKEN en de DIENST VOLKSGEZONDHEID te spreken.

Bij de éérste werden wij zeer prettig ontvangen. Allerlei lopende zaken werden afgedaan, o.a. leermiddelen besteld en de nieuwe handleidingen.

De oude leesboeken worden vervangen; ik kreeg toestemming om de afgekeurde boeken voor het ongesubsidieerde onderwijs te gebruiken. Zodoende hebben wij voor die ongesubsidieerde scholen voorlopig geen gebrek aan leermiddelen meer.

Bij de inspectie van de JVVS te Teminabuan werden er veel aanmerkingen gemaakt. De verstandhouding tussen het Hoofd van de School en de andere leerkrachten, is ronduit slecht. **N.B.** Ik heb u er op attent gemaakt, toen wij met verlof waren.

Het terrein was verwaarloosd. De gebouwen verkeerden weliswaar in goede staat, waren echter niet schoon. De heer De Bruin van het A.S.B. is er meteen op af gegaan.

Uitdrukkelijk is gesteld, dat de Schoolbeheerder het toezicht heeft op de gebouwen en de arts op de hygiëne en gezondheid van de leerlingen.

N.B. Het zij mij vergund u er aan te herinneren dat ik de Kust aan Coll. M. moest overdragen. Ik hoorde de klachten van het A.S.B. met leedwezen aan.

Voor de school in Sea mag ik subsidie aanvragen; van het H.P.B. werd een gunstig advies hierover ontvangen. Ik hoef het alleen nog maar met de Resident op te nemen.

Daar het Diensthoofd van DVG nog niet bereikbaar was, nam ik contact op met de Heer Moes, vertegenwoordiger van het C.N.V. Ter sprake kwam de sociale zorg voor de 'Stads-Papua's'. Daar zijn wij direct bij geïnteresseerd, door de honderden werknemers uit de bergdistricten, welke bij de NNGPM in dienst zijn. Hun grote klacht is, dat er van de Zending in Sorong te weinig gedaan wordt. (Dat was óók de klacht van de Directeur van de Ambachtsschool, de Heer Heynes.) Wèl spant de Missie zich in, die op deze wijze de harten tot zich trekt. Er zijn dan ook overgangen van mensen uit de door de Zending 'verzorgde' streken, naar de R.K. Kerk, òf naar de Pinkster beweging.

Besloten werd dat wij op de terugreis, in samenwerking met het CNV en de predikant van de Nederlandse gemeente, Ds. Suermondt, het verleden jaar begonnen werk opnieuw zouden opzetten.

's Middags kregen wij bezoek van de Jongens uit het Ressort Inanwatan/Teminabuan; daarna kwamen de Heer Van der Stoep en Collega Durkstra. Er werd een afspraak gemaakt voor de 17e, daar De Bruin pas de 16e terug komt uit Teminabuan.

De avond werd doorgebracht bij de familie Heynes, waarmee wij in juli 1950 reeds kennis gemaakt hadden.

Gesprek met Dr. Bierdrager.

Een arts heeft gesolliciteerd, althans zijn soll. niet ingetrokken. Hij is opgeroepen voor de functie van zendingarts te Teminabuan (ongeveer 15 november). Hierop was nog geen antwoord binnen. De namen van de sollicitanten werden genoteerd, waarbij mej. Fournier waarschijnlijk geen kans maakt, omdat zij een vrouw is! Een reëhabilitatie van mijn vrouw zou moeten gaan via de nieuwe gouvernementsarts te Ajamaroe. Het schijnt dat Dr. v.d. Hoeven er op gewezen heeft, dat er reeds belangrijk werk is verricht voor de kindersterftebestrijding en framboesiabestrijding. Haar wordt een bedrag van f 1.000,-- toegestaan per jaar om medicijnen te kopen naar eigen goedgevonden. Eveneens wordt toegestaan dat de medicijnen, welke de europ. verpleger in Teminabuan van haar voorraad gebruikt heeft, door het Gouvernement worden vergoed.

Liftende terug naar Dock V naar fam. Ridder, waar we laat aan tafel komen. 's Middags en 's avonds feest omdat de gastheer jarig is.

21/12 Kantoor Financiën om de bagage vrij te maken en de invoerrechten te regelen, daar anders toch de douane in Sorong aanwijzingen moet vragen aan Hollandia. Nu wordt alles best geregeld en ik kan meteen de goederen vrij krijgen, zodra ik in Sorong aankom.

Liftende een lang gesprek gehad met een particulier wiens naam ik niet weten wil. Hij heeft een groot bedrijf opgebouwd en was vrij ongenadig in zijn critiek op de ambtenarij. Het departement van financiën verslindt 5.000.000 gulden per jaar, dat is meer dan er voor het onderwijs wordt uitgetrokken. Alles wordt geregeld, gecentraliseerd en geadministreerd en gecontroleerd, er worden dure auto's aangeschaft, alles rijdt rond en houdt elkaar met dienstbrieven bezig, kortom een olifant aan onkosten, die een muis aan reëel werk produceert. Het spijt mij te moeten erkennen dat onze indruk precies dezelfde is.

's Middags aan boord nog even gesproken met Coll. Kamma en zuster van Ketten.

22/12 Kennis gemaakt in Sarmi met Coll. Baars. De moeilijkheden hier zijn van dezelfde soort als het ressort Inanwatan. De gedachtenwisseling was zeer plezierig.

Biak, 27-12-'55

**Aan de Secretaris van de DVtE
Blaricum**

Zeer geacht Bestuur,

Zoals beloofd bij ons vertrek, stuur ik u vóór de volgende vergadering van het Dagelijks Bestuur een kort verslag van de besprekingen in Hollandia. In Biak werden wij afgehaald door Collega Rumainum, de Voorzitter van de Proto-Synode.

Wij waren zijn logées en al spoedig waren wij in gesprek over de, veelal nog Koloniale mentaliteit, zoals de Papuse medewerkers van de ZNHK deze hebben ervaren. Hun pleiten voor méér, en beter onderwijs werd soms met hóóngelach afgewimpeld.

Het gevolg is dan ook, dat wij nú nog steeds zonder goed opgeleide predikanten, onderwijzers en verplegers uit de Papuse bevolking werken moeten.

Wanneer wij begaafde leerlingen hebben in ons ressort, dan is het noodzaak nu al te beginnen met het stichten van een fonds, om hen een verdere opleiding mogelijk te maken. Want tot op heden werden de Papuse voorgangers met een kluitje in het riet gestuurd. Ik heb dit in oude notulen in het archief kunnen lezen; de wròk hierover zit diep! Wij zullen ons best moeten doen om deze fout te vermijden. Dit klemmt te meer, omdat men werkt aan zelfstandigheid op kerkelijk, en in de toekomst, op politiek gebied.

Ook hadden wij een kritische discussie over de, door de ZNHK vóórgeschreven, Liturgie. Wij kunnen ons er moeilijk mee verenigen. Zij is van Orthodox Calvinistische signatuur. Door haar doublures bij de schuldbelijdenis, in het gebed en de genadeverklondiging, is zij onbegrijpelijk voor de eenvoudige zielen in de gemeenten.

Velen, vooral de Ambonezen, vinden de Liturgie belangrijker dan de prediking. Zij zijn daarbij óók nog gehinderd door het ontbreken van Concordanties en tekstverklaringen voor het gebruik van de Bijbel.

Op de éérstvolgende Synode zal dit besproken moeten worden.

Bij onze aankomst 13 december te Hollandia, moesten wij naar de Immigratiedienst. Door een administratieve fout in 1953, zijn wij genoodzaakt de hele toelatingsprocedure te herhalen.

Wij hebben gemerkt, dat er personen aan het werk waren, -en nóg zijn- wier doel het is om ons uit Nieuw-Guinea te weren.

Bij ons vertrek van Schiphol was een medepassagier, een Ambtenaar BB, zeer verbaasd ons alsnog aan te treffen.

N.B. dat overkwam ons ook in Serui, toen wij de Theologische School bezochten. Een ons bekende Contr. BB was eveneens verbaasd ons te zien.

In Kota Radja spraken wij met het personeel van de MULO en de AMBACHTSSCHOOL. Op de éérste was men niet tevreden over de vorderingen. Men vond het peil van de Leerlingen, welke de Heer Kobus had afgeleverd niet best, vooral wat het vak 'Nederlandse Taal' betreft. De beheersing daarvan is noodzakelijk voor doorstroming naar verdere opleidingen. Eén jongen was niet overgegaan.